

ANÁRPEΣ

τεύχος #8, χωρίς αντίτιμο
Φλεβάρης 2004, Θεσσαλονίκη

RELOADED

ΠΟΝΕΜΟΣ

»το τέλος της ιστορίας γράφεται με αίμα
»κείμενα κριτικής για τον αποκλεισμό της
βάσης στη Σούδα (Μάρτης 03)
»σχέση Ευρώ -Δολάριο -Πετρέλαιο
»από τον Ιμπεριαλισμό στην Διεθνοποίηση
»Picket and Pot-banger together:
Class re-composition in Argentina?

editorial [2-3]

Ο πόλεμος στο διεθνοποιούμενο καπιταλισμό [4-6]

Εικονικός πόλεμος [6-7]

Η μορφή "στρατιώτης" στο διεθνοποιημένο πόλεμο [8]

Η ασυμμετρία της μνήμης ή "WHO CARES" [9]

παράρτημα I Σαουδική Αραβία [10]

παράρτημα II Fragging [11]

Μια κριτική αποτίμηση των αντιπολεμικών κινητοποιήσεων [12-14]

Για τον αποκλεισμό στο Μαράθι Χανίων στις 15-16 Μάρτη 2003 [15-19]

Η σχέση Ευρώ-Δολάριο-Πετρέλαιο [20-24]

Από τον Ιμπεριαλισμό στη Διεθνοποίηση [25-31]

Και σ' αυτό το τεύχος η θεματολογία είναι αφιερωμένη σ' έναν πόλεμο. Γιατί λοιπόν αυτή μας η εμμονή; Εδώ και τέσσερα χρόνια ασχολούμαστε με τους πολέμους της διεθνοποιούμενης κυριαρχίας: γιουγκοσλαβία (τεύχος #2 και #4), αφγανιστάν (#5) και ιράκ σ' αυτό το τεύχος. Δεν είναι μόνο επειδή γίνανε τρεις πόλεμοι σε αυτά τα τέσσερα χρόνια. Άλλωστε αυτή τη στιγμή διεξάγονται δεκάδες αφανείς- ξεχασμένοι πόλεμοι. Η επιλογή αυτή οφείλεται κυρίως στη θεώρησή μας ότι οι πόλεμοι αυτοί εκφράζουν βίαιες μορφές πειθάρχησης και επιβολής του παγκόσμιου καπιταλισμού, ότι αυτονομούνται στην κίνηση τους (...έτσι μιλήσαμε για διεθνοποίηση του милитарισμού), ότι μυστικοποιούν τις μορφές έκφρασης της βίας «εδώ», (και άρα και της εκμετάλλευσης), καταλαμβάνοντας «κεντρικότητα» στο κοινωνικό γίγνεσθαι, κυρίως με τα αντιπολεμικά κινήματα που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια αυτών των πολέμων. Η απο-συνριοποίηση του κεφαλαίου και η επικράτηση του ως η καθολική γεωκοινωνική σχέση, εισπράχθηκε, από την πλειοψηφία των κοινωνιών του πλανήτη, ως «παγκοσμιοποίηση» μιας σχέσης βίας. Σ' αυτή τη σχέση η βία εκδηλώνεται τόσο ως δομική βία μέσω μιας πολυεπίπεδης και διαφοροποιημένης εκμετάλλευσης και μέσω του αποκλεισμού από τον κοινωνικό πλούτο (δημιουργώντας πχ. «πλεονάζοντα» πληθυσμό στην «περιφέρεια» αλλά και στις μητροπόλεις της Δύσης), όσο και ως ωμή βία του πολέμου, της καταστροφής και της προσφυγιάς, παίρνοντας με επιταχυνόμενο ρυθμό μορφές απίστευτης βαρβαρότητας. Αναγκαία και παράλληλα η διεθνοποίηση του ελέγχου και της επιτήρησης, των Γκουαντανάμο και του φρουρίου ευρώπη.

Ό,τι ξεκίνησε το 1991 με τον πόλεμο στο ιράκ, τσιμεντοποιήθηκε με τους πολέμους στην πρώην γιουγκοσλαβία 1995-99 και τώρα έχει μετατραπεί σε μόνιμη πλέον «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» με τον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία». Ο πόλεμος δεν περιορίζεται πλέον χωρικά και χρονικά. Είναι παντού. Έτσι μοιάζει ακριβώς με τη διεθνοποιούμενη αγορά. Μια καπιταλιστική αγορά η οποία είναι μονόδρομος για την επιβίωση του συστήματος και η οποία δεν αισθάνεται μια «εξωτερική» απειλή. Άρα το μόνο που χρειάζεται είναι η «εσωτερική», η κοινωνική ειρήνη. Με άλλα λόγια ο πόλεμος δεν είναι απουσία ειρήνης αλλά η βίαιη επιβολή της κοινωνικής ειρήνης. Ο πόλεμος είναι ειρήνη για τον καπιταλισμό.

Τάσεις της διεθνοποιούμενης αγοράς είναι η παρουσία της παντού και η επιτάχυνση των διαδικασιών επιβολής της. Το στρατιωτικό αντίστοιχο είναι η δημιουργία και η αποστολή ανά τον πλανήτη «ευέλικτων στρατιωτικών μονάδων» και η απενοχοποίηση του πολέμου μέσω της μετατροπής του σε αστυνομική επιχείρηση. Η κατάκτηση του χώρου χαρακτηρίζει τον ιμπεριαλισμό. Η κατάκτηση του χώρου και του χρόνου χαρακτηρίζουν τη σημερινή επιταχυνόμενη διεθνοποίηση. Την just- in- time παραγωγή των επιχειρήσεων του κόσμου παρακολουθεί η just- in- time πολεμική- αστυνομική επιχείρηση. Η βία του κράτους-έθνους ακολουθεί λιγότερο στρατηγικές κατάκτησης (όπως στον ιμπεριαλισμό) και περισσότερο ελέγχου, αφομοίωσης και αποκλεισμού.

Άρα ένας λόγος για τον οποίο επιλέγουμε να ασχοληθούμε ξανά με τον πόλεμο είναι ότι τον θεωρούμε ως μια σημαντικότερη συνισταμένη της διεθνοποίησης της καπιταλιστικής κυριαρχίας, αλλά και ως προάγγελο της διαφαινόμενης τάσης αστυνομικής διαχείρισης της καθημερινότητας. Ο ολοκληρωτισμός γίνεται προσπάθεια να επιβληθεί στις «μητροπόλεις» της διεθνοποίησης με τη συναίνεση των θλιμμένων υπηκόων της, στο μυαλό των οποίων θα πρέπει να μοιάζει θελκτικός, ταιριάζοντας με τις γιορτινές βιτρίνες της ομοιομορφίας και την επικοινωνία που ορίζεται ως η κατοχή κινητού τηλεφώνου...

Ένας άλλος, εξίσου σημαντικός λόγος ενασχόλησης, είναι ότι δε θεωρούμε ότι ο πόλεμος στο ιράκ (όπως εξάλλου και αυτός στο αφγανιστάν) έχει τελειώσει επειδή οι κυρίαρχοι ανακοίνωσαν την επίσημη λήξη του (πείθοντας όλο και λιγότερους), όπως δε θεωρούσαμε ότι η έναρξη του πολέμου έγινε τον περασμένο Μάρτιο (έχουμε τονίσει αλλού ότι η

editorial

συγκεκριμένη έκφραση του διεθνοποιημένου πολέμου στο ιράκ εκδηλωνόταν τα τελευταία δώδεκα τουλάχιστον χρόνια). Από την επίσημη, εξάλλου, λήξη (1-5-03) μέχρι σήμερα τα θύματα, των συμμάχων κυρίως, υπερδιπλασιάζονται. Οι αμερικάνοι που έχρισαν τον εαυτό τους και νόμιμο τοπικό ηγέτη δεν έχουν στα χέρια τους κανένα έλεγχο: καθημερινά σκοτώνεται κόσμος από βόμβες (και ιρακίνοι φυσικά) και λίγο έλειψε οι ιρακίνοι αντάρτες να πετύχουν ένα μεγάλο χτύπημα γοήτρου, γι αυτούς, σκοτώνοντας τον Πώλ Γούλφοβιτς. Ωστόσο η ιρακινή αντίσταση δε φαίνεται να αποτελείται μόνο από έμπιστους ή μη του Σαντάμ αλλά και από μεγάλα κομμάτια της ιρακινής κοινωνίας, που ενώ δίπλα τους πέφτουν βόμβες και πυροβολισμοί, αυτά συνεχίζουν να συμμετέχουν σε διαδηλώσεις ασφυκτιώντας σε αυτό το μοντέλο υπέρ-αστυνομικού «κράτους» που προσφέρουν οι αμερικάνοι. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που δεν μπορεί να καταλαγιάσει ο πανικός στο ιράκ για τους ντόπιους αφού οι εισβολείς διέλυσαν τη στοιχειώδη μορφή οργάνωσης που διέθετε το σανταμικό καθεστώς, αντικαθιστώντας τη με οπλισμένους στρατιώτες «απελευθερωτές»... Οι βιασμοί στο ιράκ τετραπλασιάστηκαν από την άφιξη των «απελευθερωτών», ενδεικτικό του κλίματος στη χώρα. Όλα δείχνουν ότι, ιδιαίτερος οι ηπα, δεν είχαν προετοιμαστεί αρκετά γι αυτό τον πόλεμο και την κατοχή και εκείνες οι δοξολογίες του «πολέμου χωρίς νεκρούς» που διατυμπάνιζαν έχουν πια κοπάσει. Παράλληλα ο πρώην καλός φίλος, πλέον ειδικός εκθρός Σαντάμ συνελήφθη και παρουσιάστηκε σαν το τρόπαιο ενός πολέμου που όλοι ψάχνουν πια να βρουν γιατί έγινε. Η αγγλία και οι ηπα αδειάζουν η μία την άλλη σε δημόσιες συνεντεύξεις και η συμπαγής συμμαχία αρχίζει να τρώγεται με τα ρούχα της καθώς κοντοζυγώνουν εκλογές. Στο οικονομικό επίπεδο οι κατασκευαστικές δεν κάνουν ακριβώς ουρές μέσα στο γενικό κλίμα της «ανασφάλειας» των επενδύσεων. Μέχρι και εταιρίες από την, φτωχή-πλην ειρηνόφιλη, Ελλάδα παγώνουν το ζήτημα της μεταφοράς συνεργείων στο ιράκ. Η ιρακινή αντίσταση είναι η αναμενόμενη αντίδραση των ντόπιων στους κατακτητές τους και τέτοιες αντιδράσεις θα υφίστανται πάντα τα επιθετικά καπιταλιστικά μπλοκ.

Ναι, πρέπει να πολεμήσουμε τη δυτική προπαγάνδα -αλλά πρέπει να είμαστε προσεκτικοί χαράζοντας τα δικά μας όρια δράσης, μακριά από νεκρόφιλες καταφάσεις του τύπου «11 Σεπτέμβρη κάθε μέρα να 'ταν»... αλλιώς νοηματοδοτούμε το γίνεσθαι υπό το πρίσμα της κυρίαρχης προπαγάνδας, με θετικό ή αρνητικό τρόπο. Το ανατρεπτικό είναι να καταδείξουμε ότι το δόγμα της ασφάλειας και οι πόλοι που το απαρτίζουν εντάσσονται στην προπαγάνδα της κυριαρχίας, στη νοηματοδότηση του παγκόσμιου γίνεσθαι και στη διαχείριση του φόβου των πολιτών των δυτικών κοινωνιών εκ μέρους της. Το έδαφος αυτής της επιβολής είναι ακριβώς η αίσθηση αδυναμίας μπροστά στο μεταφυσικό «ο κόσμος μας τρελαίνεται». Η ανάγκη «να πιαστείς από κάπου» να ταχθείς με το δυνατό, με αυτόν που μπορεί να σου προσφέρει «ασφάλεια». Και γι αυτό ακριβώς δεν παίρνουμε κανένα μέρος στις εκφράσεις του ίδιου πράγματος. Το πρόταγμα μας μπορεί να είναι μόνο ολικό, αντικαπιταλιστικό και αντικρατικό, για την αυτοθέσπιση των κοινωνιών.

Κάποιες αλλαγές που έγιναν είναι ότι αποκτήσαμε και e-mail για επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: anares@tristero.gr και ότι κείμενα παλιότερων τευχών του εντύπου, αλλά και άλλα πολλά, μπορείτε πλέον να βρίσκετε στη διεύθυνση www.tristero.gr
Η ταχυδρομική θυρίδα για κρίσεις, παρατηρήσεις, επικοινωνία ή και οικονομική ενίσχυση παραμένει η: Τ.Θ. 10969, 54101 Θεσσαλονίκη. Ευχαριστούμε θερμά τις συντρόφισσες και τους συντρόφους που βοήθησαν οικονομικά στην έκδοση αυτού του τεύχους. Επίσης, επειδή ερωτηθήκαμε...δεν έχουμε καμιά σχέση με τον ή την "anares" που υπογράφει στα Indymedia.

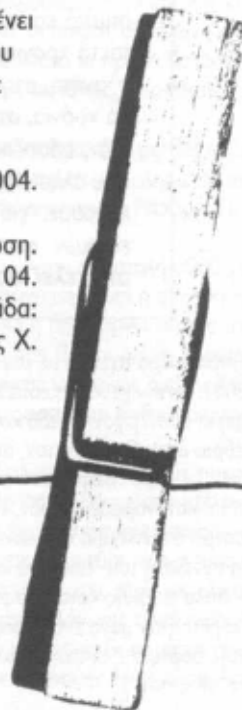
Το επόμενο τεύχος υπολογίζουμε να βγει το καλοκαίρι του 2004.

Αυτά και καλή ανάγνωση.

Τέλη Γενάρη 04.

Η εκδοτική ομάδα:

Στέφανος Τ., Μόζα, Αχιλλέας Φ., Τόλης Λ., Μανώλης Δ., Μάνος Μ., Δημήτρης Χ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

ή Το τέλος της ιστορίας γράφεται με αίμα

Ο πόλεμος στο διεθνοποιούμενο καπιταλισμό

Έχουμε τόνισει στο παρελθόν ότι ο πόλεμος αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του καπιταλισμού.¹ "Ο καπιταλισμός δεν είναι μόνο καταμερισμός της εργασίας στα διάφορα επαγγέλματα, αλλά πάνω απ' όλα ένας διαρκής αγώνας μεταξύ των διαφόρων τομέων της παραγωγής. Κάθε ποσότητα αξίας υπάρχει μόνο ενάντια στις άλλες. Αυτό που η ιδεολογία αποκαλεί εγωισμό και αγώνα όλων εναντίον όλων, είναι το αναπόσπαστο συμπλήρωμα ενός κόσμου όπου ο καθένας πρέπει να πολεμήσει για να πουλήσει. Έτσι, η οικονομική βία και η ένοπλη βία σαν επακόλουθό της, είναι αναπόσπαστα στοιχεία του καπιταλιστικού συστήματος".² Ο καπιταλισμός είναι η καταστροφή της ανθρωπίνης κοινότητας, ο βίαιος αποχωρισμός των ανθρώπων από τα μέσα παραγωγής και, ακόμα περισσότερο, από τη διαχείριση της ίδιας τους της ζωής, είναι προλεταριοποίηση και καταστροφή. Ο καπιταλισμός είναι κοινωνική σχέση και θέσμιση, θέσμιση του διαχωρισμού, της ιδιωτέυσης, της φαινομενικότητας, είναι πραγματοποίηση και αποδιάρθρωση του κοινωνικού. Ο καπιταλισμός είναι βία και ο πόλεμος η συμπίκνωση της βίας αυτής.

Η επιταχυνόμενη διεθνοποίηση του καπιταλισμού έχει αλλάξει και τη μορφή του πολέμου. Σαν ορόσημο σ' αυτή τη διαδικασία, που ξεκίνησε μετά την πτώση του "υπαρκτού σοσιαλισμού", βλέπουμε το δεύτερο πόλεμο του κόλπου, το 1991, και τους πολέμους στη Γιουγκοσλαβία (1995-1999) και το αφγανιστάν (2001). Ο πόλεμος διεθνοποιείται, γίνεται πλέον παγκόσμιος, όχι με την έννοια των δύο παγκοσμίων πολέμων του εικοστού αιώνα, αλλά διότι ο χωρόχρονος διεξαγωγής του περιλαμβάνει κάθε σημείο και κάθε στιγμή του πλανήτη. Εδαφικοποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα σε συγκεκριμένες περιοχές του πλανήτη, στη Γιουγκοσλαβία και το αφγανιστάν πριν μερικά χρόνια, στο Ιράκ σήμερα, αύριο ίσως σε Κορέα, Συρία, Ιράν, σασουδική αραβία³ (βλ. παράρτημα Ι) ή ποιος ξέρει που αλλού. Δε μιλάμε πια σήμερα, και δεν έχει νόημα να το κάνουμε, για στρατιωτική σύγκρουση ανταγωνιζόμενων εθνικών καπιταλιστικών μονάδων. **Πλέον ο πόλεμος αποτελεί αστυνομική επιχείρηση, διεξαγόμενη από**

ένα διεθνοποιημένο милитаристικό δίκτυο με μπροστάρη το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα των ηπα, στην επικράτεια μιας καπιταλιστικής "αυτοκρατορίας" που δε γνωρίζει τίποτε εξωτερικό.

Σε ένα θεσμικό πλαίσιο βασισμένο στην καπιταλιστική σχέση που επεκτείνεται στο σύνολο του πλανήτη δε μπορεί να υπάρξει εξωτερικό (εκτός αν τα "γεράκια" ανακαλύψουν εξωγήινους προς κατάκτηση). Οι καπιταλιστικές δομές εξουσίας έχουν κυριαρχήσει, όχι με έναν τρόπο συγκεντρωτικό-αποικιοκρατικό, αλλά αποδιαιρρώνοντας κάθε άλλη πιθανή μορφή κοινωνικής ζωής. Η διεθνοποίηση της παραγωγής και η παγκόσμια διακίνηση κεφαλαίου και εμπορευμάτων έχουν δημιουργήσει ένα πολύπλοκο δίκτυο σχέσεων μεταξύ των διαφόρων περιοχών του πλανήτη καθορίζοντας με περισσότερο ή λιγότερο σαφή τρόπο το ρόλο της κάθε μιας. Τα έθνη-κράτη δεν εξαφανίζονται, όπως προσπαθούν να μας πείσουν θιασώτες της μόδας της παγκοσμιοποίησης, απλά ο ρόλος τους αναδιарθρώνεται και μάλιστα ενισχύεται. Είναι τα ίδια τα κράτη που επέβαλαν την απορύθμιση του σοσιαλδημοκρατικού μοντέλου, προωθώντας την ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, τις ιδιωτικοποιήσεις και επιθετικές ταξικές πολιτικές, είναι τα κράτη που εξακολουθούν να παρεμβαίνουν στην οικονομία (κάτι που βέβαια ποτέ δε σταμάτησαν να κάνουν από τη γέννηση ακόμα του καπιταλιστικού συστήματος, παρά τις αντίθετες φιλοδοξίες των φιλελεύθερων αστών οικονομολόγων), είναι τα έθνη-κράτη που συσπειρώνονται σε υπερεθνικές κρατικές μορφές (βλ. ευρωπαϊκή ένωση), και τελικά είναι αυτά που διατηρούν το μονοπώλιο της βίας, μιας βίας νομιμοποιημένης που την εξασκούν με κάθε ευκαιρία τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων. Ωστόσο, η εθνική καπιταλιστική μονάδα, με την παραδοσιακή έννοια δεν υφίσταται. "Κάθε έθνος-κράτος επιδρά ταυτόχρονα σε μια πλειάδα από διεθνή επίπεδα και μέσω αυτής της επιρροής οι ανταγωνισμοί μεταξύ κρατών αποκτούν μια πολύπλοκη δομή".⁴ Και αδυνατούμε να κατανοήσουμε γιατί κάποιοι σύντροφοι ερμηνεύουν, και μάλιστα προσδίδοντας του κεντρική θέση,

1. Βλ. τη μπροσούρα σχετικά με τον πόλεμο στο Ιράκ, της συνέλευσης αναρχικών ενάντια στον πόλεμο και την ειρήνη των κυριάρχων, Θεσσαλονίκη, Γενάρης 2003. [www.geocities.com/aenantia]

2. "Εκλειψή κι επανεμφάνιση του κομμουνιστικού κινήματος", Ζιλ Ντωβέ, εκδόσεις Κάκκιννο Νήμα.

3. Σε συνέδριο στην Ουάσινγκτον, που διοργάνωσε το πανεπιστήμιο Φλέτσερ από κοινού με το Ινστιτούτο ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής και το αμερικανικό ναυτικό, με θέμα "ασφάλεια και στρατιωτικός μετασχηματισμός, μετά την επιχείρηση "Ελευθερία στο Ιράκ", ο Τζον Μπόλτον, υφυπουργός εξωτερικών των ηπα, κατονόμασε το Ιράν, τη Συρία, τη β. Κορέα, τη Λιβύη και την Κούβα (με αυτή, μάλιστα, τη σειρά, εάν και ακούγονται ήδη σχέδια για ανατροπή του Κάστρο στην Κούβα στο κοντινό μέλλον) ως κράτη-παρίες με όπλα μαζικής καταστροφής. Είναι φανερό ότι τα γεράκια ήδη προετοιμάζουν το έδαφος για τη συνέχιση του "πολέμου κατά της τρομοκρατίας", κατασκευάζοντας τρομοκράτες με βάση το κριτήριο ασταθών ή επικινδυνών καθεστώτων που διαθέτουν όπλα μαζικής καταστροφής. Ταυτόχρονα, αναλύσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο προσπάθησαν να πείσουν ότι το χτύπημα στο WTC στη Νέα Υόρκη ήταν μόνο ένα μεσαίου μεγέθους χτύπημα, ενώ απώτερος στόχος των τρομοκρατών είναι να καταφέρουν χτύπημα που θα πλήξει ανεπανόρθωτα της δομές της δυτικής οικονομίας

4. "Ανάρες" #5, σελ. 3

τον ενδοκαπιταλιστικό ανταγωνισμό και την επιλογή διαφορετικών στρατηγικών εκμετάλλευσης, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του Ιράκ, ως σύγκρουση ή ρήξη μεταξύ ηπα και κεντροευρωπαϊκού άξονα (γαλλία και γερμανία).⁵ Πως μπορεί να πραγματοποιηθεί μια τέτοια ρήξη μεταξύ κρατών που το ένα κινεί τα γρανάζια του άλλου μέσα στο μηχανισμό του διεθνοποιούμενου καπιταλισμού; Και που είναι τελικά αυτή η ρήξη, όταν γαλλία και γερμανία ακύρωσαν το εμπάργκο κατά του Ιράκ, συμπλέοντας με την επιδίωξη των ηπα να εκμεταλλευτούν τα πετρελαϊκά του κοιτάσματα ή όταν διεκδικούν το μερίδιό τους από την πίτα της ανοικοδόμησης;⁶ Αυτό που γίνεται είναι ενδοκαπιταλιστικές διαμάχες για την τοποθέτηση των διαφορών συμφερόντων στον χάρτη της καπιταλιστικής κυριαρχίας. Ο όποιος "ευρωπαϊκός άξονας" δε θα δυσκολευτεί να βρει τη θέση του στην παγκόσμια ανισότητα. Αυτό είναι ρητά διατυπωμένο και σε έγγραφα στρατηγικής των ηπα, όπως π.χ. αυτό των γερακιών του Σεπτέμβρη του 2000 *Rebuilding America's Defenses: Strategy, Forces and Resources for a new Century National*⁷ ή το κυβερνητικό του Σεπτέμβρη 2002 *Security Strategy of the United States of America*. Στα έγγραφα αυτά απορρίπτεται το σκεπτικό ότι οι ηπα θα έπρεπε να δράσουν με πρότυπο παλιότερων αυτοκρατοριών και ειδικά με αυτό της ρωμαϊκής. Ξεκαθαρίζεται ότι οι στρατιωτικές επεμβάσεις των ηπα δε θα έπρεπε να στοχεύουν στη μονομερή κατάκτηση και στον έλεγχο περιοχών του πλανήτη, αλλά στην εγκαθίδρυση της δυτικής δημοκρατίας και των νόμων της αγοράς. Οι ηπα δε θα πρέπει να κυριαρχούν αλλά να οδηγούν. Αυτή η διεθνής σταθερότητα δε μπορεί να επέλθει βραχυπρόθεσμα αλλά θα είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων

αλλαγών στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές δομές ολόκληρων περιοχών του πλανήτη, τονίζουν αυτά τα έγγραφα. Τονίζουν ακόμη ότι για αυτές τις αλλαγές οι ηπα θα πρέπει αναγκαστικά να συνεργαστούν με άλλα δυτικά κράτη και με εθνικές και υπερεθνικές δομές, τύπου ΜΚΟ. Όπως είπαμε: δε μπορούμε να φανταστούμε καπιταλιστικά κράτη όπως γερμανία⁸ και γαλλία να μη βρίσκουν τη θέση τους σ' αυτή την ισορροπία. Α, ναι: δε θα σπαταλήσουμε εδώ χώρο για να σχολιάσουμε την ταύτιση κάποιων άλλων ανθρωπιστών με τα "φιλειρηνικά" κράτη της κεντρικής Ευρώπης.

Η αγορά ανέκαθεν αναζητούσε μεγαλύτερη κερδοφορία στην επέκτασή της. Σήμερα έχει καταφέρει να εποικίσει σχεδόν κάθε γωνιά του πλανήτη, και το σημαντικότερο: όχι μόνο στο πεδίο της κυκλοφορίας, αλλά και σ' αυτό της παραγωγής και αναπαραγωγής της ζωής. Αυτή είναι η κατάργηση του "έξω", τόσο χωρικά, καταργώντας μαζί του τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και την περιχαράκωμένη εθνική πολιτική, όσο και με τη τάση έκλειψης της αντίθεσης της κοινωνίας με τη φύση.⁹ Το "τέλος της ιστορίας" του Fukuyama αντιπροσωπεύει ακριβώς την εγκόλπωση όλου του πλανήτη, την απώλεια των διαχωριστικών ορίων μεταξύ στρατού και αστυνομίας. Βέβαια, ο Francis παρέλειψε να αναφερθεί στο συνεχιζόμενο κοινωνικό πόλεμο και, δυστυχώς γι' αυτόν και τους ομοίους του, έτσι γράφεται η ιστορία!

Ο σύγχρονος πόλεμος εκφράζει τη διεθνοποίηση των κοινωνικού πολέμου (από τη μεριά των κυρίαρχων αυτή τη φορά). **Από τη μια στρατιωτική επιβολή της καπιταλιστικής σχέσης στις χωματερές ανθρώπων των παρυφών της "αυτοκρατορίας"**

5. Η έννοια του χρόνου στη διεθνοποιούμενη συγκυρία μας φαίνεται ότι χρίζει μιας ουσιαστικής ανάλυσης που ανυπομονούμε να την ξεκινήσουμε εις βάθος. Κάποιες πρώτες ιδέες σκέψης με αφορμή τη ρήση "παλιά ευρώπη": Ο χρόνος στη διεθνοποιούμενη κυριαρχία παρουσιάζεται σαν να χάνει την ιστορικότητα του. Θυμηθείτε τα περί "τέλους της ιστορίας". Παρουσιάζεται ως μη-ιστορικός στο λείο χώρο της παγκόσμιας καπιταλιστικής σχέσης. Ταυτόχρονα αυτή η μη ιστορικότητα συνυπάρχει με διάφορες ιστορικές περιόδους εξέλιξης. "Οι αέρβιοι" στο σύνολο τους, παρουσιάστηκαν, πριν από λίγα χρόνια, ως οπισθοδρομικοί εθνικιστές μιας άλλης ιστορικής περιόδου. Γενικότερα οι βαλκανικοί λαοί παρουσιάστηκαν, μέσω π.χ. ταινιών όπως αυτές του αγαπημένου παιδιού της Δύσης Κουστορίτσα (...που τώρα εντελώς τυχαία έχει εξαφανιστεί), σαν να ενδιαφέρονται μόνο για φαί, ποτό, σεξ και για το πως θα αλληλοεξοντωθούν, ανίκανοι να συνυπάρξουν. Οι ταλιμπάν των σπληαίων, η μπουργκα και εάν ανήκαν σε σκοτεινές ιστορικές περιόδους. Ενώ οι σταυροφορίες των "απελευθερωτών" ουσιαστικά τους επιστρέφουν στη σύγχρονη μη ιστορικότητα της διεθνοποιημένης βαρβαρότητας. Έτσι προκύπτει και η ρήση του φιλόδημου Ράμσελντ για γαλλία και γερμανία, που για τους δικούς τους λόγους αρνήθηκαν στη συγκεκριμένη συγκυρία να στείλουν στρατό στο Ιράκ, ότι ανήκουν σε κάτι "παλιό", χωρίς να μπορεί να αναφερθεί στο τί ακριβώς είναι το "καινούργιο" του δικού του χωροχρόνου.

6. Πάνω στο θέμα του "ενδοκαπιταλιστικού" ανταγωνισμού μας φάνηκε πολύ καλή η ανάλυση στο τεύχος 10 των "παιδιών της γαλαρίας" (υποσημείωση 24). Από την άλλη, μια καλή απάντηση στο κατά πόσο υπάρχει ρήξη μεταξύ ηπα και κεντροευρωπαϊκών κρατών αποτελεί η "Πρωτοβουλία για τη διάδοση της διεθνούς ασφάλειας" (PSI), στην οποία συμμετέχουν έντεκα χώρες: ηπα, βρετανία, γαλλία, γερμανία, ισπανία, ιταλία, ισπανία, ολλανδία, πορτογαλία, πολωνία και αυστραλία. Στόχος της πρωτοβουλίας είναι ο αυστηρός έλεγχος των διεθνών οδών, κυρίως από αέρος και θαλάσσης, όλων μαζικής καταστροφής και των πρώτων υλών τους. Οι εν λόγω χώρες χτίζουν ήδη το σύστημα διαφύλαξης των αέριων και θαλάσσιων οδών: οι πρώτες ασκήσεις έχουν πραγματοποιηθεί στην αυστραλία, στην αγγλία λειτουργεί το πρώτο κέντρο εκπαίδευσης, ενώ γαλλία και αγγλία έχουν δημιουργήσει τα πρώτα θαλάσσια κέντρα σχετικών επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα στις ηπα εξετάζονται οι νομικές πιυχές της PSI και τα κατά πόσο αυτές συνάδουν με τις εθνικές νομοθεσίες των συμμετεχόντων κρατών.

7. Μεταφρασμένο στην ελληνική υπάρχει ως ένθετο-ειδική έκδοση του "Κόσμου του Επενδυτή", 5-6 Απρίλη 2003. Συντάχθηκε από μη (!!!) κυβερνητικό οργανισμό με την ονομασία Project for the New American Century, στον οποίο συμμετέχουν οι...μη κυβερνητικοί Γουόλφωβιτς (αναπληρωτής υπουργός άμυνας των ηπα), Ντρίκ Τσένι (αντιπρόεδρος των ηπα), Ράμσελντ (χωρίς συστάσεις), ο γνωστός καθηγητής Φράνσις Φουκουγιάμα, ο Ρίτσαρντ Πέρλ κ.ο.κ. Μπορείτε να το ζητήσετε μέσω της θυρίδας μας.

8. Όσον αφορά το γερμανικό κράτος, την ίδια στιγμή που πεισματικά αρνείται να αποστείλει δυνάμεις στο Ιράκ, εγκρίνει την αποστολή 3000 γερμανών στρατιωτών σε διεθνείς αποστολές με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Βασικός στόχος της γερμανικής κυβέρνησης είναι η αύξηση του αριθμού των στρατιωτών που δρουν στο εξωτερικό από 9000 που είναι σήμερα στους 35000. Ταυτόχρονα, στα σχέδια είναι η δημιουργία ειδικής στρατιωτικής ομάδας στα πρότυπα της αμερικάνικης Delta Force, δηλαδή μια ευέλικτης στρατιωτικής, αντιτρομοκρατικής ομάδας που θα μπορεί να προσφέρει ανά πάσα στιγμή τις υπηρεσίες της στο εξωτερικό χωρίς να απαιτείται να προηγηθεί κοινοβουλευτική έγκριση. Τέλος, ο γερμανός υπουργός άμυνας δήλωσε ότι θα καταργηθεί η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία με στόχο τη δημιουργία επαγγελματικού στρατού, ακολουθώντας το διεθνοποιημένο στρατιωτικό μοντέλο.

9. Εδώ δεν αναφερόμαστε στη βασική αντίθεση του πρωταρχικού πυρήνα του ατόμου με την κοινωνία, στην αντίθεση δηλαδή της ψυχής με το κοινωνικό, και τον τρόπο με τον οποίο η πρώτη εκκοινωνίζεται. Σχετικά με αυτό το θέμα, το οποίο ανοίγει μια μεγάλη συζήτηση, θα επανέλθουμε στο μέλλον. Επίσης δεν αντιλαμβάνομαστε την εξαφάνιση του ιδιωτικού ως μια διαδικασία τετελεσμένη, μιας και κάτι τέτοιο θα προϋπέθετε την ολική πραγματοποίηση του ατόμου. Περισσότερο αντιλαμβανόμαστε μια, επιβαλλόμενη από τα πάνω, τάση κυριαρχίας του δημόσιου απέναντι στο ιδιωτικό, μια τάση κυριαρχίας της φαινομενικότητας και άρρητης θέασης του "φαινομένου άρα υπάρχω". Βλέπουμε την επέκταση του δημόσιου ως επέκταση του ελέγχου, τόσο ως υλικού μηχανισμού (επιτήρηση) όσο και ως εισχώρηση της αστικής εξουσίας στο βάθος των συνειδήσεων του πληθυσμού, και της επιβαλλόμενης οργάνωσης του χώρου και του χρόνου στο έδαφος του ιδιωτικού. Βέβαια, η τάση κατάργησης του διαχωρισμού δημόσιο-ιδιωτικό από την κυριαρχία δε σημαίνει τη συλλογικοποίηση της διαχείρισης της ζωής με τη μορφή της κοινότητας, αλλά την αποδιάρθρωση των τελευταίων απομεινारीών κοινοτικής ζωής και την επανένωση διαχωρισμένων ατομικότητων στο επίπεδο του θεαματικού.

ας", βίαιος "εκδημοκρατισμός" και επιβολή νεοφιλελεύθερων προσταγών, και από την άλλη μηδενική ανοχή, επιτήρηση και έλεγχος στις μητροπόλεις του δυτικού κόσμου, συναντιούνται στη στρατιωτικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων. Τα τελευταία απομεινάρια της εποχής των κοινωνικών συμβολαίων και της κεντσανικής ρύθμισης

διαλύονται βίαια. "Πόλεμος κατά της τρομοκρατίας", διεθνοποίηση του δικαϊκού¹⁰ συστήματος, στρατόπεδα συγκέντρωσης (βλ. Γκουαντανάμο), μετατροπή ολόκληρων κρατών σε στρατόπεδα προσφύγων, περιοχές ελεγχόμενες από ιδιωτικούς μισθοφορικούς στρατούς, αποικιοκρατική διαχείριση αφρικανικών κρατών (βλ. κογκό), κάμερες και συνοριοφύλακες στις μητροπόλεις συνθέτουν το παγωμένο τοπίο του διεθνοποιημένου πολέμου.

Ο διεθνοποιημένος πόλεμος είναι "δίκαιος" πόλεμος, πόλεμος του "απόλυτου καλού" ενάντια στο "απόλυτο κακό", ένα "κακό" που χωράει μέσα του τα πάντα, από τους ισλαμιστές φονταμεταλιστές μέχρι την άγρια νεολαία των ευρωπαϊκών και αμερικανικών μητροπόλεων. **Οι κυρίαρχοι χρησιμοποιώντας θρησκευτική ορολογία οργανώνουν την καθολική αστυνόμευση των κοινωνικών σχέσεων, νομιμοποιώντας ταυτόχρονα την καταστροφική τους εξουσία.** "Η παραδοσιακή έννοια του δίκαιου πολέμου συνεπάγεται τη αναγωγή του πολέμου σε τετριμμένη πρακτική και την αποθέωσή του ως ηθικού εργαλείου [...] αφ' ενός ο πόλεμος λαμβάνει το χαρακτήρα μιας απλής πράξης αστυνόμευσης, αφ' ετέρου η νέα εξουσία, η οποία νομιμοποιείται να επιτελέσει ηθικά καθήκοντα μέσω του πολέμου, καθοσιώνεται".¹¹

Ο διεθνοποιημένος πόλεμος, μέσω της κυρίαρχης προπαγάνδας της ασφάλειας και του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, τείνει να καταλάβει τα κενά νοήματος της αστικής κοινωνικής ύπαρξης. Εδώ οφείλουμε να ανοίξουμε μια μικρή παρένθεση και να ξεκαθαρίσουμε πως πράξη ή, με μια πιο γενική έννοια, κοινωνική ύπαρξη δίχως νόημα δεν υφίσταται. Κάθε κοινωνία θεσμίζει τον τρόπο

του είναι της, προσδίδοντας νόημα στη δραστηριότητα των ατόμων ως κοινωνικών ατόμων. Το ζήτημα που εγείρει για εμάς η επαναστατική προοπτική είναι αν και κατά πόσο η νοηματοδότηση της ύπαρξης είναι ρητή και ορθολογική (προφανώς μέχρι τα όρια της λογικής, μιας και από εκεί και πέρα υπάρχει το ασυνείδητο στο επίπεδο του ατόμου και το φαντασιακό στο κοινωνικό επίπεδο που δεν υπόκεινται στη συνολική και την καθοριστικότητα), πράγμα που προφανώς παραπέμπει στην αυτοθέσμιση της κοινωνίας, ή ξενωμένη, δηλαδή διαδικασία νοηματοδότησης που δεν αναγνωρίζει τον εαυτό της ως τέτοια. Από την άλλη, το επαναστατικό πρόταγμα απαιτεί ρήξεις και με το περιεχόμενο των νοημάτων και επαναπροσδιορισμό του, πράγμα που φυσικά είναι αδιαχώριστο από το πρόταγμα της ρητής νοηματοδότησης και της αυτοθέσμησης. Έτσι, η καπιταλιστική κοινωνία ανάγει σε νόημα την ανταλλαγή και το εμπόρευμα, την απεριόριστη τεχνική πρόοδο, την κατανάλωση, τα εθνικά ιδεώδη κοκ, δημιουργώντας ένα μάγμα φαντασιακών σημασιών και νοημάτων και θέτοντας κατά καιρούς διαφορετικές κατευθύνσεις αυτών ως κεντρικές. Επιστρέφοντας στο διεθνοποιούμενο καπιταλισμό, μιλώντας για κρίση αναφερόμαστε όχι μόνο και όχι ουσιαστικά για κρίση κερδοφορίας, αλλά για κρίση νοηματοδότησης της ύπαρξης, που εκφράζεται ως παντελής έλλειψη επικοινωνίας, ως δυσφήμιση-διάρρηξη όλων των τρόπων ανθρωπίνης επαφής, κάθε προσπάθειας δημιουργίας κοινότητας. Η υποσχόμενη τον παράδεισο καπιταλιστική παραγωγή και κατανάλωση χάνει την ικανότητα νοηματοδότησης μιας νευρωτικής κοινωνικής ύπαρξης. Η κρίση αυτή είναι ενδογενής, δεν είναι παράπλευρη, γιατί ενυπάρχει στο καπιταλιστικό καταναλωτικό φαντασιακό. Πλέον, η απαίτηση για προστασία μιας κοινωνικής οργάνωσης που χάνει την υπόστασή της γίνεται η ίδια νόημα. Ο πλήρης παραλογισμός έρχεται να καλύψει το κενό που η κατανάλωση δεν κατάφερε, στη ζωή της δυτικής κοινωνίας. Η ασφάλεια¹² ανάγεται στο υπέρτατο αγαθό. Οτιδήποτε και οποιοσδήποτε μπορεί δυνητικά να τη διαταράξει είναι "τρομοκράτης" και πρέπει να κατασταλεί. Έτσι ο διεθνοποιημένος πόλεμος νοηματοδοτεί και νοηματοδοτείται.

Εικονικός πόλεμος

"Το θέαμα προσπαθεί να μετατρέψει την ανθρώπινη συνείδηση σε παθητική αντανάκλαση εικόνων που το ίδιο προβάλλει και που, με αυτόν τον τρόπο, βρίσκεται στην πλεονεκτική θέση να προβλέπει τις επιδράσεις τους. Οι εικόνες αυτές πρέπει συνεχώς να συγκεντρώνουν τα βλέμματα πάνω τους και, συγχρόνως, να τα καθιστούν ανάκλανα να διακρίνουν τον παραγωγό τους. Έτσι, το θέαμα στηρίζεται στην παθητική αποδοχή του "ό,τι είναι φαίνεται" και απολαμβάνει την ευρεία κατανάλωσή του".¹³

Ο σύγχρονος καπιταλισμός διακρίνεται από μια απaráμιλλη ικανότητα να διαχωρίζει το κοινωνικό και να το ενοποιεί ξανά στο επίπεδο του θεάματος. Ο κατακερματισμένος κοινωνικός ιστός επανενώνεται μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασης. Βέβαια, μιλάμε για μια ενοποίηση ψευδή. Η διαμεσολάβηση της τηλεόρασης λειτουργεί όπως οι αλυσίδες στα χέρια των φυλακισμένων. Η ένωση γίνεται με τον εγκέφαλο του "κτήνους", με τη μήτρα των σκοπών του. Και οι ομφάλιοι

10. Παράδειγμα η προσαρμογή των συνταγμάτων των χωρών-μελών της ευρωπαϊκής ένωσης στο ενιαίο ευρωπαϊκό σύνταγμα και η συμφωνία έκδοσης υπόπτων ή κατηγορουμένων μεταξύ ήπα και εε, μέσω της οποίας κάθε κράτος μπορεί να ζητάει από άλλο να του στείλει την τάδε περίπτωση κατηγορουμένων ή υπόπτων όχι μόνο για "τρομοκρατία" αλλά σχεδόν για το σύνολο της παράβασης της νομοθεσίας κάθε κράτους.

11. Αυτοκρατορία, Μ. Χάρντ, Α. Νέγκρι, εκδόσεις Scripta (σε προβληματική, είναι η αλήθεια, μετάφραση).

12. Μιλώντας για ασφάλεια δε μπορούμε να διακρίνουμε μια μονοδιάστατη σχέση επιβολής, αλλά μια κίνηση της κυριαρχίας να διαχειριστεί, με τον καλύτερο για την αναπαραγωγή της καπιταλιστικής θέσμησης τρόπο, τον ενυπάρχοντα φόβο στα θεμέλια της κοινωνικής οργάνωσης και στα άδυτα της ανθρώπινης ψυχής. Δε μπορεί να υπάρχει απαίτηση της ασφάλειας δίχως την ύπαρξη του φόβου, φόβου για την ανεργία, για τον ξένο, για την ασθένεια, φόβου τελικά του θανάτου. Το ζήτημα είναι ότι λείπει η διαύγηση των αιτιών του φόβου και του τρόπου με τον οποίον οι κυρίαρχοι τον διαχειρίζονται και η συνείδηση ότι η συμπίκνωσή του είναι η ίδια η εξουσιαστική κοινωνική θέαση.

13. "Τετράδια για προλεταριακή χρήση", τεύχος 1.

λώροι είναι τα υπνωτικά ραδιοκύματα της τηλεόρασης, πιο ισχυρά κι από τα βαρβιτουρικά.

Μετά τον πόλεμο στο βιετνάμ και μέχρι πριν τον πόλεμο του Κόλπου το '91, η μετάδοση εικόνων από τα πεδία των μαχών ήταν πρακτική-ταμπού. Οι κυβερνήσεις και τα στρατιωτικά επιτελεία έπρεπε να ελέγχουν αυστηρά τη δραστηριότητα των media κατά τη διάρκεια πολεμικών συρράξεων, όταν δεν κατάφερναν να αποφύγουν εντελώς την εμπλοκή τους. Παράδειγμα ο πόλεμος στα νησιά Φώκλαντ, για τον οποίο η πρώτη αναφορά στα αγγλικά ΜΜΕ έγινε 15 ημέρες μετά την έναρξή του, κι αυτή με τρόπο πατριωτικό, απόλυτα ευθυγραμμισμένο με τις προθέσεις της βρετανικής κυβέρνησης και του στρατού, χωρίς ούτε στιγμή να αμφισβητήσουν την παρουσιαζόμενη ως αιτία του πολέμου.

Στιγμή-ορόσημο στη σχέση πολέμου και ΜΜΕ αποτέλεσε ο πόλεμος στον Κόλπο το 1991. Πέρα από την πολιτική επιλογή του στρατιωτικο-πολιτικού συμπλέγματος, η ανάπτυξη της τεχνολογίας έκανε πλέον δυνατή την εικοσιπεντάωρη ζωντανή τηλεοπτική κάλυψη. Το CNN ήταν το πρώτο κανάλι που μετέφερε στην "πατρίδα" ζωντανές εικόνες του πολέμου στο Ιράκ όλο το εικοσιπεντάωρο. Ο πόλεμος μετατράπηκε σε ένα ακόμα τηλεοπτικό σόου, στόχος της τηλεοπτικής κάμερας έγινε η θεαματική λάμψη της έκρηξης και των νυχτερινών βομβαρδισμών, τραβηγμένη από απόσταση αρκετά ασφαλή, ακόμα κι αν η κάμερα βρισκόταν στην κεφαλή ενός πυραύλου cruise, μιας και ανάμεσα στην οθόνη και το πραγματικό γεγονός παρεμβλλόταν ο γυάλινος πύργος του θεάματος. Στον αντεστραμμένο κόσμο της αναπαράστασης, ακόμα και οι εικόνες σφαγιασμένων παιδιών αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της εικονικής συμμετοχής της δυτικής κοινωνίας σε έναν πόλεμο που διεξάγεται πολύ μακριά. Είναι η στιγμή γέννησης του Nintendo effect, της αίσθησης συμμετοχής σε μια εικονική πραγματικότητα ως αντιστάθμισμα της εικονικής συμμετοχής στην πραγματικότητα.

Ο Baudrillard χαρακτήρισε τον πόλεμο του Κόλπου, παραφράζοντας τον Κλάουζεβιτς, ως την απουσία πολιτικής εκφρασμένη με άλλα μέσα. Ο πόλεμος νομιμοποιείται με την προβολή της εικόνας των κατεδαφιζόμενων πύργων του παγκόσμιου κέντρου εμπορίου στη Νέα Υόρκη. Η εξουσία νομιμοποιεί τον εαυτό της με το θέαμα των χειρουργικών επεμβάσεων και της τεχνολογικής της υπεροχής. Οι έννοιες αντιστρέφονται και ο πόλεμος γίνεται εκδημοκρατισμός, ανθρωπιστική επιχείρηση, αγώνας του "απόλυτου καλού" για τη σωτηρία της ανθρωπότητας. Και πλέον οι τηλεθεατές, βιώνοντας την ασφαλή "συμμετοχή" μέσω της εικόνας σε έναν πόλεμο που διεξάγεται εκεί μακριά, αδυνατούν να διακρίνουν πως οι "έξυπνες" βόμβες αποδεικνύονται όχι και τόσο "έξυπνες" όταν πέφτουν πάνω σε τρένα, γέφυρες ή νοσοκομεία. "Έχοντας την εντύπωση ότι εκφράζουν τις δικές τους κατασταλαγμένες απόψεις, παπαγαλίζουν συνθήματα και συζητούν ψευδοζητήματα με τα οποία τους βομβαρδίζουν καθημερινά τα ΜΜΕ, και όπως συμβαίνει σε οποιοδήποτε άλλο θεαματικό άθλημα, υποστηρίζουν υπάκουα την εθνική ομάδα στην έρημο, ζητωκραυγάζοντας υπέρ της".¹⁴ Όλα είναι μέσα στο παιχνίδι, μέρος ενός καλοστημένου πολεμικού σκηνικού. Πράγματι, ο πόλεμος έγινε ένα ακόμα τηλεοπτικό παιχνίδι και όταν αρχίζει να γίνεται βαρετό ο τηλεθεατής έχει τη δυνατότητα να αλλάξει κανάλι.

Τα πρακτορεία ειδήσεων κάνουν ότι μπορούν για να κάνουν το παιχνίδι ακόμα πιο συναρπαστικό, το ψέμα ακόμα πιο μεγάλο. Κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία μεταδόθηκαν εικόνες βόσωνιν φυλακισμένων σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Τμπορλιε. Κανείς βέβαια δεν ήξερε ότι το συρματοπλέγμα του "στρατοπέδου"

...η στιγμή γέννησης του
Nintendo effect, της αίσθησης
συμμετοχής σε μια εικονική
πραγματικότητα ως αντιστάθμισμα της
εικονικής συμμετοχής
στην πραγματικότητα.

Abu Dhabi TV exclusive!

ήταν απλά ο φράκτης της μάντρας μέσα στην οποία το τηλεοπτικό συνεργείο είχε τοποθετήσει την κάμερα. Κάτι ήξερε ο υπουργός προπαγάνδας της γερμανικής ναζιστικής κυβέρνησης όταν έλεγε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ψέμα, τόσο πιο πιστευτό γίνεται.

Μήπως δεν είναι η συνταύτιση με την εικόνα του μαχόμενου πατριώτη πεζοναύτη που βρίσκεται εκτεθειμένος στα πυρά των "τρομοκρατών" που επιτρέπει κατά ένα μέρος τη νομιμοποίηση του "πολέμου κατά της τρομοκρατίας"; Μήπως δεν είναι η εικόνα νεκρών παιδιών και βομβαρδισμένων νοσοκομείων που εκβιάζει τη συμπόνια και την ελεημοσύνη για τους άτυχους που βρίσκονται εκεί μακριά, αναγκάζει θύματα για τη νίκη του "απόλυτου καλού"; Κοινωνικά και ψυχικά καταπιεσμένοι, οι άνθρωποι έλκονται από θεάματα βίαιων συγκρούσεων, τα οποία επιτρέπουν στις συσσωρευμένες διαψεύσεις τους να εκρήγνυνται σε κοινωνικά επιτρεπτούς οργανισμούς συλλογικής υπερηφάνειας και μίσους. "Ο πόλεμος σαν μύθος μας επιτρέπει να αναστέλλουμε την κριτική μας ικανότητα και την προσωπική ηθική, προκειμένου να ενωθούμε με το πλήθος. Ο πόλεμος σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζουμε μόνοι μας το θάνατο. Τον αντιμετωπίζουμε σαν ομάδα".¹⁵ Αυτή η αποδιάρθρωση του νοήματος μέσω της θεαματικής μηχανής είναι που κατασκευάζει τον κόσμο της φαινομενικότητας, έναν κόσμο στον οποίο κάθε μελαμψός είναι τρομοκράτης, οι ηπα είναι υπερασπιστές της δημοκρατίας, οι βόμβες είναι έξυπνες και οι δυτικές κοινωνίες ζωντανές.

Και βέβαια ένας εικονικός πόλεμος οδηγεί σε μια εικονική νίκη. Ο πόλεμος του αφγανιστάν τελείωσε όταν τα κανάλια σταμάτησαν να μεταδίδουν εικόνες από αυτόν. Δεν έχει σημασία αν στο αφγανιστάν το αντάρτικο των ταλιμπάν συνεχίζεται, ενώ την ίδια στιγμή στο Ιράκ καθημερινά σκοτώνονται πεζοναύτες και Ιρακινοί "τρομοκράτες". Ο πόλεμος έχει τελειώσει, από τη στιγμή που δε φτάνουν εικόνες στα μάτια των δυτικών τηλεθεατών, ή ακόμα κι αν φτάνουν διαστρέφουν κάθε νόημα σχετικό με την αντίσταση. Η αντίσταση καθυβρίζεται, ονομάζεται τρομοκρατία, η προπαγάνδα παίρνει το αίμα της πίσω για το παρελθόν (πχ βιετνάμ) και οχυρώνεται μπροστά στο ζοφερό μέλλον. Την ίδια στιγμή, ο ισλαμισμός διευκολύνει το έργο αυτό. Και όπως ήταν αναμενόμενο το "καλό" νίκησε.(:) Το θέαμα δε γουστάρει σύνθετα νοήματα. Οφείλει να είναι εκβιαστικά εκθαμβωτικό. Εντυπώνει εικόνες στον πληθυσμό, συμβάλλοντας στην ένωση του κατακερματισμένου κοινωνικού ιστού στο πεδίο του φαίνοσθαι. Στην ένωση με τα εφιαλτικά οράματα της κυριαρχίας...

14. "Ο πόλεμος και το θέαμα", Ken Knabb, στην ομώνυμη συλλογή δοκιμίων από τις εκδόσεις ελεύθερος τύπος.

15. "Ο τύπος και οι μύθοι του πολέμου", Chris Hedges (μετάφραση στα ελληνικά στο περιοδικό Autonomedia, τεύχος 18).

Οι κρατικοί στρατοί ήταν πάντα ένας ιστορικός τόπος στον οποίο κατασκευάζονταν το πρότυπο του "άντρα" (γενναίου, πα-

τριώτη, υπάκουου στην ιεραρχία και δε συμμαζεύεται). Και ως γνωστό αυτό το πρότυπο δεν περιοριζόταν στα όρια του στρατοπέδου, αλλά διαχέονταν σ' όλο το κοινωνικό φαντασιακό.¹⁷ Είναι όμως σήμερα η μορφή "στρατιώτη" η ίδια με εκείνη του β' παγκοσμίου πολέμου;

Είπαμε ότι η εικόνα του "High-tech" πολέμου προσπαθήθηκε να πλασαριστεί για πρώτη φορά με τον πόλεμο του κόλπου το 1991. "Εξυπνα όπλα", οι βομβαρδισμοί έμοιαζαν να γίνονται μόνο στις ψυχρές οθόνες υπό την πλήρη κάλυψη των λογοκριμένων ΜΜΕ. Όλη αυτή όμως η παρουσίαση ενός "πόλεμου χωρίς σωματική επαφή του αντιπάλου" άνοιξε με την νατοϊκή στρατιωτική επιδρομή στην πρώην Γιουγκοσλαβία 1995-99, με αποκορύφωση τον πόλεμο το 1999 (τον πρώτο πόλεμο της διεθνοποιούμενης κυριαρχίας). Εκεί, σε αντίθεση με τους πολέμους παλιότερα στην ιστορία, η προπολεμική περίοδος ήταν υπό τη σκιά της προσπάθειας για "ειρηνική επίλυση" του προβλήματος κοσσυφοπεδίου-σερβία. Μην κοιτάτε που στον ελλαδικό χώρο δεν χαμπαριάζει ο κόσμος από τέτοια, γενικότερα όμως προσπαθήθηκε στην περίφημη "κοινή γνώμη" της Δύσης να περαστεί μια τέτοια εικόνα. "Προσπαθούμε για την ειρήνη" και ας είχαν ήδη ανάψει οι μηχανές των F-16. Επίσης στα δυτικά ΜΜΕ, εκτός από τα ελληνικά, με την έναρξη του πολέμου, οι επιχειρήσεις γίνονταν ασώματα. Τραυματισμοί, αίμα, θάνατος υπήρχαν μόνο στα ρεπορτάζ για τις "αγριότητες των σέρβων". Το ΝΑΤΟ έκανε μόνο χειρουργικού τύπου επεμβάσεις με δημόσιους υπάλληλους στρατιωτικούς να πατάνε κουμπιά από κάποιο πλοίο στην Αδριατική ή από κάποιο αεροπλάνο που πετούσε στα 5.000 μέτρα και δεν είχε καμιά οπτική επαφή με το τί βομβαρδίζει (συνήθως αμάχους).¹⁸ Ο πόλεμος δεν είχε καμιά εικόνα "σώμα με σώμα" μάχης. Η τεχνολογία είχε το πάνω χέρι. Που πήγαν η "ανδρεία", η "γενναιότητα", ο "ηρωισμός"; Αυτά τα πρότυπα του άντρα-στρατιώτη; Η αποσύνδεση του θύτη από το θύμα εντείνει την αίσθηση του τρόμου απέναντι στην πανίσχυρη επιτιθέμενη υπερδύναμη. Η τεχνολογία γίνεται μηχανισμός επιβολής του θανάτου. "Πρέπει" κάποιοι να πεθάνουν. Ο φόνος των αμάχων χρησιμοποιείται ως άλλοθι για την περαιτέρω βελτίωση των στρατιωτικών τεχνολογικών συστημάτων. Αν, για παράδειγμα, σκοτώθηκαν άμαχοι γιατί τα αεροπλάνα πετούσαν σε ύψος μεγαλύτερο από τη διακριτική ικανότητα της βόμβας, τι πρέπει να γίνει; Να βελτιωθεί το σύστημα. Επιβάλλεται, μ' έναν τρόπο, στο εν δυνάμει θύμα να απαιτήσει τη βελτίωση του δολοφονικού εξοπλισμού του θύτη.

Σώματα εμφανίζονταν μόνο όταν ανακάλυπταν μαζικούς τάφους αλβανόφωνων ή στις εικόνες των καρβανιών των προσφύγων που εκδίωκαν "οι σέρβοι". Δεν αμφιβάλουμε ότι τα περισσότερα από αυτά έγιναν, απλά εδώ εξετάζουμε την προπαγάνδα του πολέμου εκ μέρους της Δύσης, το ίδιο αναγκαία όπως και οι βόμβες. Η προπαγανδιστική εικόνα ήταν λοιπόν ότι ένας συμμαχικός στρατός από σχεδόν ειρηνιστές επαγγελματίες στρατιωτικούς κάνει με υψηλής τεχνολογίας όπλα μια επιχείρηση (όχι βέβαια πόλεμο) με "ασώματες" απώλειες για την ειρήνη και ενάντια στους "κακούς" (σέρβους σ' αυτήν την περίπτωση) οι οποίοι είναι παλιότερης εποχής, δηλαδή εθνικιστές, βιάζουν, εκτελούν μαζικά, κάνουν εθνικές εκκαθαρίσεις. Το ίδιο μοτίβο δεν είδαμε να προπαγανδίζουν δυο χρονάκια μετά με τον πόλεμο στο αφγανιστάν, όπου οι "κακοί" οπισθοδρομικοί ταλιμπάν ήταν φανατικοί ισλαμιστές, που ζούσαν σε σπηλιές, εκτελούσαν γυναίκες, το μόνο που σκέφτονταν ήταν να σκοτώσουν με ύπουλο τρόπο; Από την άλλη πάντα οι "καλοί". Οι "αντι"τρομοκράτες, οι ειρηνιστές, οι απελευθερωτές, που θα βοηθήσουν, όπου επεμβαίνουν, τη χώρα να αναπυχθεί. Τα ίδια και πρόσφατα στο Ιράκ, απλά εκεί πολύ πιο δύσκολα κρύβονταν τα πραγματικά αίτια. Να τι γράφει η γερμανική αστική εφημερίδα Frankfurter Rundschau στις 18.6.1999 με τίτλο "ο διακριτικός πόλεμος των επαγγελματιών": "Στόχος αυτού του επαγγελματισμού (της στρατιωτικής μηχανής) είναι ο πλήρης διαχωρισμός από την πραγματικότητα της καθημερινότητας του πληθυσμού των επιτιθέμενων κρατών. [...] Η απόθνη και η σιωπή του πληθυσμού δεν είναι λοιπόν το αποτέλεσμα της "σπόκρυψης" (και ούτε της συμφωνίας), αλλά του καταμερισμού της εργασίας, της ειδικευσης, του επαγγελματισμού. [...] Δεν υπάρχουν πλέον γιορτές νίκης στα σχολεία και δεν εκφωνούνται πατριωτικοί λόγοι στα εργοστάσια. Τέτοιου τύπου σχέσεις με τον πόλεμο τις αφήνουμε για τους υπανάπτυκτους "σέρβους". Εμείς, στην κυριολεξία, δεν έχουμε καμιά σχέση με αυτόν τον πόλεμο, γιατί τα καταφέρνει και χωρίς εμάς: δεν μας χρειάζεται, "γίνεται μόνος του" - διατυπώνοντας το με την αντίστοιχη ελληνική λέξη: ακολουθεί τον νόμο της αυτοποίησης". Αυτά τα απίστευτα. Εάν είναι ορθά όλα αυτά δε μας κάνει εντύπωση που πλέον οι στρατοί γίνονται αποκλειστικά επαγγελματίες, που πλέον δέχονται γυναίκες αξιωματικούς, που η συνεργασία των ΜΚΟ με τους ειρηνιστές στρατιωτικούς είναι απαραίτητη, που οι έλληνες κυανόκρανοι στο κοσσυφοπέδιο κάνουν τον τροχονόμο. Ξανατονίζουμε ότι μιλάμε για την προπαγάνδα, για την σύγχρονη εικόνα του στρατιώτη και όχι για το τί πραγματικά συμβαίνει (δηλ. για τη σωματεμπορία, τη διακίνηση ναρκωτικών, τα πλιάτσικα π.χ. από κυανόκρανους στο κοσσυφοπέδιο)

16. Βλ. και παράρτημα 2

17. Εδώ δε θα εξεταστούν άλλες κοινωνικές διαστάσεις του σύγχρονου στρατού, πέρα από το πώς παρουσιάζεται ο σύγχρονος στρατιώτης στους διεθνοποιημένους πολέμους της κυριαρχίας και εξάπτα τους.

18. Βλ. και "Ανάρες" τευχ. #2 σελ.25 και #4 σελ.11

Η ασυμμετρία της μνήμης ή WHO CARES?

Θα ήταν χαριτωμένο εάν δε μιλούσαμε για σφαγές: όλο το μεγαλείο της διγλωσσίας της αμερικάνικης προπαγάνδας φαίνεται και στο παράδειγμα του Γουόρεν Άντερσον, πρώην διευθυντή της UNION CARBIDE. Ο κύριος αυτός και η εταιρία του ευθύνονται για τη διαρροή τοξικού αερίου το 1984 στην πόλη Μποπάλ της Ινδίας με αποτέλεσμα το θάνατο 20.000 ατόμων. Ο κύριος αυτός είχε αποσυνδέσει το σύστημα ψύξης του εργοστασίου για να εξοικονομήσει 60!!! δολάρια την ημέρα. Συνελήφθη και έδωσε 2.000 δολ. εγγύηση και από τότε είναι ελεύθερος. "Καταζητείται" από τις αρχές της Ινδίας και από την Ιντερπόλ για να εκτίσει μια ποινή το πολύ 10 ετών φυλάκισης, αλλά οι αμερικανικές αρχές δηλώνουν ότι δεν είναι γνωστός ο τόπος διαμονής στις ηπα. Έτσι απλά, 19 χρόνια τώρα δε μπορεί να τον βρει το FBI. Αγνώστου διαμονής, που λένε. Τον βρήκε όμως μια γνωστή ΜΚΟ και στο εξοχικό του στη Φλόριντα και στο σπίτι του στη Ν. Υόρκη χωρίς όμως να επέμβουν ποτέ οι αρχές.¹⁹

Δε συμβαίνει όμως το ίδιο με τον Μπιν Λάντεν, ο οποίος συνευθύνεται για το θάνατο 3.000 αμερικανών πολιτών, ως γνωστό. Εάν συλληφθεί δεν τον σώζει καμιά εγγύηση από την ηλεκτρική καρέκλα. Ε, βέβαια γιατί σε αυτήν την περίπτωση πέθαναν πολίτες του πρώτου κόσμου, ενώ ποιος ενδιαφέρεται τώρα για 20.000 υπανάπτυκτους τριτοκοσμικούς; Who cares? Αυτός είναι ο ωραίος κόσμος μας...

Ο Μπιν Λάντεν και η οργάνωση του κατηγορούνται και για την αποστολή γραμμάτων που περιείχαν τον βάκιλο του ενεργού άνθρακα σε αμερικανούς πολίτες. Θα το θυμάστε προφανώς τον ντόρο που είχε ξεσπάσει τότε στις ηπα. Αποτελούσε και αυτό μέρος της προπαγάνδας για την αναγκαιότητα του πολέμου "ενάντια στο Κακό" του Μπους. 19 άτομα στις ηπα αρρώστησαν και 5 πέθαναν από την αρρώστια του άνθρακα. Ως σήμερα βέβαια δεν έχει βρεθεί ούτε ένα αποδεικτικό στοιχείο ότι αποστολές αυτών των γραμμάτων ήταν φανατικοί ισλαμιστές. Αντιθέτως προέκυψαν πολλά στοιχεία ότι αποστολές ήταν οι ίδιες οι μυστικές στρατιωτικές υπηρεσίες των ηπα. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά: το πρώτο πλήγμα στην προπαγάνδα της κυβέρνησης των ηπα περί των αποστολών των γραμμάτων ήρθε από μια αμερικανίδα καθηγήτρια της μικροβιολογίας στο N.Y. State University την Barbara Hatch Rosenberg η οποία υποστήριξε ότι το FBI ξέρει το όνομα του αποστολέα αλλά για λόγους "εθνικής ασφάλειας" δε μπορεί να τον αγγίξει. Μάλλον στους κύκλους των ειδικών γιατρών και βιολόγων είναι σιωπηλά γνωστό ότι υπάρχουν συνάδελφοι τους στην υπηρεσία διαφόρων βρομοδουλειών. Ο αμερικανικός τύπος τον ονόμασε "Mister Z" και κάποιοι δαιμόνιοι δημοσιογράφοι βάλθηκαν να βρουν το όνομα του. Αυτό δεν άργησε να γίνει. Και όνομα είχε ο "Mister Z" και μεγάλη ιστορία πίσω

"ποτέ δεν ακούς τόσα ψέματα όσο
πριν τις εκλογές,
κατά τη διάρκεια ενός πολέμου
και μετά το κυνήγι"
Bismarck.

του: Steven Hatfill, ειδικός στα βιολογικά όπλα, υπηρέτησε τρεις κυβερνήσεις των ηπα ως επιθεωρητής του ΟΗΕ στο Ιράκ.

Η λαμπρή καριέρα του ξεκίνησε το 1975 σε Ινστιτούτο βιολογικού πολέμου του αμερικάνικου στρατού στο Fort Bragg. Από το 1978 ως το 1984 σπουδάζει, επισήμως τουλάχιστον, ιατρική στη ροδεσία. Στην πραγματικότητα προσφέρει εκεί τις υπηρεσίες του στο ρατσιστικό λευκό καθεστώς ως μέλος των Special Air Squadron, τα γνωστά SAS, σώμα που ασχολούταν με την αντιμετώπιση εξεγέρσεων. Εντελώς τυχαία τις χρονιές 1979/80 ξεσπάει μεταξύ του μούρου πληθυσμού μια επιδημία ενεργού άνθρακα, που σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές μόλυνε 10.738 ανθρώπους και σκότωσε 182 από αυτούς.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 80 ο Steve Hatfill εργάζεται ως στρατιωτικός γιατρός στην ν. αφρική για το εκεί φιλανθρωπικό καθεστώς του Apartheid, σε προγράμματα βιολογικού πολέμου. Από τότε χάνονται τα ίχνη του και ξαναεμφανίζεται το 1997 να εργάζεται στο "Ιατρικό Ερευνητικό Ινστιτούτο για μεταδοτικές ασθένειες" του αμερικάνικου στρατού στο Fort Detrick. Κατά διαολεμένη σύμπτωση την ίδια χρονιά η CIA ξεκινάει ένα μυστικό πρόγραμμα έρευνας βιολογικών όπλων με το κωδικό όνομα: "Clear Vision". Όλα αυτά δεν αποδεικνύουν ότι ο αξιότιμος αυτός επιστήμονας έχει σχέση με τα γράμματα ενεργού άνθρακα. Ούτε το γεγονός ότι ο τύπος του ενεργού άνθρακα που βρέθηκε στα γράμματα έχει παρασκευαστεί σε ένα μόνο εργαστήριο του κόσμου: στο εργαστήριο του αμερικάνικου στρατού για βιολογικά και χημικά όπλα στο Dugway (πολιτεία Utah) αποδεικνύει τίποτα. Ούτε το γεγονός ότι το ένα τρίτο των εργαστηρίων που θα μπορούσαν να κατασκευάσουν βιολογικά όπλα βρίσκεται στις ηπα και όχι βέβαια σε κάποια

σπηλιά του αφγανιστάν. Και εάν όντως τα έστελναν οι ταλιμπάν τότε, γιατί από τότε δεν έχουν ξαναστείλει- το μόνο εύκολο θα ήταν για αυτούς. Αλλά αυτά είναι ψιλά γράμματα τώρα. Η δουλειά τους έχει γίνει πλέον. Who cares?²⁰

Οι φωτο είναι από το αφγανιστάν. Ο φωτογράφος Tyler Hicks αποθανατίζει (sic) την εκτέλεση ενός ταλιμπάν από μαχητές της βόρειας Συμμαχίας. Η φωτογραφία που λείπει είναι αυτή του τελετουργικού ευνοχισμού του ταλιμπάν πριν τον εκτελέσουν. Είπαμε αλλού ότι ο καπιταλισμός είναι η βαρβαρότητα που, λόγω του μεγέθους της, μπορεί άνετα να συνυπάρχει με προηγούμενες μορφές βαρβαρότητας...

19. Η αναφορά σ' αυτό το σημείο σε "παραστρατήματα" των αμερικανών καπιταλιστών δεν εντάσσεται, προφανώς, στον δημοφιλή για την ελληνική πραγματικότητα αντισυμμεικτισμό.

20. Τα στοιχεία για τον ενεργό άνθρακα προέρχονται από την αποδελτίωση του αμερικάνικου και γερμανικού τύπου, όπως τη βρήκαμε στο βιβλίο "Krieg ist Frieden", Wolf Wetzel, Unrast Verlag, Βερολίνο 2002

Η κατάσταση στη σ. αραβία είναι αυτή τη στιγμή μπερδεμένη. Μια βασιλική οικογένεια που δεν έχει μόνο να αντιμετωπίσει την άρση της φιλίας των, για πολλά χρόνια πιστών φίλων, βορειοαμερικανών, την άνοδο της ισλαμικής τρομοκρατίας, αλλά κυρίως τη δυσσέσκεια του πληθυσμού της. Στη χώρα με το μεγαλύτερο ρυθμό ετήσιας πληθυσμιακής ανάπτυξης παγκοσμίως (4,4%) τις δυο τελευταίες δεκαετίες (κατά μέσο όρο μια οικογένεια έχει 6-7 παιδιά και πάνω από 60% του πληθυσμού είναι κάτω των 25 χρονών), η ανεργία κυμαίνεται επίσημα στο 20%, ανεπίσημα είναι πολύ μεγαλύτερη. Το 1/3 του πληθυσμού ζει κάτω από το επίσημο όριο φτώχειας. Το κατά κεφαλήν εισόδημα ήταν 19.000(!) δολ. το 1981 και σήμερα είναι 7.000 δολ.

Όσον αφορά τη στάση των ηπα σχετικά με τη σ. αραβία, υπήρχαν κομμάτια του κεφαλαίου που και πριν την επίθεση του Σεπτεμβρίου ζητούσαν τον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων με τη βασιλική οικογένεια. Αμέσως μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 διάφορα μεγάλα ονόματα του αμερικάνικου τύπου ξεκίνησαν, μέσα από τις στήλες τους, την επίθεση στη σ. αραβία. Το περιοδικό *Newsweek* μέσα Οκτώβρη κάνει έναν απολογισμό της παρουσίας των ηπα στη Μέση Ανατολή και αποφαίνεται ότι "ο εκμοντερνισμός στην περιοχή έχει αποτύχει" και ότι τα περισσότερα αραβικά κράτη είναι λιγότερο ελεύθερα (ότι και εάν εννοούν μ' αυτό...) από ότι πριν από τριάντα χρόνια. Για αυτό, υποστήριζε το περιοδικό, ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό οι Σαουδάραβες που έπαιξαν βρώμικο παιχνίδι, από την μια κάνοντας τον καλό στις ηπα και από την άλλη χρηματοδοτώντας ισλαμικές σχολές και θρησκευτικά κέντρα, τα οποία "τα τριάντα τελευταία χρόνια παρήγαγαν δεκάδες χιλιάδες ημιμαθείς και φανατικούς μουσουλμάνους, τους οποίους ο μοντέρνος κόσμος και οι μη-μουσουλμάνοι βλέπουν με μεγάλη δυσπιστία".

Η *Wall Street Journal* υποστηρίζει στις 30 Οκτώβρη 2001 ότι το κυρίαρχο στις αμερικανό-σαουδαραβικές σχέσεις είναι ότι ο "φίλος" των ηπα είναι η κύρια πηγή εσόδων της Αλ Κάιντα. Θα ήταν προτιμότερο να έρθει στην εξουσία σ' αυτήν την αραβική χώρα μια κυβέρνηση φανατικών μουσουλμάνων για να ξεκαθαρίσουν οι σχέσεις και για να τεθεί άμεσα το ζήτημα της "παραλαβής" των κοιτασμάτων πετρελαίου της σ. αραβίας από τις ηπα. Θεωρούμε ότι είναι ξεκάθαρο προς πια κατεύθυνση πιέζουν κύκλοι στις ηπα. Και υπάρχει και συνέχεια. Η γνωστή, από το σκάνδαλο Watergate, εφημερίδα *Washington Post* γράφει συνέχεια για επώνυμους αμερικάνους αξιωματούχους (κυρίως του συμβουλίου Defense Policy Board) που πιέζουν για κατοχή(!) της σαουδικής αραβίας, διάσπαση της και ελέγχου από τις ηπα των κοιτασμάτων πετρελαίου. Εκεί σημειώτων βρίσκεται περίπου το 25% των γνωστών αποθεμάτων πετρελαίου. Τα άρθρα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα μεγάλη νευρική κατάσταση στους Σαουδάραβες καταθέτες των αμερικάνικων τραπεζών (γιατί προφανώς σε περίπτωση εντάσεων θα κατάσχονταν οι καταθέσεις τους) και έτσι πέρυσι το καλοκαίρι υπολογίζεται ότι αναλήφθηκαν έως και 200 δις δολάρια από τις καταθέσεις Σαουδαράβων στις

αμερικάνικες τράπεζες. Αυτό υπήρξε πλήγμα στην αμερικάνικη οικονομία που ήδη είναι καταχρεωμένη (3 τρις δολάρια). Υπολογίζεται ότι οι καταθέσεις των Σαουδαράβων εκτός της χώρας τους φτάνουν πιθανό και το 1 τρις δολάρια, ένα απίστευτο ποσό, και ότι τα μισά τουλάχιστον έχουν κατατεθεί στις ηπα. Εάν αυτά τα χρήματα μεταφέρονταν, ενδεχομένως σε ευρωπαϊκές τράπεζες, θα δημιουργούταν μεγάλη κρίση στην αμερικάνικη οικονομία, αλλά και αποσταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας π.χ. μέσω της ενδυνάμωσης του ευρώ (και άρα μείωσης των ευρωπαϊκών εξαγωγών) όπως έγινε το Δεκέμβρη του 2003 με τη φυγή αραβικού κεφαλαίου ύψους 13,6 δις από ηπα-βρετανία. Οι Σαουδάραβες καταθέτες απέσυραν στη συγκεκριμένη περίπτωση από τις δυο αυτές χώρες 12,2 δις δολάρια ως κίνηση διαμαρτυρίας για την επέμβαση στο Ιράκ ("Ε" 9-12-2003).

Έτσι υπάρχουν βλέψεις από οικονομικούς κύκλους στις ηπα για κατάσχεση αυτού του κεφαλαίου. Για να γίνει όμως αυτό πρέπει να δημιουργηθεί και το κατάλληλο κλίμα. Εκεί κάπου εντάσσονται τα άρθρα των ΜΜΕ που αναφέραμε και η μήνυση που έχουν καταθέσει 700, τουλάχιστον, οικογένειες των θυμάτων της 11ης Σεπτεμβρίου ενάντια σε εφτά διεθνείς τράπεζες Σαουδαράβων, οχτώ ισλαμικές σχολές, τρία μέλη της βασιλικής οικογένειας της σ. αραβίας και πλήθος αράβων επενδυτών, για αποζημίωση ως υποστηρικτές των τρομοκρατών της Αλ Κάιντα. Ανάμεσα στους μηνυμένους είναι ο υπουργός αμύνης Πρίγκιπας Σούλταν, ο αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών και ο πιο πλούσιος Σαουδάραβας. Το ύψος της αποζημίωσης, όπως υπολογίστηκε πέρυσι τον Αύγουστο, ανέρχεται στο αστρονομικό ποσό του ενός τρις δολάρια. Εάν εκδικαστεί η υπόθεση και η απόφαση είναι ευνοϊκή για τους μηνυτές η πολιτική πίεση που θα ασκηθεί στην κυβέρνηση των ηπα θα είναι τεράστια γιατί στην ουσία θα πρέπει να περάσει στην κατάσχεση των καταθέσεων και θα υπάρξουν και πιέσεις για στρατιωτική δράση.

Ο πρόεδρος Μπους και διάφοροι οικονομικοί και κυβερνητικοί κύκλοι που αυτός εκπροσωπεί, έχουν διάφορους λόγους να φοβούνται αυτή την εξέλιξη: ο προσαναφερόμενος πρίγκιπας Σούλταν, συνεργάστηκε την τελευταία δεκαετία με αμερικάνικες εταιρίες όπλων και η χώρα του αγόρασε εξοπλισμό για τουλάχιστον 40 δις δολάρια. Το παρατσούκλι του είναι "κύριος 10%"!!! Ο μηνυμένος αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών συνεργάστηκε τη δεκαετία του 80 με την CIA για τον εξοπλισμό ένοπλων ισλαμικών ομάδων ενάντια στους σοβιετικούς στο αφγανιστάν. Άρα σε μια ενδεχόμενη δική ίσως να έβγαιναν στην επιφάνεια και ευθύνες αμερικανικών κύκλων που συνεργάζονταν με Σαουδάραβες την τελευταία εικοσαετία. Ο Μπους τάχθηκε ανοικτά ενάντια στην εκδίκαση αυτής της υπόθεσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια ολοσέλιδη(!) επιστολή των μηνυτών στην *Washington Post* που κατέληγε: "η απόφασή σας σ' αυτό το θέμα, κύριε πρόεδρε, θα δείξει εάν η κυβέρνηση σας στηρίζει τις αμερικάνικες οικογένειες ή την μοναρχία στην σαουδική αραβία".

I. Τα στοιχεία είναι από ειδική έκδοση του γερμανικού περιοδικού *Wildcat* για τον πόλεμο, Μάρτης 2003 και από τη μπροσούρα *Olive-Drab Rebels, Subversion of the US Armed Forces in the Vietnam war* [www.geocities.com/CapitolHill/Lobby/3909/olivedrab/]

II. Έτσι και οι σκέψεις της αμερικάνικης κυβέρνησης, στις αρχές Νοέμβρη 2003, να επιστρατεύσει εφέδρους και πολιτοφυλακή για να υπηρετήσουν στο Ιράκ, μάλλον δείχνει το αδιέξοδο και το πόσο ακούρα τα βρήκαν με την ιρακινή αντίσταση. Η εμπλοκή αυτή μπορεί να αποδειχθεί αιχμή του φεγγαριού της όλης αμερικάνικης παρουσίας στο Ιράκ...

III. Επαγγελματίες στρατιώτες, μόνιμοι. Μόνο αυτοί μπορούσαν να προαχθούν σε βαθμό μεγαλύτερο του υπαξιωματικού.

Είναι λάθος η εντύπωση ότι ένας επαγγελματικός στρατός είναι πιο οικονομικός από ένα στρατό κληρωτών για τα κράτη της δύσης. Άλλωστε εάν προσέξει κανείς τα λόγια των στρατοκρατών δεν ισχυρίζονται κάτι ανάλογο. Παρόλα αυτά όλοι οι στρατοί των κρατών -εθνών της δυτικής ευρώπης και της βόρειας αμερικής, εκτός από γερμανία και Ελλάδα, έχουν ήδη μετατραπεί ή θα μετατραπούν στο κοντινό μέλλον, π.χ. το 2006 στην Ιταλία, σε επαγγελματικούς στρατούς. Εάν εντάξουμε αυτή τη μετατροπή στο πλαίσιο του πολέμου όπως εμφανίζεται στη διεθνοποιούμενη κυριαρχία μπορούμε αρχικά να βγάλουμε δύο συμπεράσματα: καταρχάς ότι η σημερινή μορφή των στρατιωτικών επεμβάσεων, δηλαδή σ' όλο το σώμα του πλανήτη σε σύντομο χρονικό διάστημα με όπλα υψηλής τεχνολογίας, απαιτεί ευέλικτες μονάδες εξειδικευμένων επαγγελματιών. Αυτές οι μονάδες έχουν ήδη δημιουργηθεί σε πολλά κράτη. Στο 4ο τεύχος είχαμε γράψει ότι πιθανό μια τέτοια μονάδα στην Ελλάδα θα έπρεπε να έχει τη βάση κοντά στα βόρεια σύνορα για ταχεία επέμβαση στα Βαλκάνια (σελ. 11). Πράγμα που τελικά έτσι έχει σχεδιαστεί από τον ελληνικό στρατό.

Πιο σημαντικό όμως είναι το συμπέρασμα ότι τακτικοί στρατοί από κληρωτούς "μειονεκτούν" έναντι των επαγγελματικών λόγω του ότι εμφανίζουν φαινόμενα άρνησης των στρατιωτών να εκτελέσουν διαταγές, ειδικά όταν δεν πείθονται ότι "υπερασπίζονται την πατρίδα τους" (sic) π.χ. ένας Ισπανός, που εκτεί τη θητεία του δε μπορεί να υπερασπιστεί την πατρίδα του στο ...Ιράκ. Εδώ θα αναφερθούμε σε στοιχεία που υπάρχουν σε σχέση με τις αρνήσεις αμερικάνων στρατιωτών στο Βιετνάμ να εκτελέσουν διαταγές και αντί γι' αυτό εκτελούσαν τους ανώτερους τους ή επιδίωξαν σε πράξεις σαμποταρίσματος της αμερικανικής στρατιωτικής μηχανής. Θεωρούμε ότι η εμπειρία του λεγόμενου Fraggging (το να εκτελούν δηλαδή στρατιώτες σκληροτράχηλους και σπασίκες ανώτερους τους, αξιωματικούς ή υπαξιωματικούς), των σαμποτάζ και των αρνήσεων εκτέλεσης εντολής στο Βιετνάμ, λήφθηκε σοβαρά υπόψη από τους αμερικάνους στρατοκράτες ώστε να μετατρέψουν το στρατό τους σε μισθοφορικό.¹¹ Τώρα πλέον έχουν προσαρμοστεί και τα υπόλοιπα κράτη της δύσης σ' αυτό το μοντέλο.

FRAGGING

Μέχρι το 1968 το ποσοστό των λιποτακτών στα αμερικανικά στρατεύματα του Βιετνάμ ήταν μικρό σε σχέση με προηγούμενους πολέμους. Από το 1969 το ποσοστό αυτό τετραπλασιάζεται. Στο Βιετνάμ υπηρετούσαν τότε σε μεγάλο ποσοστό κληρωτοί. Υπήρχαν βέβαια και αρκετοί Enlisted men, δηλ. εθελοντές που προέρχονταν από τις φτωχές, κυρίως, τάξεις, μαύροι, ισπανόφωνοι και οι οποίοι κατατάσσονταν για κάποια χρόνια στο στρατό για τα λεφτά και μόνο. Μπορούσαν να φτάσουν μέχρι τον βαθμό του υπαξιωματικού. Αυτοί λοιπόν οι άνθρωποι άρχισαν να μη πείθονται ότι πρέπει να δώσουν την ζωή τους σε κάποια ζούγκλα του Βιετνάμ για μια αμερική που τους είχε κανονικά γραμμένους. Έτσι ένας τρόπος να αποφύγουν το μέτωπο ήταν η λιποταξία ή η άρνηση εκτέλεσης καθήκοντος. Το 1969 ένας ολόκληρος λόχος της 196ης ταξιαρχίας πεζικού αρνήθηκε να πάει στο πεδίο της μάχης. Την ίδια χρονιά αυτό επαναλήφθηκε μπροστά στις κάμερες του δικτύου CBS TV με μονάδες της 1st Air Cavalry Division. Μέχρι το 1970 αναφέρθηκαν,

μόνο σ' αυτήν τη μονάδα, 35 περιπτώσεις άρνησης υπηρεσίας σε ζώνες εμπόλεμες, ενώ πολλοί στρατιώτες, στις αποστολές και στις περιπολίες τους, απέφευγαν περιοχές που βρίσκονταν οι Βιετκόνγκ και αντί να πολεμήσουν έκαναν πάρτι ολόκληρες μέρες. Στην έκδοση του στρατιωτικού περιοδικού "Armed Forces Journal" της 7ης Ιούνη 1971 ένας συνταγματάρχης των Marines γράφει: "ο στρατός μας, που τώρα παραμένει στο Βιετνάμ, βρίσκεται στα πρόθυρα κατάρρευσης. Μονάδες αρνούνται να πολεμήσουν και σκοτώνουν τους αξιωματικούς και υπαξιωματικούς τους... τα αμερικανικά στρατόπεδα στις μεγαλύτερες μας στρατιωτικές βάσεις είναι αφοπλισμένα. Οι *lifers*¹² παίρνουν για προληπτικούς λόγους τα όπλα των στρατιωτών... ενώ παντού αναφέρονται περιπτώσεις επικήρυξης ανωτέρων με ποσά που ξεκινούν από 50 και φτάνουν τα 1000 δολάρια". Μετά την πολύνεκρη ήττα των αμερικανών στο Hamburger Hill στα μέσα του 1969, η underground εφημερίδα των στρατιωτών "GI says" επικήρυξε με 10.000 δολάρια τον υπεύθυνο αξιωματικό αυτής της επίθεσης. Το 1970 ο αμερικανικός στρατός ανέφερε 65.643 (!!) λιποτάκτες, από τις σειρές του, στο Βιετνάμ, ενώ ο αριθμός των νεκρών από fraggging ήταν 209 αξιωματικοί και υπαξιωματικοί, διπλάσιος αριθμός από το 1969 (96). Το 1971 γινόταν κατά μέσο όρο ένα fraggging την εβδομάδα. Σε κογκρέσο του αμερικανικού στρατού το 1973 αναφέρεται ότι το 3% των νεκρών υπα- και αξιωματικών τα χρόνια ανάμεσα στο 1961 και το 1972 οφείλονταν σε fraggging, υπολογίζοντας μόνο τους αξιωματικούς που πέθαναν από χειροβομβίδες και όχι όσους σκοτώθηκαν από όπλα ή μαχαίρια.(1) Μόνο το 10% των περιπτώσεων fraggging έφτανε ως τα στρατοδικεία.

Το κλίμα στο αμερικανικό στράτευμα και οι απανωτές του ήττες ανάγκασαν την αμερικανική κυβέρνηση στις αρχές του 70 να μεταποτίσει το βάρος των επιχειρήσεων στους βομβαρδισμούς εκ αέρος με τη βοήθεια του ναυτικού, μιας και το πεζικό ήταν υπό διάλυση. Η απάντηση σ' αυτή την αλλαγή στρατηγικής ήταν η ανάπτυξη αντιστάσεων κυρίως από τους ναύτες του πολεμικού ναυτικού των ηπα. Η πιο γνωστή εξέγερση ναυτών πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 1972 στην νότια Καλιφόρνια από το πλήρωμα του USS Constellation. Όταν κάποιοι μαύροι ναύτες απειλήθηκαν με απόλυση, όλο το πλήρωμα, δηλ. λευκοί και μαύροι έκαναν ως ένδειξη συμπαράστασης ένα sit-in. Ο καπετάνιος αναγκάστηκε να δώσει στην πιο κοντινή ακτή και να δώσει άδεια σε 132 ναύτες να πάνε στη στεριά. Όταν όμως τελείωσε η άδεια των ναυτών, αυτοί αρνήθηκαν να επιστρέψουν στο πλοίο και κήρυξαν απεργία. Παρόλη την έκταση της ανταρσίας ούτε ένας ναύτης δε δικάστηκε για αυτό το περιστατικό.

Μια άλλη τακτική που χρησιμοποιούσαν οι ναύτες για να αποφύγουν τον απόπλου ήταν το σαμποτάζ. Στις 26 Ιούλη του 1970 ήταν να αποπλεύσει το πλοίο του αμερικανικού πολεμικού ναυτικού USS Anderson από το Σαν Ντιέγκο. Εντοπίστηκε όμως μηχανική βλάβη. Κάποιοι είχαν πετάξει μεταλλικά παξιμάδια, βίδες και αλυσίδες στη μηχανή του πλοίου. Ο απόπλους άρρησε για κάποιες εβδομάδες. Ασκήθηκε ποινική δίωξη σε κάποιους ναύτες αλλά λόγω έλλειψης στοιχείων η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο. Όσο πιο σημαντικό ρόλο έπαιζε το πολεμικό ναυτικό στις πολεμικές επιχειρήσεις στο Βιετνάμ τόσο και το μέγεθος του σαμποτάζ εκ μέρους των απλών ναυτών εντεινόταν. Τον Ιούλη του 1972 μέσα σε τρεις εβδομάδες δυο αεροπλανοφόρα αχρηστεύτηκαν από σαμποτάζ: στις 10 Ιούλη το USS Forestall και τέλη του μήνα το USS Ranger. Στο πρώτο έγινε εμπρησμός, οι ζημιές ανήρθαν στα 7 εκατ. δολάρια και το πλοίο μπόρεσε να αποπλεύσει μετά από δύο μήνες. Ενώ στο δεύτερο κάποιοι είχαν τοποθετήσει βίδες των 30 εκατοστών στην μηχανή του πλοίου, προκαλώντας ζημιά μισού εκατ. δολαρίων και καθυστέρηση 3,5 μηνών στον απόπλου.

"Η ιστορία δεν κάνει τίποτα, δε διαθέτει τεράστια πλούτη", δε διεξάγει μάχες. Οι άνθρωποι, οι πραγματικοί, ζωντανοί άνθρωποι, είναι αυτοί που τα κάνουν όλα, που διαθέτουν πράγματα και διεξάγουν μάχες. Δεν είναι η "Ιστορία" εκείνη που χρησιμοποιεί τους ανθρώπους ως μέσο επίτευξης των σκοπών της - σαν να ήταν ένα άτομο. Η ιστορία δεν είναι τίποτα άλλο πέρα από τη δραστηριότητα των ανθρώπων που επιδιώκουν τους σκοπούς τους."

K.Marx

Είναι γεγονός ότι οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις μεγάλων κομματιών της δυτικής κοινωνίας δε μπόρεσαν να εμποδίσουν τον πόλεμο στο Ιράκ. Το γεγονός αυτό δεν οφείλεται στη "σύνθεση" του κόσμου που κινητοποιήθηκε ή μόνο σε αδυναμίες των ανατρεπτικών κομματιών του. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να ιδωθεί περισσότερο ως "αντικειμενική" προϋπόθεση των ιδίων των δυνατοτήτων της δράσης μας ως αντικαπιταλιστές/ ανακρατιστές. Όποιοι αιτούνταν "να σταματήσει ο πόλεμος" έκανε φτηνό πολιτικαντισμό. Δε θα πρέπει να αποδοθούν τα πάντα στην αναιμική παρουσία της ανατρεπτικής θεώρησης (...στον ελλαδικό χώρο σχεδόν μιλάμε για απουσία) ή πρακτικής σε σχέση με τους πολέμους της διεθνοποιούμενης κυριαρχίας. Υπήρχαν, πριν καν ξεκινήσει αυτός ο πόλεμος, κάποια όρια, καθορισμένα από την ίδια τη συγκυρία των σχέσεων κυριαρχίας, που δε μπορούσαν να ξεπεραστούν. Μέσα σ' αυτά τα όρια έπρεπε να διερευνήσουμε τις δυνατότητες της ανατρεπτικής παρέμβασης. Γιατί πιστεύουμε, ότι όρια τα οποία φαίνεται ότι δε μπορείς να ξεπεράσεις σε μια ορισμένη χρονική συγκυρία, μπορούν να μετατοπιστούν, να υπονομευτούν, να ραγίσουν σε σημεία, να αλλάξουν σύντομα ή αργά. Απλά πρέπει

να είσαι εκεί για να προσπαθήσεις, να διδαχθείς, να "λερωθείς" και πιθανόν να αποτύχεις. Πέρα από αυτό είναι σημαντικό να γνωρίζεις το πεδίο που αφορίζουν αυτά τα όρια. Όχι μόνο για να το αναλύσεις στη συνέχεια, αλλά γιατί θα πρέπει να κάνεις τις δικές σου επιλογές μέσα σ' αυτό το πεδίο: για τη διακρίσιμότητα του λόγου και των πρακτικών σου, για τις αποστάσεις και τις ρήξεις σου, για το "με ποιους θα πιάς και ποιους θα αφήσεις". Όλα αυτά είναι δουλειά της κριτικής. Χωρίς όλα αυτά δε θα υπήρχε διαφορά και άρα ούτε και αλλαγή.

Επίσης οφείλουμε να ξεκαθαρίσουμε ότι δε θεωρούμε ότι οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις αποτέλεσαν κανενός είδους κίνημα. Κατά ένα μέρος τους, ήταν μια μεταμόρφωση του "κινήματος κατά της παγκοσμιοποίησης".²¹ Δε γνωρίζουμε αν αυτή θα είναι η μορφή των κινήμάτων στο μέλλον του καπιταλιστικού κόσμου, μιας και αδυνατούμε να προβλέψουμε την κοινωνική δραστηριότητα. Με την έννοια πάντως που εμείς θεωρούμε ένα κίνημα, δηλαδή με ένα ρητό πολιτικό προσανατολισμό και με συνέπεια και συνέχεια στη δράση του, δεν αποτέλεσαν κάτι τέτοιο. Οφείλουμε, επίσης, να παραδεχτούμε ότι δεν ήταν ταξικά καθαρές (μιας και αυτό αναδείχθηκε ως λόγος απόρριψής τους). Αναρωτιόμαστε, όμως, τότε υπήρξε κίνημα ταξικά ή πολιτικά καθαρό. Αναγνωρίζουμε, επίσης, την αδυναμία μας να προσδιορίσουμε σαφώς την έννοια της τάξης στο διεθνοποιούμενο καπιταλισμό, τουλάχιστον στη Δύση, και να διακρίνουμε έναν καθαρό ταξικό πόλεμο με την έννοια που του είχαν προσδώσει τα εργατικά κινήματα του 19ου και του πρώτου μισού του 20ου αιώνα, όπως αδιαφορούμε να αναζητήσουμε επαναστατικά υποκείμενα. Δεν αναγνωρίζουμε όμως αυτούς τους λόγους ως αποτρεπτικούς για την παρέμβασή μας. Δε συμμετέχουμε άκριτα, δε συμμετέχουμε χωρίς να προσπαθούμε να κατανοήσουμε κάθε συγκεκριμένη έκφραση του κοινωνικού ανταγωνισμού. Δε μπορούμε, όμως, να περιμένουμε την εμφάνιση ενός ταξικά ή πολιτικά καθαρού κινήματος, ούτε την ολοκληρωτική σύλληψη του υπάρχοντος από μέρος μας²² για να κινητοποιηθούμε. Είμαστε ανυπόμονοι ως προς αυτό. Η δική μας οπτική αναγνωρίζει στις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις μια ρήξη με τη μορφή του παθητικού καταναλωτή πολεμικών εικόνων και εδώ έγκειται η μεγάλη τους σημασία.

21. Σχετικά με το κατά πόσο αυτό αποτελεί κίνημα βλ. "Η νέα τοπολογία", χάρτης #2. Σχετικά επίσης με την παραλλαγή της διαπίστωσης, που κάναμε πιο πάνω, ότι δηλαδή ούτε το "κίνημα αντιπαγκοσμιοποίησης" μπόρεσε να σταματήσει τον πόλεμο να πούμε ότι αυτό είναι σωστό αλλά ότι κρύβει περισσότερα απ' όσα λέει. Γιατί πρέπει να παραδεχτούμε ότι από τη μια ήταν αισθητή η αντιπολεμική παραλλαγή της παρουσίας του και από την άλλη προσπάθησε να εμβολιάσει τις κινητοποιήσεις, τουλάχιστον στη βόρεια ευρώπη, με μια γενικότερη αντίθεση στις επιλογές και στις πολιτικές των κυρίαρχων. Αυτό φάνηκε τη "διεθνή ημέρα κατά του πολέμου" (sic), στις 15 Φλεβάρη 2003 δηλαδή, που έγιναν αντιπολεμικές πορείες σε εκατοντάδες πόλεις του πλανήτη, εκφράζοντας έτσι μια πρωτοφανή παγκοσμιοποίηση της δημόσιας διαμαρτυρίας.

22. Μάλιστα, μια τέτοια άποψη μας είναι εκθρική, μιας και όποιος έχει κατανοήσει έστω και στο ελάχιστο τί είναι ιστορία και τί κοινωνία δεν είναι δυνατόν να αποζητά τη θεωρία που θα συνέχει κάθε έκφραση του κοινωνικού.

23. Η αίσθηση αυτή βρήκε έκφραση στην επωνυμία "Not in Our Name" ("όχι στο όνομα μας") την οποία χρησιμοποίησε μια από τις μεγαλύτερες αντιπολεμικές συσπειρώσεις στις ηπα

24. Τα φιλερηνικά αφενάκια της ΕΕ παρεμπιπτόντως αυτή τη στιγμή, με τη στρατιωτική τους δράση στο κογκό, δοκιμάζουν (αυτή είναι η σωστή λέξη) τον ευρωπαϊκό στρατιωτικό σχεδιασμό, την ένταξη στο διεθνοποιούμενο πλαίσιο. Ο εκπρόσωπος του γαλλικού υπουργείου αμύνης στη γερμανία

Η δική μας οπτική αναγνωρίζει στις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις μια ρήξη με τη μορφή του παθητικού καταναλωτή πολεμικών εικόνων και εδώ έγκειται η μεγάλη τους σημασία.

Πιθανό σ' αυτή τη μαζική ρήξη, κυρίως στις δυτικές κοινωνίες, όπως μέσα στις ηπα ή στη βρετανία, να συνέβαλε και το γενικότερο αίσθημα δυσφορίας και δυσανεξίας που υπάρχει με τη διάρρηξη της σοσιαλδημοκρατικής συμφωνίας την τελευταία δεκαετία στις κοινωνίες αυτές, το αίσθημα ότι σε μια πλειάδα μη συμπεκνωμένων κέντρων εξουσίας παίρνονται αποφάσεις για την τύχη του πλανήτη χωρίς να ρωτάται κανείς και ότι αυτές οι αποφάσεις συμβάλλουν στην όλο και διογκούμενη ανισότητα, εκμετάλλευση, εξαθλίωση. Και εκδηλώθηκε όταν ακριβώς η διεθνοποιούμενη κυριαρχία ετοιμαζόταν για έναν πόλεμο στον οποίο έπαιθε ελάχιστα η αναφορά σε οποιεσδήποτε άλλες αξίες από τις αποξενωμένες από το κοινωνικό σώμα αξίες της ίδιας της εξουσίας και των γεωπολιτικών της παιχνιδιών.²³ Ένας πόλεμος που δεν είχε την συμφωνία πολύ μεγάλων κομματιών της δυτικής κοινωνίας και αυτό ακόμη και ιστορικά είναι μια πρωτοτυπία, αλλάζοντας το κοινωνικό τοπίο. Ήταν λοιπόν η επιστροφή στο δρόμο για μια μεγάλη μερίδα των δυτικών κοινωνιών, σε αντίθεση με τους προηγούμενους πολέμους σε αφγανιστάν και γιουγκοσλαβία (σίγουρα η επιρροή του "κινήματος κατά της παγκοσμιοποίησης" ήταν σημαντική σ' αυτό), παρά τη σχεδόν ολοκληρωτική διαχείρισή τους από τα κόμματα της αριστεράς και το πολύχρωμο καρναβάλι του φόρουμ στην ευρώπη.

Και πράγματι, ίσως οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις ήταν ένα μεγάλο, χαρούμενο καρναβάλι. Η ρεφορμιστική Διεθνής βρήκε την καλύτερη ευκαιρία να συσπειρώσει κόσμο πίσω από τα προτάγματά της, τα οποία χάθηκαν κάτω από μια αφηρημένη αντίθεση στον πόλεμο και έναν απαρχαιωμένο, αλλά πάντα βολικό, αντιαμερικανισμό, εκφρασμένο με τη συμβολική (φραστική;) επίθεση στις αμερικάνικες πρεσβείες και προξενεία ως σύμβολα του κράτους των ηπα. Η αναγεννημένη στο "κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης" αριστερά έγινε για δυο μήνες και αντιπολεμική. Από τα σταλινικά ΚΚ και κομμάτια της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, μέχρι το πολύχρωμο φόρουμ, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και κάθε λογής οικολόγους, όλοι ενώθηκαν πίσω από το "όχι στον πόλεμο" και τα σημαντικά απαγόρευσης ρίψης βομβών. Πολλοί ήταν αυτοί που ανταγωνίστηκαν για το ποιος θα επιτύχει την καλύτερη διαχείριση της κοινωνικής δραστηριότητας. Κατάφεραν να αναπαράγουν τη σύγχυση και να φлуαρή-

σουν, κραυγάζοντας κενά συνθήματα για "έναν άλλο κόσμο", έναν καπιταλισμό με "ανθρώπινο πρόσωπο", λες και ένα σύστημα που περιέχει τη βία στα θεμέλιά του μπορεί να εξανθρωπιστεί. Τελικά, αναδείχθηκε σε πρωταγωνιστή των κινητοποιήσεων μια αριστερά απογυμνωμένη από κάθε επαναστατικό πρόγραμμα, μια αριστερά που το μόνο που διατηρεί από το μαρξισμό-λενινισμό είναι η μορφή, δηλαδή η κάθετη οργάνωση, η κεντρική διαχείριση και η λογική της πρωτοπορίας.

Δυστυχώς, οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις εγκλωβίστηκαν στα πλαίσια που προσεκτικά οριοθέτησαν οι κάθε λογής διαμεσολαβητές, από τα κόμματα και τα γκρουπούσκουλα της αριστεράς μέχρι τα "αντιπολεμικά" ΜΜΕ. Ο φιλερηνισμός και ο ανθρωπισμός του προνομιούχου δυτικού τηλεθεατή στη θέα των νεκρών ιρακινών παιδιών κυριάρχησαν σε όλες τις εκφάνσεις τους, οδηγώντας μάλιστα μέχρι και στην ταύτιση με τα συμφέροντα ορισμένων μπλοκ κυριαρχίας, πράγμα που εκφράστηκε με την υποστήριξη της "φιλερηνικής" Ευρώπης απέναντι στις "πολεμοχαρείς" ηπα. Οι κυρίαρχοι δεν έχασαν, βέβαια, την ευκαιρία κατασκευής της εικόνας της ευρώπης του πολιτισμού, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων αξιών,²⁴ διαγράφοντας (ή προσπαθώντας να διαγράψουν) από τη συλλογική μνήμη τα αιματοβαμένα γρανάζια της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, τους αποικιοκρατικούς στόλους (με προεξάρχοντα αυτόν της βρετανικής αυτοκρατορίας) και κάθε λογής εθνικό ή μη στρατό, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους, δύο παγκόσμιους και για να έρθουμε στα πιο πρόσφατα, επειδή ο κατάλογος δεν έχει τέλος, τους πολέμους στη γιουγκοσλαβία και το αφγανιστάν, όπου πρόθυμα τα ευρωπαϊκά κράτη έλαβαν μέρος για την αντιμετώπιση του "άξονα του κακού",²⁵ ένα σωρό αφανή πολεμικά πεδία κυρίως στην αφρικανική ήπειρο, τα ναρκοπέδια στα σύνορα της Ευρώπης-φρούριο και τις τυχαίες εκpurσοκροτήσεις αστυνομικών όπλων. "Η Ευρώπη δεν έχει αναλάβει τίποτα περισσότερο από το ποσοστό συντήρησης της τάξης που της ανήκει, ανταποκρινόμενη στις υποχρεώσεις που δημιουργεί ο διεθνής καταμερισμός θεαματικών καθηκόντων. Αυτός ακριβώς έχει δώσει στην Ευρώπη έναν ξεχωριστό ρόλο, το ρόλο του "ιστορικού πολεμοπαθούς" που είδε στην επικράτειά του την εκτύλιξη των δύο πιο αιματηρών πολέμων που γνώρισε ποτέ ο πλανήτης. Η επίσημη παραδεκτή αντι-ιστορία και η χαμένη θύμηση του παρελθόντος, επιδιώκουν να αναζωπυρώσουν σε καιρούς δύσκολους την ευαισθησία των εθνών της επί του θέματος, ευαισθησία που πρέπει να επιβληθεί αποσπασματικά για να έχει κάποια αξία χρήσης για τους διευθυντές. Διότι, αν η Ευρώπη υπήρξε στο παρελθόν ένα απέραντο πεδίο μάχης, άλλο τόσο υπήρξε το θέατρο του πλέον οξυμένου ταξικού πολέμου στο ίδιο και αδιαχώριστο προτσές της διαδοχικής συντριβής και διαρκούς επιβεβαίωσης του ιστορικού σχεδίου".²⁶ Πράγματι, οι κινητοποιήσεις ταυτίστηκαν, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, με τα εφιαλτικά τους οράματα, ελλείψει δικών τους οραμάτων, ελλείψει επαναστατικού

κίη εφημερίδα FAZ στις 17.6.2003: "Η επέμβαση στο κογκό μας επιτρέπει να δοκιμάσουμε το συνολικότερο σύστημα λήψης αποφάσεων της ΕΕ και εκτέλεσής τους, λειτουργώντας αυτόνομα χωρίς συμβολή και βοήθεια από τα έξω."

25. Στην πρώην γιουγκοσλαβία ως μην ξεκινάμε ότι την πρώτη "τουφεκιά", σε γεωπολιτικό επίπεδο, την έριξε η δυτική γερμανία αναγνωρίζοντας την αυτονομία κροατίας και αλβανίας το 1991...

26. Τετράδια για προλεταριακή χρήση", τεύχος 2.

προτάγματος και λόγου που θα μπορέσει να διαυγάσει τις αρνητικότητες του παρόντος και να τις μετατρέψει σε μια θετική πραγματικότητα στο μέλλον. Το "κίνημα" εγκλωβισμένο σε θεσμικά, ιεραρχικά κανάλια και στην ανικανότητα άρθρωσης πολιτικού λόγου, στερημένο από τη δημιουργία σχέσεων που θα ενώσουν το διαχωρισμένο κοινωνικό ιστό, στους αντίποδες του θαύματος (και μάλιστα επιθετικά προς αυτό), σε επικοινωνία και δημιουργία νοημάτων, αυτοκαταναλώθηκε στην εικόνα του χαρούμενου "stop the war" "αγωνιστή"-τηλεθεατή, χωρίς καμιά αντίφαση με την ιδιότητά του ως καταναλωτή ή επιτυχημένου καριέριστα.

Η μεγαλύτερη αδυναμία των κινητοποιήσεων ήταν ότι δε μπόρεσαν (ή δε θέλησαν) να κατανοήσουν τη σημασία αυτού του πολέμου και τη θέση του μέσα σ' ένα συνολικότερο διεθνοποιημένο πλαίσιο κυριαρχίας. Η οπτική του προνομιούχου δυτικού πολίτη απέναντι σ' ένα άδικο πόλεμο που διεξάγεται κάπου μακριά παρέμεινε η κυρίαρχη. Λες και υπάρχει κάποιος πόλεμος που είναι δίκαιος ή και αυτός ήταν μια ιδέα λίγων "σατανικών" μυαλών στην αμερικανική και αγγλική κυβέρνηση. Οι κινητοποιήσεις δε μπόρεσαν (με την πολύτιμη βοήθεια της αριστεράς) να διακρίνουν την οικουμενικότητα του πολέμου και την επιβαλλόμενη από αυτόν στρατιωτικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων. Δε μπόρεσαν να δουν ότι ο πόλεμος είναι η άλλη όψη του νομίσματος της εμπορευματικής παραγωγής και κατανάλωσης, του προτάγματος της ασφάλειας, της καπιταλιστικής ειρήνης, εν ολίγοις, που βασιλεύει στη Δύση. Ο κόσμος που δραστηριοποιήθηκε δε μπόρεσε τελικά να δει τον εαυτό του ως τον κινητήριο μοχλό της ιστορίας, αλλά παρέμεινε εγκλωβισμένος στην ταύτιση με τις φιλοδοξίες των κυρίαρχων και των διαμεσολαβητών τους. Η απουσία συνειδησης της θέσης του καθενός στον

κοινωνικό πόλεμο απέτρεψε την ανάδυση ριζοσπαστικού λόγου και πρακτικών και τη δημιουργία δομών και σχέσεων αυτοθέσμισης.

Δεν είμαστε απαισιόδοξοι, άλλωστε δεν αναλύουμε το κοινωνικό με όρους αισιοδοξίας ή απαισιοδοξίας. Προσπαθούμε μέσα στην εκκωφαντική έρημο της εμπορευματικής-θεαματικής κοινωνίας να διακρίνουμε και να δημιουργήσουμε θετικές πραγματικότητες. Και υπήρξαν τέτοιες μέσα στις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις. Υπήρξαν στιγμές αυτοθέσμισης κοινωνικών κορματιών. Οι αξίες της κοινότητας αναδύονται ούτως ή άλλως από την κίνηση της αντίστασης. Η κἀθοδος στο δρόμο αποδεικνύει τα εναπομείναντα αντανάκλαστικά συλλογικότητας, όσο κι αν φιλτράρεται από

την εξουσία το νόημά της. Υπήρξαν βίαιες εκδηλώσεις νεολαίων και αντιεξουσιαστών, οι οποίες μάλιστα πήραν άγρια μορφή σε πόλεις όπως το Βερολίνο και τις Βρυξέλλες και φυσικά αντιμετωπίστηκαν με την αντίστοιχη αγριότητα από τους μπάτσους, με χιλιάδες συλλήψεις²⁷ και πολλά κεφάλια ανοιγμένα, δημιουργήθηκαν σχέσεις αλληλεγγύης και συντροφικότητας (έστω και προσωρινές, έστω χαμένες στην πολυπληθή συγκέντρωση περιχαρακμένων ατομικότητων), υπήρξε ρήξη και αυτή ήταν ο δρόμος. Ακριβώς επειδή θεωρούμε το δρόμο προνομιακό πεδίο για να επικοινωνήσουμε ριζοσπαστικές ιδέες, και επειδή δε θεωρούμε τον κόσμο που συσπειρώνεται πίσω από την αριστερά "φύσει" κομματικοποιημένους ή εθνικιστές, συμμετείχαμε στις κινητοποιήσεις. Οι αναρχικοί, αν και αποτέλεσαν ένα από τα ριζοσπαστικότερα κομμάτια των κινητοποιήσεων, απέτυχαν να συμμετέχουν ουσιαστικά σε ένα κοινωνικό γεγονός που τους ξεπερνάει, μη έχοντας τίποτα να προτάξουν πέρα από τη βίαιη σύγκρουση με τους μπάτσους και σύμβολα του συστήματος, πράγμα που έκαναν οι μαθητές από μόνοι τους, σπάζοντας βιτρίνες των McDonald's. Θεωρήσαμε ότι η μοναδική δράση που μας αντιστοιχεί είναι η κοινωνικοποίηση του λόγου μας. Δε θέλουμε να γίνουμε η πρωτοπορία κανενός, ούτε οι ειδικοί της βίας. Επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε δομές και σχέσεις αυτοκαθοριζόμενες και νομίζουμε ότι μόνο με τη συμμετοχή στις εκφράσεις του κοινωνικού ανταγωνισμού θα το επιτύχουμε. Δεν περιμένουμε να κάνουμε αύριο την επανάσταση, όχι επειδή δε θέλουμε, αλλά επειδή δε μπορούμε, διότι τελικά η αλλαγή της κοινωνίας είναι υπόθεση της ίδιας της κοινωνίας. Το ελάχιστο που μπορούμε και γι' αυτό πασχίζουμε είναι να ξαναεισάγουμε την επανάσταση στα στόματα των ανθρώπων.

27. Μόνο στο Σαν Φραντσίσκο έγιναν σε μια μέρα πάνω από χίλιες συλλήψεις, ομοίως στη Νέα Υόρκη και τις Βρυξέλλες.

Στις 15 και 16 Μάρτη 2003 έγινε, έπειτα από κάλεσμα της "Πρωτοβουλίας Κρήτης ενάντια στον πόλεμο και την κοινωνική τους ειρήνη", ένας διήμερος αποκλεισμός στην έξοδο του χωριού Στέρνες, που ουσιαστικά σήμαινε και την παρεμπόδιση της (επίγειας) πρόσβασης οχημάτων στην αμερικάνικη ναυτική βάση στο Μαραθί Σούδας. Το κείμενο κριτικής αποτίμησης που ακολουθεί γράφτηκε με το σκεπτικό της θετικής ενίσχυσης τέτοιων κινήσεων στο μέλλον.

Καταρχάς θεωρώ ότι ήταν πολύ άρτια και καλά οργανωμένο όλο το διήμερο του αποκλεισμού στο συγκεκριμένο σημείο εκ μέρους της "Πρωτοβουλίας" τόσο σε πρακτικό επίπεδο (λεωφορεία, τέντες για την καταραμένη βροχή, φαί κλπ.) όσο και σε πολιτικό (δηλ. η από καιρό προπαγάνδισή, με τα γνωστά μέσα, στο νησί και στην υπόλοιπη Ελλάδα). Αυτή η προετοιμασία φαινόταν και από τη συμμετοχή του κόσμου (400 άτομα το Σάββατο και ίσως 500 την Κυριακή) μεγάλο κομμάτι του οποίου ήταν αντιεξουσιαστές από Κρήτη, Αθήνα, Θεσσαλονίκη και από άλλες πόλεις και νησιά, αλλά και φοιτητές και ντόπιοι Χανιώτες που έφερναν συνέχεια ξύλα για τις απαραίτητες φωτιές που στέγνωναν τα ρούχα μας. Αυτή η πολιτική επιλογή των διοργανωτών για μακρόχρονη οργάνωση των αντιπολεμικών κινήσεων και η διακρίσιμη του εγχειρήματος είναι ίσως και ο μόνος τρόπος να αντιπαρατεθεί σταθερά (όχι απλά ως αντανακλαστικό) και με συνέχεια και συνέπεια στους πολέμους (και μη) σχεδιασμούς της διεθνοποιημένης συμμορίας των αφεντικών. Και αυτό δεν είναι λίγο. Η προσπάθεια αυτή αποτέλεσε ένα θετικό "προηγούμενο". Και βέβαια να εξάρουμε το ηθικό και το κουράγιο όλων όσων άντεξαν τις δύο μέρες της σχεδόν ασταμάτητης βροχής και την μετέπειτα διήμερη (λόγω καιρού) απαγόρευση του απόπλου του πλοίου της επιστροφής. Η ταλαιπωρία άξιζε και λόγω της εκδίωξης του ισπανικού πολεμικού πλοίου από την προβλήτα του λιμανιού της Σούδας που έγινε τη Δευτέρα από τους αποκλεισμένους, στο πλοίο της γραμμής, συντρόφους.

Να σημειωθεί ότι η σοβαρότητα και η μεγάλη απεύθυνση του όλου εγχειρήματος στην ουσία "ανάγκασε" τους φορείς των Χανίων, τους αριστεριστές και το ΚΚΕ Κρήτης, για πρώτη φορά στην πολιτική ιστορία του νησιού, να διοργανώσουν πορεία ("αποκλεισμό" το ονό-

μασαν...) στην πύλη της συγκεκριμένης βάσης και μάλιστα τη δεύτερη μέρα του αποκλεισμού που κάναμε, για να μην το αφήσουν αναπάντητο κατά κάποιο τρόπο.

Αυτά όσο αφορά τον αποκλεισμό **στο συγκεκριμένο σημείο**.

Πρόβλημα δημιουργήθηκε όμως τόσο στη συνέντευξη που έγινε το απόγευμα, μες στη βροχή σε ένα κοντινό γιαπί, όσο και το βράδυ του Σαββάτου όταν μάθαμε ότι λίγοι αμερικάνοι πεζοναύτες βγήκαν μέσω μιας άλλης πύλης ενός ελληνικού στρατοπέδου που συνορεύει με την αμερικάνικη βάση. Η συνέντευξη καταρχάς είχε μεγάλο πρόβλημα υπό τις καιρικές συνθήκες που διεξάγονταν και για αυτό δε φταίει βέβαια κανένας. Το θέμα που ουσιαστικά τέθηκε στη συνέντευξη του Σαββάτου, απόγευμα, είναι εάν θα κατεβαίναμε την άλλη μέρα στην πύλη της βάσης με ή χωρίς τους φορείς και τους αριστερούς που θα "έσκαγαν" το μεσημέρι. Υπήρξε η εντελώς λάθος εκτίμηση (όπως αποδείχτηκε την άλλη μέρα), από μεγάλο κομμάτι της "Πρωτοβουλίας Κρήτης", ότι στην πορεία θα ήταν μόνο λίγες εκατοντάδες αριστεροί και "τι να πάμε με αυτούς να κάνουμε" κλπ. Παρακάμφθηκε έτσι εντελώς το ενδεχόμενο να πάμε μόνοι μας (100 άτομα στον αποκλεισμό και 400 άτομα στην πύλη) πριν από τους αριστερούς στην πύλη. Ότι και να γινόταν τότε θα θέταμε εμείς μια πραγματικότητα για τους φορείς, οι οποίοι το πιο πιθανό είναι ότι θα πήγαιναν αλλού. Πολύ απλά κάποιοι σύντροφοι δεν ήθελαν να κατεβούμε στην πύλη γιατί έβλεπαν πρώτον ότι εκτίθονταν στην καταστολή ο αποκλεισμός και δεύτερον λόγω της γνωστής άποψης "να μην κατεβαίνουμε με τους αριστερούς". Αυτό είναι σεβαστό- το πρόβλημα ήταν ότι δεν αφέθηκε χώρος για την άποψη που έλεγε να κατέβουμε την άλλη μέρα στην πύλη και ότι θα είναι και κόσμος πέρα από τις κομματικές οργανώσεις. Έγινε "πέσιμο" σε όσους είχαν αυτή την άποψη με διαφανόμενη μια θέση "εμείς είμαστε από το νησί και ξέρουμε καλύτερα" και αυτό, τουλάχιστον εμένα μου φάνηκε, βγήκε από μεγάλο κομμάτι της "Πρωτοβουλίας Κρήτης".

Δύο ζητήματα αναδεικνύονται σ' αυτό το σημείο και δεν αφορούν μόνο την συγκεκριμένη κινητοποίηση: ένα περί τοπικότητας και δεύτερον σε ποιες πορείες κατεβαίνει κάποιος και για ποιο λόγο.

Περί τοπικότητας.

"Κοινός παρονομαστής των αντιλήψεων περί "τοπικού" και "διεθνούς" είναι ότι και τα δύο αποτελούν μορφές Κυριαρχίας. Είναι χώροι κοινωνικά παραγόμενοι και εξουσιαστικά διαχωρισμένοι και αποκλεισμένοι. Είναι η κυρίαρχη κοινωνική σχέση, αυτό το δίκτυο μάλλον σχέσεων και δομικών εξαναγκασμών, που απαιτεί για τον εαυτό του την ολότητα του υπάρχουν, που αναδύεται σ' όλα τα επίπεδα του χώρου. Είναι π.χ. το ότι η πτώση στους δείκτες του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης καταδικάζει στην πείνα, στη μετανάστευση και στην εξαθλίωση μερικές δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους στην Ασία. Γι' αυτό, για μας, όχι μόνο δεν είναι λάθος, αλλά και επιτακτικά αναγκαίο να καταδεικνύεις εδώ που ζεις, πώς οι αποφάσεις που παίρνονται αλλού θα έχουν συγκεκριμένο αντίκτυπο στην καθημερινότητα των ανθρώπων που ζούνε εδώ. Κάθε πολιτική, οικονομική ή πολεμική απόφαση. Ότι οι κύριες αποφάσεις για την εκμετάλλευση και εξαθλίωση, για τον αποκλεισμό και τον έλεγχο παίρνονται σε κομβικά σημεία ενός

διεθνοποιούμενου δικτύου και επιμερίζονται με διαφορετικό τρόπο στις τοπικές κοινωνίες και στα έθνη- κράτη του πλανήτη. Αντιστεκόμαστε και "εκεί" και "εδώ", οραματιζόμαστε την ανατροπή της Κυριαρχίας, που αν δε μπορεί να υπάρχει "εκεί" δε θα υπάρξει ούτε "εδώ". Υπό αυτήν τη σκοπιά χάνουν την κοινωνικό- χωρική τους σημασία και το "εκεί" και το "εδώ".

"Η Νέα Τοπολογία", χάρτης #2

Υπάρχει μάλλον διαφορά στο πώς αντιλαμβανόμαστε τη διαδικασία της επιταχυνόμενης διεθνοποίησης της κυριαρχίας (εάν γενικά την αντιλαμβανόμαστε έτσι βέβαια) σε σχέση με το χώρο και τον τόπο. Η διεθνοποίηση είναι ουσιαστικά ένας μη- τόπος που όμως περικλείει όλους τους τόπους. Γι' αυτό και οι εκδηλώσεις της είναι παντού και πουθενά. Είναι μυωπικό να εστιάζουμε μόνο στις διαφορετικές εκδηλώσεις συγκεκριμενοποίησης της όλης διαδικασίας σε έναν και μόνο τόπο, από την άλλη όμως μπορούμε, με μια απλή κίνηση αναγωγής, να εντάξουμε στο διεθνοποιημένο πλαίσιο της κυριαρχίας την ιδιαιτερότητα και τους αγώνες που αναπτύσσονται σ' έναν συγκεκριμένο τόπο.

Στο παράδειγμα του αποκλεισμού τώρα για να γίνει πιο κατανοητό το παραπάνω: απλά- οι βάσεις στη Σούδα σκορπάνε τον θάνατο στο Ιράκ, και με πιο χαμηλή ένταση στο Αφγανιστάν, και αυτό λόγω συγκεκριμένης επιλογής της διεθνοποιούμενης στρατιωτικής μηχανής. Αυτό δεν αφορά μόνο όσους είναι από Χανιά ή από Κρήτη ή και από Ελλάδα. Ουσιαστικά αφορά οποιονδήποτε θέλει να αντισταθεί στη διεθνοποιούμενη κυριαρχία- ή όχι; Ισχύει όμως και το αντίθετο: το ότι οι βάσεις μολύνουν την περιοχή με ραδιενέργεια και αυξάνουν τα ποσοστά της λευχαιμίας αφορά τους ντόπιους, αλλά η αιτία που υπάρχει συγκεκριμένα στη Σούδα, μια τέτοια μηχανή θανάτου, ανάγεται στα γεωπολιτικά και στρατιωτικά συμφέροντα του διεθνοποιούμενου милитарισμού και έτσι είναι πολύ μερικό να μιλήσεις μόνο για λευχαιμίες και ραδιενέργεια χωρίς να μιλήσεις για πολέμους της κυριαρχίας και милитарισμό. Στην αφίσα που καλούσε π.χ. στον αποκλεισμό είχαν, πολύ εύστοχα, συνδυαστεί και τα δύο (ραδιενέργεια- καρκίνος και "κάτω όλοι οι στρατοί"- "ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ"). Θεωρώ λοιπόν ότι έπρεπε να δοθεί από τους "ντόπιους" περισσότερος πολιτικός χώρος για να εφαρμοστούν απόψεις συντρόφων από τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο και να ήταν δευτερεύον το "τί θα πει η χανιώτικη κοινωνία" εάν παρόλο τον αποκλεισμό εμφανίζονταν λίγοι πεζοναύτες στα Χανιά (όπως και τελικά έγινε...). Μα έτσι ή αλλιώς ότι και να κάναμε είχε πολύ έντονο συμβολικό χαρακτήρα, πέρα βέβαια και το ουσιαστικό ότι εμποδίσανε (τουλάχιστον επίγεια...) τη διέλευση στρατιωτικού υλικού, εν καιρώ πολέμου, για 36ώρες. Και για ποιο πράγμα ακριβώς μπορεί άλλωστε να σε κατηγορήσει κάποιος που κάθισε στο στεγνό σπιτάκι του ενώ εσύ πραγματοποιούσες έναν αγώνα; Ότι σου ξέφυγαν κάποιοι πεζοναύτες; Αλλά και για αυτό

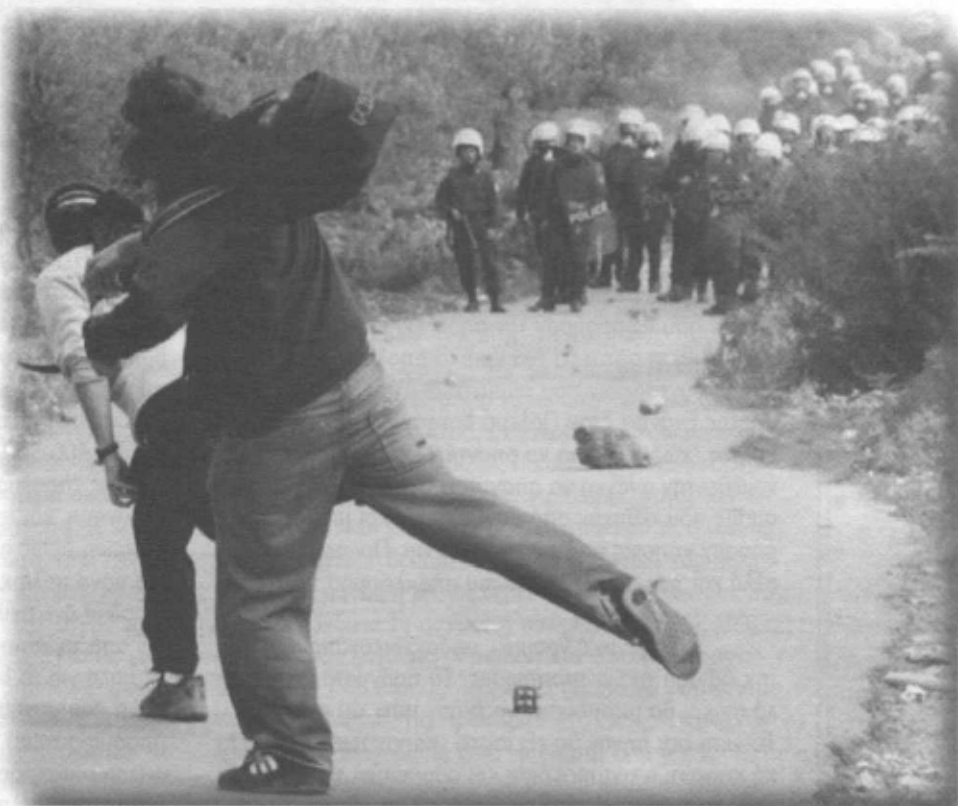
...γενικά η κυριαρχία δε δημιουργεί θετικές πραγματικότητες- μπορεί μόνο να απαντάει στους ελιγμούς των κινήσεων που την αντιμάχονται. Μόνο "από τα κάτω" δημιουργούνται θετικές πραγματικότητες αγώνα και αντίστασης.

μπορούσε να δοθεί λύση, γιατί το βράδυ του Σαββάτου μαθαίνουμε ότι από μια άλλη πύλη που συνόρευε με την αμερικάνικη βάση βγήκαν κάποιοι αμερικανοί στρατιωτικοί. Υπήρχε, ειδικά σε κόσμο εκτός Κρήτης, η επιθυμία να φύγει ένας σχετικά μικρός αριθμός ατόμων (80-100 άτομα) να πάει να αποκλείσει την άλλη πύλη, ξέροντας ότι αυτό θα σήμαινε ουσιαστικά σύγκρουση με τις κατασταλτικές δυνάμεις την ίδια νύχτα. Πάλι συνέλευση υπό χόλια συνθήκες μες τη νύχτα και τη βροχή, όπου ακούγεται από μέλη της "Πρωτοβουλίας Κρήτης" η άποψη ότι είναι νύχτα και ότι υπάρχει κίνδυνος να συλληφθούν όσοι πάνε εκεί. Αυτό όμως είναι μέσα στα αποδεκτά πλαίσια όταν κάνεις αποκλεισμούς στρατιωτικών βάσεων.... Εκεί φάνηκε η αδυναμία της "Πρωτοβουλίας" να πάρει συγκεκριμένη θέση επ' αυτού, γεγονός που οφείλονταν μάλλον στο ότι δεν είχε συζητηθεί αρκετά το ενδεχόμενο αυτό από πριν. Επίσης ενώ το απόγευμα στη συνέλευση υπήρχε ένα κλίμα "η Πρωτοβουλία λέει αυτό ή το άλλο", το βράδυ δε λειτούργησε το ίδιο και ακούστηκαν τοποθετήσεις τύπου "ΕΓΩ δεν πάω, εάν θέλετε πηγαίετε εσείς", δηλ. να μην πήγαιναν οι "ντόπιοι" και να πηγαίναμε όσοι ήμασταν από αλλού και δεν ξέραμε καν που είναι η άλλη πύλη και τις ιδιαιτερότητες της αντιμετώπισης εκ μέρους των κατασταλτικών δυνάμεων, που στην τελική δε θα ξέραμε από που να φύγουμε σε περίπτωση "περίστατος"... Εδώ και πάλι μου φάνηκε ότι δεν υπήρχε ιδιαίτερη διάθεση από κάποιους διοργανωτές να δοθεί ουσιαστικά χώρος για εμβολιασμό της όλης κινητοποίησης από διαφορετικές απόψεις συντρόφων που δεν ήταν από Κρήτη.

Παράδειγμα του ότι τα σύμβολα της διεθνοποιούμενης κυριαρχίας αναδύονται παντού και πουθενά (η ελαστικότητα και η μεγάλη της κινητικότητα) είναι η μετάθεση του ECOFIN, αρχές Απρίλη, από Χανιά στην Αθήνα, λόγω του φόβου ουσιαστικά των (αντιπολεμικών) διαδηλώσεων. Το γεγονός αυτό ενισχύει την άποψη ότι γενικά η κυριαρχία δε δημιουργεί θετικές πραγματικότητες- μπορεί μόνο να απαντάει στους ελιγμούς των κινήσεων που την αντιμάχονται. Μόνο "από τα κάτω" δημιουργούνται θετικές πραγματικότητες αγώνα και αντίστασης. Έτσι άλλαξαν μεν τα σχέδια της "Πρωτοβουλίας Κρήτης" ενάντια στον πόλεμο και την κοινωνική τους ειρήνη" με αυτήν τη μετάθεση της συνάντησης, αλλά η επόμενη κίνηση των μελών της να μεταβούν στη βάση του Μαραθίου το Σαββατοκύριακο της συνάντησης ήταν μια θετική απάντηση αγώνα στους ελιγμούς των αφεντικών...

Οι πορείες.

Το άλλο μεγάλο ζήτημα για το οποίο θα 'θελα να πάρω θέση είναι το εάν κατεβαίνει κανείς σε πορείες που καλούν και αριστερά κόμματα, οργανώσεις, φόρουμ κλπ. Στη συνέλευση του Σαββάτου είχε γίνει η εκτίμηση ότι την Κυριακή θα γίνει η πορεία στην πύλη της βάσης από 3-4 εκατοντάδες ΚΚΕδες και αριστερούς απ' όλη την Κρήτη. Αυτή η εκτίμηση αποδείχθηκε λάθος γιατί πάνω από 2000 διαδηλωτές, απ' όλη την Κρήτη, κατέβηκαν στην πύλη την Κυριακή, κάποιες εκατοντάδες εκ των οποίων συγκρούστηκαν για 45 λεπτά με τις δυνάμεις καταστολής. Δε μπορεί κανείς να κατηγορήσει κάποιους για μια λάθος εκτίμηση βέβαια. Το ζήτημα απλώς είναι ότι απαξιώθηκαν και υποβαθμίστηκαν οι συγκρούσεις που έγιναν την Κυριακή, που σημαίνει ότι δεν έχουμε εδώ να κάνουμε με εκτίμηση, αλλά με κάτι βαθύτερο: με άποψη. Μια άποψη που (σκιαγραφώ στο μυαλό μου ότι) λέει: "πάντα όταν καλούν τα αριστερά κόμματα, οι αριστεριστές και τα φόρουμ ανταποκρίνονται μόνο τα πειθήνια μέλη τους (πρόβατα) και έτσι δεν υπάρχει λόγος και χώρος για παρέμβαση των αντιεξουσιαστών με το λόγο και τις πρακτικές τους". Αυτή η άποψη όμως είναι ευχής έργο τόσο των ρεφορμιστών αριστερών όσο και της αστυνομίας. Και εξηγούμαι: το δίλημμα που θέτουν οι μηχανισμοί της διαμεσολάβησης (αλλά ενίοτε και τα αφεντικά) σε όλες τις κινητοποιήσεις είναι "ή με το πλαίσιο και τον τρόπο που θέτουμε εμείς ή δεν κατεβαίνει καθόλου". Και οι δυο αυτές στάσεις είναι εξίσου αποδεκτές και ανώδυνες για τους ρεφορμιστές και το σύστημα. Και οι δυο αυτές στάσεις τους ενισχύουν. Δεν είναι όμως αποδεκτή (...σε συνεργασία με την αστυνομία) οποιαδήποτε στάση χαλάει τα σχέδια τους για πορείες ειρηνικής και συμβολικής διαμαρτυρίας, γιατί ξέρουν πόσο εύκολα στο δρόμο τέτοιες στάσεις επηρεάζουν και όλους τους άλλους διαδηλωτές. Γιατί φαίνεται σε κάποιον παράξενο να μην αντιστέκεται όταν τον ραντίζουν χημικά και όχι το αντίθετο. Επίσης πολλοί διαδηλωτές δεν ανήκουν σε κάποια οργάνωση και όσοι ανήκουν δεν είναι τελεσίδικα και για πάντα "ρεφορμιστές". Ο κόσμος είναι δεκτικός για ριζοσπαστικά προτάγματα, που ειδικά τη στιγμή που βρίσκεται έξω από την πύλη μιας στρατιωτικής κρεατομηχανής δεν του φαίνονται εξωγήινα. Έτσι έγινε και στο Μαράθι την Κυριακή. Κόσμος που είχε έρθει απ' όλη την Κρήτη, μόνο και μόνο επειδή ήξερε ότι υπάρχει μια πορεία, και που δεν άνηκε σε καμιά οργάνωση ή κόμμα ή φλόρουμ (τα μέλη των οποίων ήταν μειοψηφία), δε δίστασε να δείξει έμπρακτα την αντίθεση του στην ύπαρξη και λειτουργία της βάσης του αμερικανικού στρατού. Μόνο οι αντιεξουσιαστές δεν ήταν εκεί, και αυτό με άποψη. Εδώ είναι όμως και το σημείο της παραπάνω κριτικής.

Θετικό είναι ότι αρχές Απρίλη, στην πορεία που έγινε στη βάση και είχε καλεστεί πανελλαδικά από το Φόρουμ, ανέβηκαν πέρα από τις εκατοντάδες Χανιώτες και αντιεξουσιαστές που επί ώρες μαζί συγκρούονταν με τις δυνάμεις της καταστολής έξω από τις βάσεις δίνοντας ένα σαφέστατο συμβολισμό. Το φόρουμ βέβαια νωρίς- νωρίς μάζευε τα πανό του και καλούσε με ντουντούκες τον κόσμο να επιστρέψει στα λεωφορεία μη πετυχαίνοντας όμως και πολλά... Δε θέλω να πω με όλα αυτά ότι θα πρέπει οι αντιεξουσιαστές να κατεβαίνουν σε κάθε λιτανεία της ΓΣΕΕ ή του ΚΚΕ, αλλά ότι δεν πρέπει να υποτιμάμε κανένα, που για τον οποιαδήποτε λόγο βρίσκεται στον δρόμο και να λειτουργούμε με άκαμπτους κανόνες τύπου "εδώ πάμε ή εδώ δεν πάμε ποτέ"...

Τελικά, επειδή δίνει κανείς περισσότερο βάρος στα αρνητικά και όχι στα θετικά σημεία της κριτικής, να επαναλάβω κλείνοντας, ότι θεωρώ πολύ αξιόλογη, οργανωμένη, διακριτή και με στοιχεία πολιτικής σοβαρότητας την προσπάθεια αυτή των συντρόφων και ακριβώς γι' αυτό γίνεται η παραπάνω κριτική.

Μανώλης,
9 Μαΐου 2003

Απολογισμός αποκλεισμού της ναυτικής βάσης της Σούδας 15-16 Μάρτη [L14]

Το παρόν κείμενο δεν έχει σκοπό να αποτελέσει απόληξη στη πληθώρα κακόβουλων και κακόγουστων σχολίων που με αυταρέσκεια συνεισέφεραν κάποιοι στα σχόλια που αφορούσαν τον αποκλεισμό, στα indymedia. Αντίθετα αποτελεί ένα κριτικό απολογισμό από μια ομάδα συντρόφων που συμμετείχε στη Πρωτοβουλία Κρήτης Ενάντια Στον Πόλεμο Και την Κοινωνική Τους Ειρήνη (χωρίς βέβαια να απαντάει εκ μέρους της) και νοιώθει την ανάγκη να απαντήσει στους προβληματισμούς που τέθηκαν από συντρόφους και μη και αφορούσαν κάποιες από τις επιλογές της Πρωτοβουλίας αλλά και των συνελεύσεων του αποκλεισμού τελικά.

Σε γενικές γραμμές υπάρχει ικανοποίηση από την έκβαση της κινητοποίησης. Τα πράγματα πήγαν καλά αν και θα μπορούσαν να έχουν πάει και καλύτερα. Το γιατί δεν πήγαν θα εξεταστεί παρακάτω. Πολύ θετική κρίνεται η ανταπόκριση και συμμετοχή των συντρόφων από τα άλλα μέρη της Ελλάδας, χωρίς τους οποίους, ενδεχομένως, ο αποκλεισμός να μη δύναται να πραγματοποιηθεί. Ο κακός καιρός συνέβαλε στη δημιουργία αρνητικού κλίματος σε όλες της φάσεις του διήμερου, αλλά κυρίως απέτρεψε την άμεση σύγκλιση της πρώτης συνέλευσης του Σαββάτου που είχε να πάρει ουσιαστικές αποφάσεις. Παρ' όλα αυτά ο αποκλεισμός δημιουργεί προηγούμενο και αφήνει παρακαταθήκη για το μέλλον τόσο όσον αφορά τον λόγο των αναρχικών στη κοινωνία αλλά και σε ότι αφορά το μέτωπο των κινητοποιήσεων σε σχέση με τη νατοϊκή βάση της Σούδας. Έγινε μία αρχή και είναι ένα μέσο που μένει να δοκιμαστεί.

Ένα από τα βασικά σημεία που χαρακτήρισαν το διήμερο του αποκλεισμού ήταν η οργανωτική αδυναμία της Πρωτοβουλίας αναφορικά με το θέμα του αποκλεισμού και της δεύτερης πύλης στο Βλητέ. Παρ' ότι λοιπόν είχε ειπωθεί από τις πρώτες κιόλας συναντήσεις της Πρωτοβουλίας ότι σε περίπτωση που υπάρχει κόσμος και δυναμική (κατά τη δική μας εκτίμηση υπήρχαν και τα δύο) θα επιχειρήσουμε να μπλοκάρουμε και την άλλη πύλη, εντούτοις δεν είχε οργανωθεί κάτι προς τη κατεύθυνση αυτή. Για μας ο αποκλεισμός και της άλλης πύλης ήταν κεφαλαιώδους σημασίας, γι' αυτό και ήταν το πρώτο πράγμα στο οποίο αναφερθήκαμε στη μεσημεριανή συνέλευση του Σαββάτου. Όχι γιατί έτσι θα μετатρεπόταν ο αποκλεισμός από συμβολικός σε πραγματικός αλλά γιατί μία τέτοια κίνηση διάκειται επιθετικά προς το δολοφονικό μηχανισμό της βάσης και την

απάθεια του κόσμου. Αυτό το "πραγματικό" νόημα είχε ο "συμβολικός" αποκλεισμός όλων των πυλών της βάσης. Η προσπάθεια του να καταστήσεις την παρουσία σου όσο το δυνατόν πιο επώδυνη για τη λειτουργία της βάσης. Μιλάμε ούτως ή άλλως για συμβολικό αποκλεισμό με την έννοια ότι, αλλοίμονο αν η μεγαλύτερη στρατιωτική μηχανή του πλανήτη δεν μπορεί να παρακάμψει 400-500 άτομα αν το αποφασίσει. Το να αποκλείσεις "πραγματικά" μία βάση αποτελεί μία στρατιωτική κίνηση, και εμείς στρατιές δεν ήμασταν. Σε κάθε περίπτωση όμως ο αποκλεισμός πέτυχε (ακόμα και με τη μία μόνο πύλη κλειστή) το στόχο του αφού οι ίδιοι οι νατοϊκοί ανέστειλαν μεταφορές πολεμικού υλικού προς και από τη ναυτική βάση και εξόδους στρατιωτών προς τη πόλη για το διήμερο (δεν εθεάθησαν φαντάροι στη πόλη που συνήθως κάθε άλλο παρά διακριτική είναι η παρουσία τους). Υπήρξαν βέβαια κάποιες τραγικές απλοϊκεύσεις, όσον αφορά τη χρησιμότητα της άλλης πύλης, από μέλη της πρωτοβουλίας που αποδυνάμωσαν την κίνηση μπλοκαρίσματος της, αλλά η ευθύνη βαρύνει όλη τη πρωτοβουλία, αφού εκτός των άλλων έλειψε και η αποφασιστικότητα που απαιτούνταν ώστε από τη πρώτη κιόλας συνέλευση του Σαββάτου, να προχωρούσαμε και στον αποκλεισμό της δεύτερης πύλης. Έτσι το θέμα παρήλθε γρήγορα και άρχισε να συζητείται το θέμα της κυριακάτικης πορείας που ήταν, σε αντίθεση με αυτό του αποκλεισμού της άλλης πύλης, εκτός των αρχικών πλάνων της κινητοποίησης. Για μας εκεί ήταν όλη η ιστορία. Από και πέρα θεωρούμε ότι καλώς δεν μετακινήθηκε το βράδυ αφού οι συνθήκες ήταν κακές (έλλειψη οργανωτικού σχεδίου, καιροί, νύχτα, λιγότερος κόσμος) και γι' αυτό σαν ομάδα είχαμε προτείνει να πάμε στο Βλητέ, την άλλη μέρα νωρίς το πρωί, οπότε και η κινητοποίηση των υπόλοιπων φορέων δημιουργούσε καλές προϋποθέσεις για μια τέτοια κίνηση.

Ένα άλλο αρνητικό σημείο είναι πως κατά τη διάρκεια της κινητοποίησης η Πρωτοβουλία δεν κατάφερε να λειτουργήσει ως τέτοια και να δώσει το στίγμα συντονισμού που πολλοί σύντροφοι περίμεναν να δουν. Επικράτησαν απόψεις συγκεκριμένων συντρόφων που δίνουν την εντύπωση πως η πρωτοβουλία ήταν τελείως προσκολλημένη στα προσυμφωνημένα και δεν είχε καμία διάθεση να συνδιαμορφώσει τη κινητοποίηση με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Σε αυτό βέβαια συνέβαλλε και η αντίληψη κάποιων συντρόφων από άλλες πόλεις στο "ότι τις αποφάσεις να τις πάρουν οι σύντρο-

φοι από την Κρήτη". Για μας μόνο οι συμφωνίες της Πρωτοβουλίας με τρίτους ήταν αδιαπραγμάτευτες (όπως το ότι οι υπόλοποι διαδηλωτές θα περνούσαν μέσα από το μπλόκο) και όλα τα άλλα ήταν υπό συζήτηση, με δεδομένο τον κυρίως συντονιστικό και συμβουλευτικό ρόλο της Πρωτοβουλίας. Πρακτικά όμως η Πρωτοβουλία δεν λειτούργησε καθόλου και οι μεγάλες διαφορές εκτιμήσεων και αντιλήψεων που διέπουν τα μέλη της έγιναν ορατές και λειτούργησαν ανασταλτικά όσον αφορούσε τις προθέσεις και την αποφασιστικότητα όλης της συνέλευσης του μπλόκου.

Προβληματική υπήρξε και η διαδικασία της συνέλευσης, ιδίως αυτής του Σαββάτου (στο γιαπί), όπου πολύ βασιστικά, με μερικές τοποθετήσεις προσπεράστηκαν σημαντικά ζητήματα. Το κυριότερο όμως είναι πως, τουλάχιστον όπως το αντιλαμβανόμαστε εμείς, αφαιρέθηκε η πολιτική διάσταση των προτεινόμενων κινήσεων που ήταν υπό συζήτηση και ότι αρκετές προτάσεις είχαν πρακτικό χαρακτήρα και όχι μια έκφραση της πολιτικής βούλησης που θα υποδείκνυε και τις τελικές μας επιλογές. Στη δυσκολία συνεννόησης και στην ανυπομονησία πολλών συνέβαλε καθοριστικά ο κακός καιρός (στο γιαπί ήταν πρακτικά αδύνατο ακόμα και να συνταχούμε σε κύκλο), αλλά και η καχυποψία και ερειστικότητα κάποιων στόμων που δυναμίτιζαν το κλίμα.

Η παρουσία των ντόπιων, αν και μικρή, κρίνεται μάλλον ικανοποιητική και μέσα στα πλαίσια των προσδοκιών μας. Το γεγονός ότι δεν υπήρξε μαζική ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας μόνο στη Πρωτοβουλία δεν μπορεί να χρεωθεί, η οποία έκανε τεράστια εκστρατεία ενημέρωσης για πάνω από ένα μήνα τόσο στα αστικά κέντρα της Κρήτης όσο και στα γύρω των Χανίων χωριά.

Ιδιαίτερα μας ενόχλησε το γεγονός ότι κάποιои από τους συντρόφους που ταξίδεψαν από τα άλλα μέρη της Ελλάδας αντιλήφθηκαν και ακόμα χειρότερα παρουσίασαν (κυρίως μέσω των indymedia) την κινητοποίηση σαν μια διήμερη αναρχική κατασκήνωση με φαί και ποτό. Σαφώς και οι αναφορές αυτές έγιναν καλοπροαίρετα πλην όμως απείχαν χιλιόμετρα τόσο από τις επιδιώξεις της πρωτοβουλίας όσο και από το τι τελικά έγινε. Δεν διοργανώσαμε κανένα γλέντι κι ούτε έγινε κάτι τέτοιο. Το γεγονός ότι είχαν κανονιστεί συζήτηση γύρω από το θέμα της βάσης και προβολές ντοκυμανταίρ (ας όψεται η βροχή) ήταν καθ' όλα συνειδητό και συνήγαγε στη σοβαρότητα του επικείμενου (τότε ακόμα) πολέμου στο Ιράκ.

Τέλος για το πολυσυζητημένο θέμα της πορείας της Κυριακής. Αυτή είχε αρχικά καλεστεί μόνο από το ΚΚΕ (οπότε ούτε λόγος για συμμετοχή μας), ενώ όλοι οι άλλοι φορείς, κόμματα και οργανώσεις καλούσαν επίσης σε αποκλεισμό στις 16 Μάρτη και μάλιστα στο ίδιο σημείο που είχαμε επιλέξει εμείς. Τρεις μέρες όμως πριν τον αποκλεισμό, και συγκεκριμένα τη Τετάρτη, οι φορείς αποφασίζουν να κατέβουν στη πορεία μαζί με το ΚΚΕ κι έτσι δεν υπήρξε το χρονικό περιθώριο για τη Πρωτοβουλία (που απαρτίζεται από αντιξουσιαστές από όλη τη Κρήτη) να συζητήσει αυτό το νέο δεδομένο γι' αυτό και δεν είχε κάτι συγκεκριμένο να προτείνει. Στη συζήτηση γύρω από το θέμα της συμμετοχής ή όχι στη πορεία, ανικνεύθηκε μία διάθεση του κόσμου να μην συμμετάσχει, ο καθένας για διαφορετικούς λόγους. Κάποιοι μίλησαν για διακριτότητα των κινήσεων, κάποιοι για συνέπεια στο κάλεσμα που μιλούσε για αποκλεισμό (δεδομένου ότι τα επιθετικά χαρακτηριστικά που ούτως ή άλλως θα έπαιρνε το μπλοκ μας θα έθετε σε κίνδυνο τη συνέχιση του αποκλεισμού), κάποιοι έκαναν λόγο για σύρσιμο πίσω από μια πορεία αριστερών που είχε αποκλειστικό σκοπό να σαμποτάρει την κινητοποίηση της Πρωτοβουλίας (οι αριστεροί καλούσαν για αποκλεισμό στις 16 Μάρτη ενώ τελικά επρόκειτο για πορεία, ενώ για πρώτη φορά καλούσαν για τη συγκεκριμένη πύλη στο Μαράθι αντί για το Μουζουρά που πηγαίνουν συνήθως), χωρίς βέβαια να είναι και λίγοι αυτοί που υποστήριζαν πως δεν πρέπει να υποτιμούμε την δυναμική και τις αγνές προθέσεις του περισσότερου κόσμου που συμμετέχει στη πορεία και ότι πρέπει να κατέβουμε σ' αυτή. Δεδομένου λοιπόν ότι ήταν αδύνατο να επιτευχθεί ομοφωνία στο θέμα της πορείας επιλέχθηκε η παραμονή στο σημείο του αποκλεισμού.

Η όλη παραπάνω κριτική απέναντι στη Πρωτοβουλία αφορά πρώτα από όλα εμάς τους ίδιους που συμμετέχουμε σε αυτή και αναλαμβάνουμε την ευθύνη στο βαθμό που μας αντιστοιχεί αφού και αρκετές υποχωρήσεις έγιναν (για να μη διασαλευτεί η ενότητα της Πρωτοβουλίας στην διάρκεια του αποκλεισμού) αλλά και κάποια πράγματα ήταν πέρα από τις δυνατότητες μας.

Συντροφικά,
Συλλογικότητα αναρχικών-αντεξουσιαστών "L14"
Χανιά

Ευρώ-Δολάριο-Πετρέλαιο

Μητέρα όλων των κινδύνων

Ο ανταγωνισμός δολαρίου-ευρώ αναγνωρίζεται πλέον από μεγάλο μέρος των ριζοσπαστικών πολιτικών αναλύσεων αλλά, και από αναλύσεις των οικονομολόγων του συστήματος, ως ένας από τους λόγους της στρατιωτικής επέμβασης και κατοχής του Ιράκ από τις ΗΠΑ. Το αμερικάνικο περιοδικό Newsweek ονομάζει μάλιστα τον ανταγωνισμό αυτό των δυο νομισμάτων "η μητέρα όλων των κινδύνων" και το γερμανικό Spiegel συνυπογράφει. Εδώ θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε γιατί ακριβώς οι αμερικάνοι καπιταλιστές και η οικονομία των ΗΠΑ φοβάται την αντικατάσταση, ακόμη και μερικώς, του δολαρίου από το ευρώ. Σηριχθήκαμε, για να κατανοήσουμε αυτή τη σχέση και στη συνέχεια για να γραφτεί αυτό το κείμενο, σε μια ανάλυση του Andre Gunder Frank, και σε αρκετά σημεία απλά την αντιγράψαμε, όπως τη βρήκαμε στο ειδικό τεύχος του γερμανικού Wildcat για τον πόλεμο (Μάρτης 2003) με τίτλο "Οι ΗΠΑ σαν χάρτινη τίγρη",¹ σε άρθρα του γερμανικού Spiegel και του ελληνικού αστικού τύπου, κυρίως "Ο κόσμος του Επενδυτή" και "Ελευθεροτυπία".²

Η "χάρτινη τίγρης" που όμως μια χαρά δαγκώνει.

Καταρχήν αντιλαμβανόμαστε την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ ως μέρος της παγκόσμιας εσωτερικής πολιτικής της επιταχυνόμενα διεθνοποιούμενης Κυριαρχίας, μιας και δε θεωρούμε ότι το παγκόσμιο σύστημα αντιλαμβάνεται αυτή τη στιγμή κάτι ως "εξωτερικό". Στο πέμπτο τεύχος του "Ανάρες" είχαμε πει ότι η επιταχυνόμενη διεθνοποίηση της Κυριαρχίας αφορά τρεις άξονες: α) τη διεθνοποίηση της καπιταλιστικής σχέσης, των αγορών κλπ, β) τη διεθνοποίηση του милитарισμού και των πολέμων, γ) τη διεθνοποίηση της επιτήρησης και της καταστολής. Αυτοί οι τρεις άξονες κινούνται παράλληλα και αλληλοστηρίζονται, αλλά διατηρούν και μια αυτονομία στις επιμέρους εκδηλώσεις τους στο σώμα του πλανήτη. Έτσι και η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ αλλά και η παγκόσμια ισχύ τους στηρίζεται σε τρεις άξονες:

• Στο δολάριο, ως διεθνές νόμισμα το οποίο μπορεί να τυπωθεί μόνο στις ΗΠΑ (έχει σημασία αυτό το μονοπώλιο). Το χαρτογραφμάτιο των 100 δολαρίων είναι το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο στον κόσμο και κυκλοφορούν δυο ή τρεις φορές περισσότερα έξω από τις ΗΠΑ απ' ό,τι στην ίδια τη χώρα.

• Στη στρατιωτική ισχύ των ΗΠΑ, που είναι αριθμητικά μεγαλύτερη από τις 12 επόμενες στρατιωτικές δυνάμεις. Η στρατιωτική αυτή ισχύς ξεδιπλώνεται σε όλο της το φάσμα στον πρόσφατα διακηρυγμένο πόλεμο "ενάντια στην τρομοκρατία" και ενάντια στα κράτη που την στηρίζουν και σ' έναν δεύτερο βαθμό στον "αγώνα ενάντια στα ναρκωτικά" (π.χ. Κολομβία).

• Στην εσωτερική αλλά και παγκόσμια επιτήρηση, καταστολή και έλεγχο. Εδώ εντάσσεται και η συμβολή των αμερικάνικων ΜΜΕ στον αγώνα "ενάντια στην τρομοκρατία", αλλά και η "υπερτροφία του ποινικού κράτους" και όλο αυτό το ιδεολόγημα περί ασφάλειας (ιδιαίτερα έντονο στις ΗΠΑ) με αποτέλεσμα μια "νέα θεσμοθέτηση του ρατσισμού στην αμερική" ενάντια σε οτιδήποτε "ξένο" ή μουσουλμανικό και το δυνάμωμα ορισμένων ολοκληρωτικών στοιχείων του κράτους (βλ. Γκουαντανάμο)..

Το δολάριο με τη συνθήκη του Bretton Woods, τη δεκαετία του 40, γίνεται "χρυσό χαρτί" δηλ. ό,τι δολάρια κυκλοφορούσαν παγκοσμίως αντιστοιχούσαν σε αποθέματα χρυσού, που απλά σημαίνει ότι εάν, πολύ υποθετικά, όλοι ζητούσαν να αγοράσουν με τα δολάρια που κατείχαν χρυσό αυτός υπήρχε, δεν κοβόταν χρήμα χωρίς να μπορεί να αγοράσει χρυσό ("ο κανόνας του χρυσού"). Αυτό, για διάφορους λόγους, έληξε το 1971 με την κυβέρνηση Νίξον που έκοψε νέο χρήμα.³ Έκτοτε το δολάριο είναι μια "χάρτινη τί-

1. Στο διαδίκτυο: "Paper Tiger, Fiery Dragon", [http://csf.colorado.edu/agfrank/paper_tiger.html], ενώ υπάρχει και σε ελληνική μετάφραση σε μια έκδοση του "αστικού τομέα δ" για τον πόλεμο στο Ιράκ, Ιούνης 2003

2. Ένα σχετικό κείμενο του Peter Dale Scott θα βρείτε και στο δέκατο τεύχος του περιοδικού "Τα παιδιά της Γαλαρίας" σελ. 30-35. Επίσης συστήνουμε το "Κατανοώντας τον Καπιταλισμό" των S. Bowles και R. Edwards (εκδ. Gutenberg), που μας βοήθησε και μας βοηθάει στην κατανόηση αυτών των δύσκολων οικονομικών όρων που η ανάλυση σπέρνει χωρίς φειδώ στα πόδια μας.

γρη", η δύναμη του οποίου στηρίζεται στο ότι οι ηπα, με διάφορους τρόπους, πιέζουν ώστε οι κάτοχοι των δολαρίων παγκοσμίως να παραμείνουν τέτοιοι δηλ. π.χ. τα αποθέματα των εθνικών τραπεζών να είναι σε δολάρια και οι συναλλαγές, π.χ. του πετρελαίου, να γίνονται σε δολάρια. Και σε αυτό συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό η αδιαμφισβήτητη στρατιωτική ισχύς των ηπα, που όμως από την άλλη στηρίζεται και αυτή στο δολάριο. Κάθε απώλεια αξίας του δολαρίου θα είχε δυσμενείς συνέπειες όχι μόνο στην κατανάλωση και στις επενδύσεις στις ηπα, αλλά και στην επιχειρησιακή ικανότητα της τεράστιας αμερικάνικης στρατιωτικής μηχανής και στη συντήρησή της, που αυτή τη στιγμή έχει βάσεις σε 80 κράτη ανά τον κόσμο. Κάθε στρατιωτική ήττα της μηχανής θα αποδυνάμωνε το δολάριο από την άλλη.

Η ευημερία που κυριαρχούσε στην οικονομία των ηπα τη δεκαετία του 90 (από 92 μέχρι τα τέλη περίπου της θητείας του Κλίντον) δε στηριζόταν στην παραγωγικότητα, αλλά στο ότι οι αμερικάνοι εισήγαγαν σε πολύ χαμηλές τιμές, κυρίως από "αναπτυσσόμενες" χώρες, και στη συνέχεια επέστρεφαν τα δολάρια στις ηπα μέσω επενδύσεων στην Wall Street και στα κρατικά ομόλογα (τοκοφόρα κρατικά χρεόγραφα) από ξένους επενδυτές. Οι χαμηλές τιμές στα εισαγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες προέκυπταν από την ύφεση στις "αναπτυσσόμενες" χώρες, από τη διολίσθηση των εθνικών νομισμάτων και τον πληθωρισμό, που απλά σήμαινε ότι οι εισαγωγές από αυτές τις χώρες, για αυτούς που πλήρωναν σε δολάρια, ήταν φτηνές. Έτσι οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις στην αμερική ουσιαστικά αγόραζαν, αγοράζουν και καταναλώνουν πολύ περισσότερα προϊόντα και υπηρεσίες από ό,τι θα μπορούσαν σύμφωνα με αυτό που παράγουν και που εξάγουν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μεγάλη άνοδο των εισαγωγών στις ηπα και ραγδαία αύξηση του ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου. Τα λεφτά τα δανείζονταν οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις από τις τράπεζες οι οποίες τα έπαιρναν από τη Wall Street και από τα αποθέματα που υπήρχαν λόγω κρατικών ομολόγων⁴ (δηλ. δανεισμός του κράτους), που, όπως προαναφέραμε, μεγάλο μέρος αυτών των δολαρίων ήταν από ξένους επενδυτές, οι

οποίοι στηρίζονταν αποκλειστικά στην **πίστη τους στο ισχυρό δολάριο** σε σχέση με τα άλλα εθνικά νομίσματα που διολίσθαιναν και άρα δεν ήταν αποδοτικά. Έτσι δημιουργούνταν όμως ένας φαύλος κύκλος, μια ψευδαίσθηση ανάπτυξης, μια απάτη, μια φούσκα. Και οι φούσκες κάποτε σκάνε: Enron, WorldCom, Tyco, Arthur Anderson, με αποτέλεσμα απώλεια πολλών δις δολαρίων, ενώ η κατάρρευση στην Wall Street τίναξε ουσιαστικά (μαζί με τα επιτόκια) το συνταξιοδοτικό σύστημα των ηπα στον αέρα, μιας και αυτό έπαιζε τα αποθέματά "του" στο τζόγο του χρηματιστηρίου. Και όλα αυτά γιατί **κεφάλαιο δε μπορεί να δίνει και άλλο κεφάλαιο χωρίς να περάσει από την παραγωγή**.

Κατά την ίδια χρονική διάρκεια επήλθε μια τεράστια ύφεση στις οικονομίες των "αναπτυσσόμενων" χωρών και μια άνοδος της φτώχειας και της εξαθλίωσης σ' αυτές. Η παραγωγικότητα, τη δεκαετία του 90, στη ρωσία και στην Ανατολική Ευρώπη υποχώρησε κατά 50%, το προσδόκιμο επιβίωσης έπεσε στη ρωσία κατά δέκα χρόνια, παιδική θνησιμότητα, εγκληματικότητα, και αλκοολισμός έφτασαν πρωτόγνωρα ποσοστά σε καιρό ειρήνης στην ίδια χώρα. Στην ινδονησία το κατά κεφαλήν εισόδημα έπεσε στο μισό, καταστράφηκαν, από πολλές απόψεις, ολόκληρες περιοχές του πλανήτη: υποσαχάρια αφρική, αργεντινή, σιέρα λεόνε χωρίς να προσθέτουμε τις χώρες που δέχθηκαν πλήγματα από τις στρατιωτικές επεμβάσεις των ηπα..

Το αναφερόμενο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο των ηπα (δηλ. η διαφορά εισαγωγών και εξαγωγών) είναι σήμερα περίπου 400 δις δολάρια κάθε χρόνο (για το 2003 προβλέπεται έλλειμμα που θα αγγίξει τα 500 δις). Είπαμε ότι αυτό "καλύπτεται", δηλ. ουσιαστικά πληρώνεται, από δολάρια που φτάνουν στις ηπα από το εξωτερικό. Ας δούμε όμως από πού έρχονται αυτά τα χρήματα στη συγκεκριμένη περίπτωση: το ένα τέταρτο από **ιαπωνες** καταθέτες οι οποίοι τα κέρδη τους τα καταθέτουν στις αμερικάνικες τράπεζες ή τα επενδύουν σε αμερικάνικα κρατικά χαρτιά ή τα αποθηκεύουν στις δικές τους τράπεζες (τα μεγάλα αποθέματα σε δολάρια σε ξένες τράπεζες είναι προς συμφέρον των ηπα, θα αναφερθούμε παρακάτω). Η ιαπωνία όμως βρί-

3. Ο κανόνας του χρυσού δεν ήταν απλώς ένας οικονομικός θεσμός βάση του οποίου κάθε νόμισμα αντιπροσώπευε μια συγκεκριμένη ποσότητα χρυσού. Ήταν μια διεθνής σύμβαση που συμβόλιζε μια μοναδική οργάνωση της παγκόσμιας οικονομίας του 19ου αιώνα. Έπαιζε τον κύριο ρόλο στη σταθερότητα των νομισμάτων σε εθνικό επίπεδο, αλλά και στη σταθερότητα των νομισματικών ισοτιμιών, σε διεθνές επίπεδο. Ο Κ. Polanyi στο έργο του "Ο μεγάλος μετασχηματισμός" χαρακτηριστικά γράφει: "Η πίστη στον κανόνα του χρυσού ήταν η θρησκεία της εποχής. Για κάποιους ήταν αφελής, για άλλους κρίσιμη, για άλλους σατανική δοξασία, που προϋπέθετε αποδοχή στην πρακτική και απόρριψη στην ιδεολογία. Κι όμως, επρόκειτο παντού για την ίδια πίστη, ότι δηλαδή τα χαρτονομίσματα έχουν αξία επειδή αντιπροσωπεύουν χρυσό. Δεν είχε καμία διαφορά αν ο χρυσός είχε από μόνος του αξία επειδή ενσάρκωνε την εργασία, όπως ισχυριζόνταν οι σοσιαλιστές, ή επειδή ήταν κάτι χρήσιμο και σπάνιο όπως διατείνονταν το ορθόδοξο οικονομικό δόγμα." Ο κανόνας του χρυσού συνέδεε ουσιαστικά τα νομίσματα των φτωχών και των πλούσιων κρατών. Αυτό ήταν και ένας λόγος (σε οικονομικό επίπεδο) που οι νομισματικές κρίσεις στις φτωχές χώρες μεταφέρονταν και στις ισχυρές. Ο κανόνας του χρυσού εγκαταλείπεται πρώτη φορά με την οικονομική κρίση της δεκαετίας του 1930.

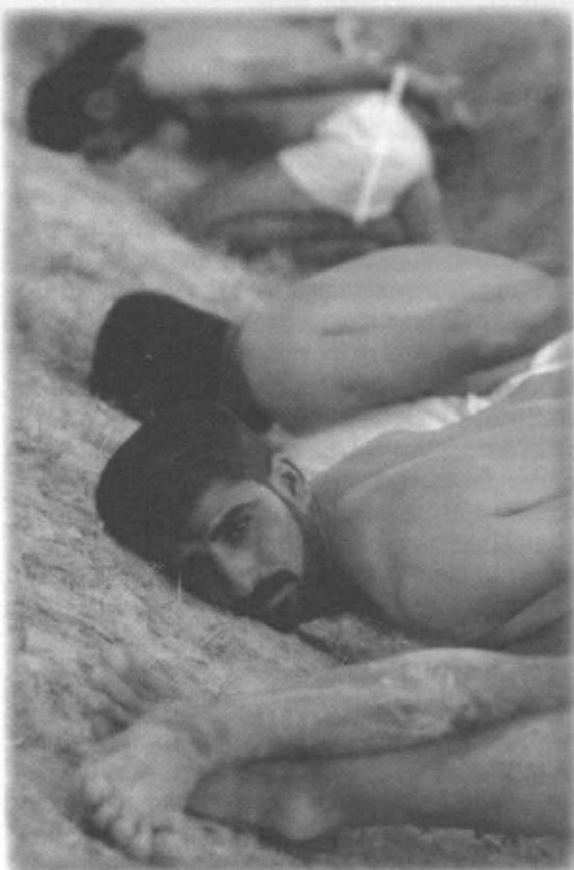
Το 1944 με την συνδιάσκεψη του Bretton Woods επαναφέρεται ο κανόνας του χρυσού με σκοπό την αποκατάσταση του διεθνούς οικονομικού και νομισματικού συστήματος και το άνοιγμα στην αγορά της ανατολής. Η συνθήκη αυτή αποτελεί τη ληξιαρχική πράξη γέννησης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Δείνεται το δολάριο με το χρυσό και έτσι το πράσινο χαρτονόμισμα γίνεται η διεθνής νομισματική μετρική μονάδα. Το αποτέλεσμα της διάσκεψης είναι ένα διεθνές νομισματικό σύστημα που διευκολύνει τα σχέδια επέκτασης των μεγάλων εταιρικών συγκροτημάτων και τις εθνικές φιλοδοξίες των ισχυρότερων οικονομικά κρατών. Δεν είναι τυχαίο που την ίδια εποχή προωθούνται το σχέδιο Μάρσαλ και το δόγμα Τρούμαν, αμφότερα σχέδια δανεισμού και πίστωσης για την ανασυγκρότηση των μεταπολεμικών οικονομιών, που σκόπευαν στον οικονομικό και κοινωνικό έλεγχο.

Τον Αύγουστο του 1971 ο κανόνας του χρυσού εγκαταλείπεται ξανά με ουραγό τις ηπα οι οποίες τύπωναν αφειδώς δολάρια χωρίς να ανησυχούν για την ανεπάρκεια των αποθεμάτων χρυσού. Το τέλος αυτής της συνθήκης άνοιξε την πόρτα στο σημερινό σύστημα των κυμαινόμενων ισοτιμιών.

4. Γενικότερα μιλώντας, αυτός ο δημόσιος δανεισμός των ηπα, που γίνεται και για λόγους δημοσιονομικής πολιτικής, αυξάνει τα επιτόκια, δηλ. την αξία του δολαρίου για κάποιον που θέλει να δανειστεί. Αυτό γίνεται γιατί η σχέση μεταξύ όλων αυτών που αποζητούν δανειακούς πόρους είναι ανταγωνιστική. Η υψηλότερη αξία του δολαρίου συμπιέζει όμως τις εξαγωγές των ηπα (είναι ακριβές για τους αγοραστές) και μειώνει τη συνολική ζήτηση εντός των ηπα. Αντιρροπιστικά μειώνεται και η απασχόληση και αυξάνει η ανεργία μακροπρόθεσμα.

σκεται ήδη σε μεγάλη οικονομική ύφεση, λόγω αποπληθωρισμού,⁵ που δεν αποκλείει ότι αυτά τα χρήματα θα χρειαστεί να επιστρέψουν στην ιαπωνία για να μπαλώσουν τις εκεί τρύπες, ειδικά στην περίπτωση που ανέβει η τιμή του πετρελαίου, από το οποίο η ιαπωνία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό. Άλλο ένα τέταρτο, δηλ. 100 δις δολάρια ετησίως, προέρχεται από την **ευρώπη** με τη μορφή επενδύσεων. Η ύφεση στην ευρώπη, η διαταραχή των σχέσεων ή οποιοσδήποτε άλλος λόγος θα μπορούσε να οδηγήσει αυτά τα δολάρια πίσω στην ευρώπη και τη μετατροπή τους σε ευρώ.

Η σινοαμερικανική διαμάχη

Άλλα 100 δις δολάρια προέρχονται από την **κίνα**, η οποία ουσιαστικά "χαρίζει", πουλάει σε πολύ χαμηλές τιμές, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες στις ηπα. Στη συνέχεια επενδύει ή καταθέτει τα έσοδα (πάντα σε δολάρια) από τις εξαγωγές αυτές, πάλι στις ηπα ή κρατάει μεγάλα αποθέματα δολαρίων στις τράπεζες της. Η κίνα το κάνει αυτό γιατί προωθεί το εξωτερικό της εμπόριο. Αυτό όμως εξαρτά όλο και περισσότερο την αμερικανική οικονομία από την κίνα, και οδηγεί σε απώλειες θέσεων εργασίας στις ηπα. Ο τομέας της αμερικανικής κλωστοϋφαντουργίας περνάει τη χειρότερη κρίση από την εποχή του κραχ το 1929, κυρίως λόγω των φτηνών εισαγωγών από κίνα. Τα τελευταία πέντε χρόνια η παραγωγή στις ηπα μειώθηκε κατά 30%, ενώ πέρυσι οι εισαγωγές προϊόντων κλωστοϋφαντουργίας από την κίνα αυξήθηκαν κατά 15%. 300.000 θέσεις εργασίας χάθηκαν στον τομέα αυτό στις ηπα. Αμερικάνοι οικονομικοί αναλυτές φορτώνουν γενικά ό,τι πηγαίνει στραβά στην οικονομία τους στους κινέζους (China Bashing). Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα η κυβέρνηση να επιβάλλει ποσοτώσεις στις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από την κίνα, πράγμα υποτίθεται ανεπίτρεπτο στο διεθνοποιούμενο "ελεύθερο" εμπόριο. Το Πεκίνο απάντησε με την αναβολή της αποστολής εμπορικής αντιπροσωπείας, που θα πήγαινε στις ηπα να αγοράσει βαμβάκι και σιτάρι σε μια προσπάθεια να περιοριστεί το αυξανόμενο (υπέρ της κίνας) εμπορικό πλεόνασμα με τις ηπα (Νοέμβρης 2003). Διεθνώς η εφημερίδες μιλούν ήδη για "εμπορικό πόλεμο", αλλά οι ισορροπίες είναι λεπτές και τις ηπα δεν τις συμφέρει ρήξη των εμπορικών σχέσεων με την κίνα, γιατί ας μην ξεχνάμε τα δολάρια που επιστρέφουν στις ηπα από τους κινέζους καταθέτες... Από την άλλη εάν η κίνα αποφάσιζε, με την παραγωγή που έχει, να επεκτείνει την εσωτερική της αγορά, να κάνει μεγάλες επενδύσεις στην κίνα, αυτό θα

είχε οδυνηρές συνέπειες για τις ηπα.⁶ Και τα τελευταία 100 δις δολάρια για την κάλυψη του ετήσιου ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου στις ηπα προέρχονται από την "αποπληρωμή" χρεών από **Λατινική Αμερική και Αφρική**. Πρόκειται κυριολεκτικά για μια καταλήστευση αυτών των περιοχών, που έχουν κατά πολύ αποπληρώσει τα χρέη τους, αλλά με διάφορα τεχνάσματα, π.χ. πανωτόκια, πάντα θα χρωστάνε στις δυτικές χώρες...⁷

5. Liquidity trap (παγίδα ρευστότητας): Οι αποταμιευτές/επενδυτές αποδίδουν στην απλή κατοχή χρήματος μια αξία τόσο ψηλή, που τους κάνει να θεωρούν οποιαδήποτε επένδυση, αλλά ακόμα και οποιαδήποτε αγορά, ως υπερβολικά αβέβαιη. Αυτό που συμβαίνει εδώ και χρόνια στην ιαπωνική οικονομία: οι τιμές πέφτουν (deflation, αποπληθωρισμός) αλλά και η κατανάλωση πέφτει.

6. Βέβαια το τί θα κάνει η οικονομία της κίνας δεν εξαρτάται μόνο από το καθεστώς του Πεκίνου. Μπορεί αυτό να προωθεί την έρευνα και την τεχνολογία (κομβικοί τομείς για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη) δαπανώντας το 2001 60 δις δολάρια για έρευνα, βρισκόμενη στη τρίτη θέση στο κόσμο (πριν από γερμανία και γαλλία), μπορεί να έχει το δεύτερο (μετά τις ηπα) μεγαλύτερο πληθυσμό ερευνητών, αλλά παρά την αλματώδη αυτή ποσοτική αύξηση των ερευνητικών και τεχνολογικών μεθόδων τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας παραμένουν διεθνώς κλειδωμένα από τις χώρες της Δύσης. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (1999) το 97,6% των κατοχυρωμένων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας προέρχονταν από χώρες της δύσης και από αυτά τα 95% ήταν αμερικάνικα...

Πάντως το "φτηνό" νόμισμα της κίνας ρενμπίνμπι (γουάν) ανησυχεί και την ΕΕ. Στη σύνοδο του ΔΝΤ τον Σεπτέμβριο 2003 στο Ντουμπάι, τα ευρωπαϊκά αφεντικά "συμπαράταχθηκαν" με τις ηπα και την ιαπωνία σε ένα μέτωπο ενάντια στο κινέζικο νόμισμα, μιας και η σταθερή σύνδεση του με το δολάριο έχει ως αποτέλεσμα τη διολίσθηση του (20% το τελευταίο 18μηνο) κάνοντας τα κινέζικα προϊόντα εξαιρετικά φθηνότερα και τη ροή των επενδυτικών κεφαλαίων από την ευρώπη προς την κίνα πιο έντονη. Και το ελληνικό κεφάλαιο δε μένει έξω από το παιχνίδι των επενδύσεων (κυρίως στα πλαστικά και στα μάρμαρα), ενώ η κυβέρνηση ετοιμάζεται να προωθήσει μέτρα για την "ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας" με την κίνα με την ευκαιρία των ολυμπιακών αγώνων του 2008 στο Πεκίνο.

7. βλ. και "Ανάρες" #5, σελ. 4-5

8. Άρθρο της "WSJ" στις 6.3.2003: "Οι ηνωμένες πολιτείες έχουν τις οικονομικές εκείνες θεμελιώδεις παραμέτρους που χαρακτηρίζουν μια

Ο ρόλος του πετρελαίου και του ευρώ

Γίνεται, πιστεύουμε, κατανοητό ότι οι ηπα είναι καταχρεωμένες προς ξένους κατόχους αμερικάνικων ομολογών, χρεογράφων και μετοχών της Wall Street.⁸ Γιατί όλη η ευημερία της περασμένης δεκαετίας στις ηπα στηριζόταν στο ότι στον υπόλοιπο κόσμο αγόραζαν με δολάρια. Μόνο έτσι μπορούσαν να καλύψουν την τρύπα του εμπορικού ισοζυγίου, δηλ. το ότι δεν παρήγαγαν και δεν εξήγαγαν. Και όσο το πετρέλαιο, η πιο σημαντική πρώτη ύλη στην παγκόσμια οικονομία, αγοράζεται και πουλιέται σε δολάρια - και μόνο σε δολάρια -, η ζήτηση και η αξία του αμερικάνικου δολαρίου θα είναι υψηλές. Μέχρι πριν από λίγο καιρό μόνο δολάρια αγόραζαν πετρέλαιο ακόμη και από τον ΟΠΕΚ. Αυτό έχει επιβληθεί από τις ηπα με την στρατιωτική απειλή και την γεωπολιτική τους, δεν οφείλεται δηλ. στην πραγματική, "καθαρή" κίνηση της οικονομίας. Αυτός ο εξαναγκασμός είναι όμως ζωτικότητας σημασίας για την οικονομία των ηπα.⁹

Το ότι λοιπόν αγοράζουν πετρέλαιο μόνο με δολάρια έχει ως αποτέλεσμα οι κεντρικές τράπεζες των κρατών να χρειάζονται αποθέματα δολαρίων για να μπορούν να αγοράζουν το πετρέλαιο, να μπορούν να εξοφλούν δάνεια προς ξένους και να διατηρούν την ανταλλακτική αξία των δικών τους νομισμάτων προστατεύοντας τα από κερδοσκοπικές επιθέσεις π.χ. Ας δούμε τις χώρες που διατηρούν τα μεγαλύτερα αποθέματα δολαρίων (σε δις) σύμφωνα με το ΔΝΤ (Δεκ. 2002):

ιαπωνία	462,3
κίνα	270,6
ταιβάν	162,3
νότια κορέα	121,4
χονγκ-κονγκ	111,9
σιγκαπούρη	82,0
ηπα	80,4
ινδία	68,2
γερμανία	56,4
μεξικό	50,6

Αυτά τα αποθέματα συν τις άλλους, όπως είπαμε, επενδύονται σε αμερικάνικα τοκοφόρα χρεόγραφα, ζωτικά για τη λειτουργία της αμερικάνικης οικονομίας. Αυτό καθιστά το δολάριο όμως υπερβολικά υπερτιμημένο και "ισχυρό", και αυτό αποκλειστικά λόγω της στρατιωτικής ισχύος και του εξαναγκασμού των ηπα.

Οτιδήποτε κινείται λοιπόν στην κατεύθυνση να γίνονται οι αγοραπωλησίες του πετρελαίου σε άλλο νόμισμα περά από το δολάριο ή να αντι-

καταστήσει, έστω και μερικώς, τα αποθέματα των κεντρικών τραπεζών με άλλο νόμισμα,¹⁰ κινείται απειλητικά προς την ήδη καταχρεωμένη αμερικάνικη οικονομία και πρέπει να αντιμετωπιστεί με τον τρόπο που ξέρει καλύτερα η στρατιωτική μηχανή των ηπα: με τη βία ή με την απειλή βίας. Υπό αυτό το πρίσμα μπορούν να εξηγηθούν και κάποιοι επιπλέον λόγοι για τους οποίους οι αμερικάνοι εισέβαλαν στο Ιράκ ή έβαλαν στη λίστα με τα "κράτη-παρίες" ("rogue states") και το Ιράν και τη βόρεια κορέα, αλλά και η απόπειρα πραξικοπήματος εκ μέρους των ηπα στη βενεζουέλα, η οποία εξάγει πετρέλαιο στις ηπα (15% των συνολικών εισαγωγών πετρελαίου). Τι κοινό έχουν αυτά τα κράτη μεταξύ τους; Τι ακριβώς απειλεί τις ηπα σ' αυτά τα

*Οτιδήποτε κινείται λοιπόν
στην κατεύθυνση
να γίνονται οι αγοραπωλησίες
του πετρελαίου σε άλλο νόμισμα περά
από το δολάριο[...]
πρέπει να αντιμετωπιστεί με τον τρόπο
που ξέρει καλύτερα η
στρατιωτική μηχανή των ηπα:
με τη βία
ή με την απειλή βίας.*

αναδυόμενη ("αναπτυσσόμενη", δηλ. όχι καπιταλιστικά "αναπτυσσόμενη") αγορά. Επίσης με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό δείχνει να προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά μιας δημοκρατίας της μπανάνας. (!!) Αρκεί κανείς να ρίξει μια ματιά στην εξάρτησή της από το ξένο κεφάλαιο". Οι παρενθέσεις δικές μας.

9. Η τιμή του πετρελαίου συνδέεται με το δολάριο και επομένως με την αμερικάνικη οικονομία. Η τιμή του πετρελαίου είναι μια λεπτή και επικίνδυνη ισορροπία. Από την μια οι χώρες που έχουν πετρέλαιο έχουν συμφέρον να είναι χαμηλή η τιμή του (μέχρι κάποιο όριο) για να παράγουν και να πουλούν δηλ. να μην είναι αποτρεπτική η αγορά μεγάλων ποσοτήτων. Για να γίνεται όμως αυτό, πρέπει όσοι αγοράζουν πετρέλαιο να το επενδύουν σε οικονομίες που βρίσκονται σε παραγωγική και ανοδική φάση, να είναι σε θέση μακροπρόθεσμων σχεδιασμών και οι καταναλωτές να ...καταναλώνουν πολύ, γιατί τέτοιες οικονομίες χρειάζονται μεγάλες ποσότητες πετρελαίου. Τη δεκαετία του '90 οι τιμές του πετρελαίου ήταν χαμηλές γι αυτό το λόγο (πλασματική ανάπτυξη και μεγάλη κατανάλωση στις ηπα και ανάπτυξη στη δυτική ευρώπη). Σήμερα όμως οι ηπα, η σαουδική αραβία, το Ιράν, η ρωσία εξαρτώνται πολύ από τις εξαγωγές πετρελαίου και οι οικονομίες το υς είναι σε ύφεση, οπότε θέλουν οι τιμές του πετρελαίου να βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο για να έχουν μεγάλα έσοδα από την πώληση του. Σε καιρούς όμως παγκόσμιας ύφεσης κανένας δεν αγοράζει μεγάλες ποσότητες ακριβό πετρέλαιο, γιατί δε θα είχε που να το πουλήσει μετά. Έτσι η τιμή του πετρελαίου είναι σε χαμηλότερα επίπεδα απ' ό,τι θα επιθυμούσαν οι παραπάνω χώρες. Αυτό έχει πολλές αρνητικές συνέπειες π.χ. για την σαουδική αραβία, η οποία μέσα στη δεκαετία του 90 πουλούσε φτηνά, και αυτό συνεχίζεται και σήμερα, με αποτέλεσμα η οικονομία της να βρίσκεται σε κρίση, τα κατώτερα και μεσαία στρώματα να έχουν απώλειες στα εισοδήματά τους- αυτό φέρνει όμως κοινωνική ανησυχία σε μια εποχή που τα προβλήματα στη διαδοχή της βασιλικής οικογένειας και στις σχέσεις με τις ηπα είναι πολλά και μεγάλα.

10. Και στις δυο περιπτώσεις προφανώς μιλάμε για το ευρώ, όπως θα φανεί και παρακάτω, μιας και η γαλιωνέζικη οικονομία με το γιεν της, βρίσκεται σε αποπληθωριστική κρίση.

κράτη; Εντάξει Ιράν, Ιράκ, Βενεζουέλα παράγουν πετρέλαιο- η βόρεια κορέα όμως όχι. Τα πυρηνικά και το μονοπώλιο χρησιμοποίησης τους ανησυχούν μόνο τις ηπια; Η απάντηση θα μπορούσε να είναι και αυτή: 1) το Ιράκ το Φθινόπωρο του 2000 άρχισε να πουλάει το πετρέλαιο του όχι σε δολάρια αλλά σε ευρώ, και κέρδισε μ' αυτό το 15% που απώλεσε η αξία του δολαρίου σε σχέση με το ευρώ,¹¹ 2) το Ιράν σκέφτεται πολύ έντονα και πολύ δυνατά να κάνει το ίδιο και ήδη έχει μετατρέψει τα μισά της αποθέματα των τραπεζών από δολάρια σε ευρώ (δηλ. 7 δις. δολάρια), 3) η βόρεια κορέα αποφάσισε να κάνει όλες τις συναλλαγές της με το εξωτερικό σε ευρώ και 4) η Βενεζουέλα ανταλλάσσει ένα κομμάτι που πετρελαίου που παράγει με εμπορεύματα από 22 (πλέον μετά τη συνάντηση στο Κανκούν) "αναπτυσσόμενες" χώρες και όχι με δολάρια. Μεσα στον ΟΠΕΚ ακούγονται όλο και περισσότερο απόψεις, π.χ. του Francisco Mires από Βενεζουέλα ή του ιρανού Yarzani, να πουλάνε το πετρέλαιο τους σε ευρώ. Αυτή η εξέλιξη δυνητικά θα μπορούσε να οδηγήσει πολλές αραβικές χώρες, π.χ. τη σαουδική αραβία, στην απόφαση να μην αγοράζουν τα εξοπλιστικά τους προγράμματα από τις ηπια, όπως κάνουν σήμερα με τα δολάρια τους, αλλά από την ευρώπη με τα αποκτηθέντα ευρώ. Αυτά όλα αποτελούν σενάριο φρίκης για τους βορειοαμερικανούς, πολύ πιο απειλητικό από οποιονδήποτε Μπιν Λάντεν, κάτι στο οποίο θα πρέπει να αντισταθούν με όλα τα μέσα γιατί διακυβεύεται όλο το στρατιωτικό-οικονομικό-πολιτικό οικοδόμημα των ηπια.

Αλλά και το ποσοστό των αποθεμάτων δολαρίων στις κεντρικές τράπεζες διαφόρων χωρών, που αναφέραμε παραπάνω την τεράστια τους αξία, μειώνεται γιατί σε πολλές χώρες υπάρχει η τάση να εμπιστευονται όλο και περισσότερο το ευρώ. Ρωσία, Κίνα (η οποία διαβεβαίωνε πέρυσι τέτοιο καιρό τον Σρέντερ, στην επίσημη του επίσκεψη ότι) θα αυξήσουν τα αποθέματα ευρώ στην κεντρική τους τράπεζα. Η ταϊβάν ανέβασε το ποσοστό των ευρώ στα αποθέματα από 20% σε 35% και η σιγκαπούρη μετέτρεψε το ένα τρίτο των αποθεμάτων της σε ευ-

ρώ. Ακόμη και ο Καναδάς δήλωσε ότι στο μέλλον θα επενδύει περισσότερο σε ευρώ. Μια πρόσφατη μελέτη των "Goldman Sachs" δείχνει πόσο έχουν αλλάξει οι ισορροπίες: αρχές του 1999 η σχέση των αποθεμάτων των κεντρικών τραπεζών του κόσμου δολαρίου/ευρώ ήταν 5,8, ενώ τρία χρόνια αργότερα η σχέση είναι 4,6 ή αλλιώς το ποσοστό των αποθεμάτων σε ευρώ από 10% έφτασε κοντά στο 20%.

Προσπαθήσαμε με το παραπάνω κείμενο να φωτίσουμε κάποιες όψεις του παγκόσμιου γίνεσθαι, ενταγμένο σ' αυτό το δίκτυο σχέσεων και ισορροπιών μεταξύ των καπιταλιστικών κρατών που βρίσκεται σε εξέλιξη και που το ονομάζουμε επιταχυνόμενη διεθνοποιούμενη κυριαρχία. Από την άλλη συμφωνούμε με την παρατήρηση συντρόφων ότι π.χ. όλος αυτός ο ανταγωνισμός δολαρίου-ευρώζωνης των καπιταλιστών είναι "μυστικοποιημένες μορφές εμφάνισης των προβλημάτων που προκύπτουν μέσα στις σχέσεις εκμετάλλευσης" του καπιταλισμού. Το υπαινισσόμαστε άλλωστε λέγοντας στο κείμενο ότι "(χρηματιστηριακό) κεφάλαιο δε δίνει νέο κεφάλαιο (στο διηνεκές) εάν δεν περάσει από την παραγωγή", που σημαίνει εάν δε βρει έναν τρόπο να αντλήσει υπεραξία εκμεταλλευόμενο εργατική δύναμη. Υπάρχει αδυναμία της καπιταλιστικής κοινωνικής δομής προς συσσώρευση αυτή τη στιγμή στις ηπια. Εδώ απλά εξετάσαμε τις επιπτώσεις αυτής της αδυναμίας των αμερικανών καπιταλιστών όπως προβάλλεται στον πλανήτη και διαμορφώνει την παγκόσμια εσωτερική πολιτική. Κατανοούμε ότι ένας πόλεμος δεν είναι μόνο δύναμη, είναι και αδυναμία. Με τον πόλεμο στο Ιράκ οι ηπια έπρεπε, μεταξύ άλλων, να σπρίξουν το "ισχυρό δολάριο" (με ποιο νόμισμα πρέπει να γίνονται business δηλ.), να ξαναθυμίσουν (που σημαίνει ότι κάποιοι μπορεί και να το "ξέχασαν" και αυτό είναι σημείο αδυναμίας) ποιος είναι το αφεντικό...

11. Δεν παραβλέπουμε εδώ και τους άλλους λόγους που οδήγησαν τις ηπια στην απόφαση να καταλάβουν το Ιράκ, όπως π.χ. η επιθυμία τους για έλεγχο των (μεγάλων και ανεκμετάλλευστων) κοιτασμάτων στο Ιράκ που ουσιαστικά σημαίνει τον έλεγχο των τιμών του πετρελαίου μέσω της αυξομειώσεως της ημερήσιας άντλησης πετρελαίου ή τα γεωπολιτικά παιχνίδια στην περιοχή σε σχέση με ρωσία και το στρατηγικό εχθρό Κίνα, η οποία εισάγει το 70-80% του πετρελαίου της από το Ιράκ κ.ο.κ

Από τον ιμπεριαλισμό στη διεθνοποίηση

"Ούτε οι ηνωμένες πολιτείες, αλλά ούτε και κανένα άλλο έθνος-κράτος μπορεί σήμερα να αποτελέσει το κέντρο ενός ιμπεριαλιστικού σχεδίου. Ο ιμπεριαλισμός έχει ξοφλήσει."

Hardt-Negri: "Empire"

Μέσα στη δίνη των γεγονότων του πολέμου στο Ιράκ (που ακόμα συνεχίζεται) και των ενάντιων στον ιμπεριαλισμό, ως ιδεολογικό πυρήνα όλου του φάσματος της αριστεράς. Σήμερα, ζούμε μια μη ιμπεριαλιστική εποχή της κυριαρχίας του κεφαλαίου όσο κι αν ο αντικατοπτρισμός της κατοχής του Ιράκ μπορεί να οδηγήσει στα εύκολα αντίθετα συμπεράσματα. Ας δούμε τι γίνεται στο Ιράκ. Από τη μία πρόκειται να δικαστεί ο Σαντάμ, από την άλλη κρίνεται-

"δικάζεται" από την καπιταλιστική κυριαρχία ο πληθυσμός του Ιράκ για το αν είναι ικανός "να λειτουργήσει σε μια αξιοπρεπή πλουραλιστική ανεξάρτητη χώρα". Τί πρέπει να κάνει ο πληθυσμός; Να ξεπεράσει την ιστορία του, τις πολιτισμικές διαφορές του και να αποδείξει ότι μπορεί να ζήσει καπιταλιστικά χωρίς την αναγκαιότητα ενός δικτάτορα ή μιας δύναμης κατοχής. Αν κατορθώσει να εμπεδώσει την πραγματικότητα όπως τη θέλουν οι δυτικοί, τότε θα τον επιτηρούν όπως τους αντίστοιχους πληθυσμούς των καπιταλιστικών μητροπόλεων. Αν δηλαδή επιτύχει το πέρασμα από την "παιδική" ηλικία της πίστης σε Αλάχ και Μωάμεθ, στην "ενηλικίωση" των αέναων υπολογισμών, της θεοποίησης των ποσοτήτων, του θεού-χρήμα και της ζωής εν υπνώσει με τη βοήθεια των διαφόρων prozac έχει καλώς. Αλλιώς είναι καταδικασμένος σε κατοχή, ή σε ένα νέο Σαντάμ. Άλλωστε τα think tanks είναι αξιοθαύμαστα ειλικρινή: "Ο σοβαρότερος εχθρός μας μακροπρόθεσμα στο Ιράκ δεν είναι οι Ιρακινοί εξεγερθέντες αλλά ο ίδιος ο Ιρακινός λαός"!!!¹

Επιλέγουμε εδώ, να ασχοληθούμε με το ζήτημα του ιμπεριαλισμού για δυο λόγους. Πρώτον, θεωρούμε πως οι ιδέες και τα αναλυτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την κατανόηση του υπάρχοντος, οφείλουν να φωτίζουν και όχι να συσκοτίζουν, αν αυτό που επιδιώκουν είναι ένας επαναστατικός μετασχηματισμός και όχι ένας καπιταλισμός με "ανθρώπινο πρόσωπο". Δεύτερος λόγος, είναι η χρήση από μέρους μας της έννοιας διεθνοποιούμενη κυριαρχία, έναντι του ιμπεριαλισμού. Έννοια που συμπυκνώνει και αποπειράται να συνέχει, τη θεώρηση που αναλυτικά παραθέτουμε στα κείμενα μας.

Τα παρακάτω αποτελούν για μας μια πρώτη βλέψη γύρω από το ζήτημα του ιμπεριαλισμού και οφείλουμε να ομολογήσουμε πως συναντήσαμε μεγάλες δυσκολίες στην αντιμετώπιση του, εξαιτίας του τεράστιου όγκου αντιλήψεων και αναλύσεων που υπάρχουν. Αυτή μας η βλέψη δε μπορεί παρά να είναι ανοικτή στην κριτική.

I

Υπάρχει μια σειρά μαρξιστών που ασχολήθηκαν με το ζήτημα του ιμπεριαλισμού. Οι κλασικές θεωρίες του ιμπεριαλισμού διατυπώθηκαν σε μια εποχή κατά την οποία μεσουρανούσε η αποικιοκρατία και οι αντιδράσεις ανάμεσα στις βιομηχανικές καπιταλιστικές χώρες.² Ο πρώτος που χρησιμοποιεί τον όρο είναι ο Hobson, το 1902. Ακολουθεί η απόπειρα να δεμελιωθεί, βάσει του μαρξισμού, η αντίληψη ότι ο καπιταλισμός βρίσκεται σε ένα ιδιαίτερο στάδιο ανάπτυξης και να περιγραφούν τα χαρακτηριστικά αυτού του σταδίου. Αυτοί που κυρίως ασχολήθηκαν με το ζήτημα ήταν οι: Hilferding, Luxemburg, Bucharin, Kautsky και Lenin. Παρά το κοινό πλαίσιο ανάλυσης, την μαρξική θεωρία, υπάρχει μια δεμελιώδης διαφορά ιδιαίτερα ανάμεσα στην λενινιστική και λουξεμπουργιανή προσέγγιση. Η διαφορά αυτή αφορά το αν όσα έγραψε ο Marx, για τα δεμελιώδη χαρακτηριστικά του κεφαλαίου αναφέρονται ή μάλλον αναπαράγονται στις επαρκείς μορφές τους στην κλίμακα του παγκόσμιου καπιταλισ-

μού (Luxemburg) ή στο επίπεδο του εθνικού σχηματισμού (Lenin). Αυτή τη διαφοροποίηση τη συναντάμε και σε μεταγενέστερους μαρξιστές όπως ο Πουλαντζάς και ο Lipietz. Εδώ δε θα αποπειραθούμε να εισέλθουμε σε αυτή τη διαμάχη, μιας και μας ενδιαφέρει να προσεγγίσουμε το ζήτημα του ιμπεριαλισμού από μια διαφορετική σκοπιά, αυτήν που ονομάζουμε διεθνοποίηση της κυριαρχίας.

Παρόλο που ο ίδιος ο Marx έγραψε ελάχιστα περί ιμπεριαλισμού, στην ανάλυση του για την κεφαλαιοκρατική επέκταση δεμελιώθηκε όλη η παράδοση της κριτικής του ιμπεριαλισμού. Εξήγησε πως το κεφάλαιο λειτουργεί μέσω μιας συνεχούς αναδιάταξης των ορίων του έσω και του έξω. Το κεφάλαιο δε λειτουργεί περιχαρακωμένο σε ένα έδαφος και σε έναν πληθυσμό αλλά τείνει να εκτείνεται πέραν των ορίων του και να ενσωματώνει νέους χώρους. Αυτή η ενδογενής τάση του κεφαλαίου για επέκταση λαμβάνει την πολιτική μορφή του ιμπεριαλισμού.

1. Άρθρο των New York times μεταφρασμένο στην "Καθημερινή" της 18ης Ιανουαρίου 2004.

2. Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός, σ.30, Γ. Μηλιός.

"Η τάση για τη δημιουργία της παγκόσμιας αγοράς είναι αμέσως δεδομένη στην ίδια την ουσία του κεφαλαίου. Κάθε όριο εμφανίζεται ως φραγμός που πρέπει να υπερκεραστεί."³ Η διαδικασία της πραγματοποίησης της υπεραξίας⁴ είναι η εστία αυτής της ανάλυσης όπου δείχνεται, πως η ποσοτικά άνιση σχέση μεταξύ του εργάτη ως παραγωγού και του εργάτη ως καταναλωτή εμπορευμάτων, αλλά και η αδυναμία της αστικής τάξης να καταναλώσει όλη την παραχθείσα υπεραξία (γιατί χρειάζεται χρήμα για να επενδύσει ξανά), ωθούν το κεφάλαιο πέραν των ορίων του. Επειδή η υπεραξία που παράγεται εντός ενός κλειστού συστήματος⁵ (π.χ. ένα καπιταλιστικό έθνος-κράτος) είναι αδύνατον να πραγματοποιηθεί πλήρως. Αυτός ο φραγμός του κεφαλαίου εντείνεται συνεχώς καθώς η εργασία γίνεται περισσότερο παραγωγική.⁶ Προκειμένου να λυθεί αυτό το πρόβλημα, ο Marx υποστηρίζει ότι το κεφάλαιο πρέπει να επεκτείνει την σφαίρα δράσης του. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διεύρυνση της σφαίρας κυκλοφορίας, δηλαδή τη δημιουργία νέων αναγκών και ελλείψεων, με τη στρατολόγηση νέων καταναλωτών και με τη δημιουργία περισσότερων σημείων παραγωγής στο εσωτερικό της, δηλαδή στρατολόγηση νέων πληθυσμιακών κομματιών στην καπιταλιστική σχέση. Παρόλα αυτά το πρόβλημα της πραγματοποίησης της υπεραξίας ανάγεται σε μια ευρύτερη κλίμακα και επανεμφανίζεται πιο έντονα. Έτσι το κεφάλαιο στρέφεται εκτός των ορίων του σε μη-κεφαλαιοκρατικές αγορές στις οποίες θα ανταλλάξει εμπορεύματα⁷ και θα πραγματοποιήσει την υπεραξία. Η Luxemburg διευρύνει την ανάλυση αυτή δείχνοντας πόσο σημαντικό είναι το έξω για το κεφάλαιο, ότι ως οικονομική μορφή αδυνατεί να υπάρξει αφ' εαυτής. "Ο ιμπεριαλισμός είναι η πολιτική έκφραση της διαδικασίας συσσώρευσης του

κεφαλαίου καθώς αυτή συγκρούεται με τα υπολείμματα του παγκόσμιου χώρου που δεν κατακτήθηκαν ακόμα από το κεφάλαιο". Τι γίνεται όμως όταν αυτό το έξω πάψει να υπάρχει; Θα επανέρθουμε παρακάτω σε αυτό το ερώτημα.

Η πραγματοποίηση της υπεραξίας ακολουθείται από το επόμενο βήμα του κύκλου της συσσώρευσης, δηλαδή τη διαδικασία της κεφαλαιοποίησης. Αφού η υπεραξία πραγματοποιηθεί ως χρήμα μέσα στις κεφαλαιοκρατικές αγορές αλλά και στις νέες μη-κεφαλαιοκρατικές, πρέπει να επενδυθεί ξανά στην παραγωγή, να μετατραπεί και πάλι σε κεφάλαιο. Αυτή η κεφαλαιοποίηση της πραγματοποιημένης υπεραξίας, επιβάλλει για τον επόμενο κύκλο της παραγωγής την αναζήτηση νέου σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου.⁸ Η αναζήτηση θα δημιουργήσει μια επιπλέον επέκταση της αγοράς για παραπέρα πραγματοποίηση. Το νέο κεφάλαιο που απαιτείται για τον καινούριο κύκλο οδηγεί στον ιμπεριαλισμό.

Η επέκταση του κεφαλαίου σε νέους χώρους, π.χ. για εξεύρεση πρώτων υλών, δεν εμποδίζει τις κοινωνίες αυτών των χώρων να συνεχίσουν να λειτουργούν βάσει μη-καπιταλιστικών σχέσεων. Αντίθετα η ανάγκη για νέα εργατική δύναμη οδηγεί σε κεφαλαιοποίηση του μη-καπιταλιστικού περιβάλλοντος, σε βίαιη προλεταριοποίηση των πληθυσμών.⁹ Έτσι ενώ στην πρώτη περίπτωση το έξω παραμένει έξω στην δεύτερη το έξω τείνει να ενσωματωθεί.

Στην παραπάνω μαρξική θεώρηση διακρίνουμε λοιπόν τη θεμελιώδη αντίφαση της κεφαλαιοκρατικής επέκτασης: από την μια εξάρτηση του κεφαλαίου από το έξω, από το μη-καπιταλιστικό περιβάλλον πράγμα που είναι αναγκαίο για την πραγματοποίηση της υπεραξίας και από την άλλη την ενσωμάτωση του μη-καπιταλιστικού περιβάλλοντος η οποία ικανοποιεί την ανάγκη της

3. Grundrisse, σ.307, K. Marx

4. "Είδαμε τώρα το πώς, με την διαδικασία αξιοποίησης, το κεφάλαιο 1) διατήρησε την αξία του μέσα από την ίδια την ανταλλαγή (δηλαδή την ανταλλαγή με την ζωντανή εργασία) 2) αυξήθηκε, δημιούργησε υπεραξία. Σαν αποτέλεσμα αυτής της ενότητας παραγωγικής και αξιοποιητικής διαδικασίας εμφανίζεται τώρα το προϊόν της διαδικασίας - δηλαδή το ίδιο το κεφάλαιο, όπως προκύπτει σαν προϊόν από την διαδικασία που το είχε σαν προϋπόθεση - σαν προϊόν που αποτελεί αξία, με άλλα λόγια η ίδια η αξία εμφανίζεται σαν προϊόν αυτής της διαδικασίας και μάλιστα μια ανώτερη αξία, γιατί περιέχει περισσότερη αντικειμενοποιημένη εργασία από εκείνη που αποτελούσε την αφηρημένη. Η αξία αυτή σαν τέτοια είναι χρήμα. Είναι όμως χρήμα μονάχα καθ' εαυτή, δεν έχει τοποθετηθεί σαν τέτοιο, αυτό που έχει αρχικά τοποθετηθεί, αυτό ου υπάρχει, είναι ένα εμπόρευμα με μια καθορισμένη (ιδεατή) τιμή, εμπόρευμα δηλαδή που μόνο ιδεατά υπάρχει σαν ένα καθορισμένο χρηματικό ποσό, και που πρέπει πρώτα να πραγματοποιηθεί σαν τέτοιο στην ανταλλαγή, να ενταχθεί λοιπόν πάλι στην διαδικασία της απλής κυκλοφορίας, για να τοποθετηθεί σαν χρήμα.", Grundrisse, σ.302, K. Marx.

5. Εδώ μια αναφορά σε σχέση με την έννοια του κλειστού συστήματος, οι λέξεις δεν είναι αθώες ούτε ουδέτερες. Ο Marx είναι γοητευμένος από την θεωρητική μηχανική και τα μαθηματικά, από όπου αποσπάται η έννοια του "κλειστού συστήματος". Ακόμα και τον 19ο αιώνα που μπορούμε να μιλήσουμε σαφέστερα για εθνικές οικονομίες, υπάρχει μια πλειάδα συσχετισμών και αλληλεπιδράσεων, πολιτικών και οικονομικών, που μας εμποδίζει να μιλάμε για "κλειστά συστήματα".

6. Π.χ. με τον μετασχηματισμό της τεχνολογίας. Η τεχνολογία από μόνη της βέβαια δε μπορεί να αυξήσει τα κέρδη. Αυτό που επιτυγχάνεται είναι η εντατικοποίηση της ζωντανής εργασίας. Χρειάζεται η κοινωνική επιβολή του νέου τρόπου παραγωγής άρα η ταυτόχρονη πίεση του εκμεταλλευόμενου, βιολογικά για να παράγει και ψυχολογικά για να ποδηγεί. Έτσι μόνο θα αυξηθεί το περιθώριο κέρδους. Χρειάζεται η αποδοχή της τροποποίησης της καθημερινότητας που θα επιβάλει η νέα τεχνική. Παράδειγμα τα κινητά τηλέφωνα. Δεν αρκεί να φτιαχτούν πρέπει να πειστεί ο εκμεταλλευόμενος να τα χρησιμοποιήσει να πειστεί για τη νέα επινοημένη αναγκαιότητα. Ακόμα και η ιδέα της αύξησης παραγωγής ενέργειας στον ίδιο χρόνο πρέπει να εντυπωθεί στις συνειδήσεις των υποκειμένων ως αναγκαία, και μάλιστα η ασυμμετρία της κατανομής της στην κοινωνία πρέπει να είναι αναντίρρητα αποδεκτή. Επίσης θα πρέπει να παρατηρήσουμε πως η μεταβολή της τεχνικής εμφανίζεται και ως απάντηση στην απειθαρχη δράση. Για παράδειγμα το πέρασμα από την χρήση του άνθρακα στη χρήση του πετρελαίου ως ενεργειακής πρώτης ύλης, χτύπησε το δυνατό εργατικό κίνημα της βιομηχανίας του άνθρακα.

7. Η κύρια ανταλλαγή εμπορευμάτων (τουλάχιστον ως τις αρχές του 20ου αιώνα) μεταξύ καπιταλιστικών και μη περιοχών, ήταν από τη μια μηχανές και τεχνολογία ενώ από την άλλη πρωτογενή προϊόντα. Οι τοπικές αγορές των αποικισμένων περιοχών δεν ήταν ιδιαίτερα επικερδείς.

8. Σταθερό κεφάλαιο: πρώτες ύλες και μηχανές. Μεταβλητό κεφάλαιο: εργατικό δυναμικό.

κεφαλαιοποίησης. Προεκτείνοντας στα άκρα αυτή την ανάλυση και γνωρίζοντας πως η γη είναι πεπερασμένη, θα έπρεπε να υπάρχει μια χρονική στιγμή όπου αυτή η αντίφαση οφείλει να εκραγεί. Στην εποχή του Μαρξ ένα μικρό μέρος του κόσμου είχε δεσμοστεί καπιταλιστικά οπότε αυτή η στιγμή έμοιαζε μακρινή. Στην πορεία όμως του 19ου αιώνα μερικά καπιταλιστικά κράτη του βόρειου ημισφαιρίου κατέκτησαν τα υπόλοιπα μη ευρωπαϊκά εδάφη. Και αργότερα συνέβαλε σε αυτή την επέκταση και ο γραφειοκρατικός καπιταλισμός της σοβιετικής ένωσης.

Η επέκταση της καπιταλιστικής σχέσης προφανώς συνάντησε εμπόδια. Η προσπάθεια να μετατραπούν περιβάλλοντα μη-καπιταλιστικά σε καπιταλιστικά, παρά την ένταση της βιαιότητας της και την τεχνολογική της "υπεροχή", δεν κατάφερε την πλήρη ενσωμάτωση. Τα εμπόδια που συνάντησε προέρχονταν τόσο από τους υπό λεηλασία πληθυσμούς, άρνηση δηλαδή ένταξης στη συσσωρευτική διαδικασία και μίσος για τους κατακτητές, όσο και από τους ίδιους τους "εκπολιτιστές" που αρνούνταν να έρθουν σε επαφή με αυτούς τους πληθυσμούς, όπως για παράδειγμα το apartheid στην νότιο αφρική. Το κεφάλαιο δεν αναδημιούργησε τα μη-καπιταλιστικά εδάφη "κατ' εικόνα του". Δεν κατάφερε δηλαδή ένα ριζικό μετασχηματισμό των υπό επέλαση περιοχών.

Για να δημιουργηθούν καπιταλιστικές σχέσεις δεν αρκεί η κατασκευή εργοστασίων και δρόμων. Απαιτείται ένας ριζικός μετασχηματισμός των υποκειμένων. Μια συστηματική καταστροφή των αξιών και της υπάρχουσας ψυχικής οργάνωσης παράλληλα με την καταστροφή των υλικών βάσεων της ύπαρξής τους. Αυτό, οι ίδιοι οι πολιτικοί και ειδικοί της "ανάπτυξης", άρχισαν να το καταλαβαίνουν στα τελευταία τρίτο του 20ου αιώνα.⁹ Εκείνο που αρχικά επιτεύχθηκε ήταν ένα μόνιμο δέσιμο με τις άρχουσες τάξεις των αποικισμένων περιοχών, οι οποίες μιμήθηκαν το δυτικό πρότυπο, του πλούτου με τη μορφή συσσώρευσης χρήματος, της ισχύος, της οικονομικής και τεχνολογικής "ανάπτυξης" στη δυτική ή σοβιετική παράλλαγή της. Πέτυχε το χάραγμα συνόρων και τη δημιουργία κυρίαρχων κρατών εκεί που πριν δε νοούνταν σύνορα. Σε αυτή την ιστορική φάση το κεφάλαιο ενσωματώνει κοινωνικές μορφές που διαμορφώθηκαν έξω από την επικράτεια του. Θεωρούμε πως αυτή η διαδικασία είχε ήδη συντελεστεί μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα.

Τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, που αντανάκλυνε την επεκτατική φύση των κρατών, την κατάρρευση της πίστης σε μια

αυτορυθμιζόμενη διεθνή αγορά, αλλά κυρίως την απάντηση από τα πάνω στην εμφάνιση επαναστατικών κινήμάτων, ακολουθεί το διάστημα του μεσοπολέμου. Λόγο της σφοδρής οικονομικής ύφεσης υπάρχει μια αναδίπλωση του κεφαλαίου μέσα στα εθνικά όρια. Είτε με την μορφή του κενυοιανικού-σοσιαλδημοκρατικού υποδείγματος, είτε με την άνοδο ολοκληρωτικών καθεστώτων. Στην ευρώπη αλλά και εκτός αυτής, η κατάληψη της εξουσίας -παραδόξως με την υποστήριξη μαζικών κινήμάτων- από εθνικιστικά και φασιστικά καθεστώτα, με την ταυτόχρονη υποχώρηση του εργατικού κινήματος, οδήγησε στο δεύτερο μεγάλο παγκόσμιο σφαγείο του αιώνα που μόλις πέρασε. Εδώ να σημειώσουμε ένα ακόμα στοιχείο για τον χαρακτήρα του κεφαλαίου. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, συνοδεύτηκε από μια τεράστια καταστροφή κεφαλαίου, που εξασφάλισε την συνέχεια του καπιταλισμού. Η επέκταση όχι μόνο σταμάτησε, αλλά δημιούργησε ρήγματα στον ίδιο της τον εαυτό, αφήνοντας κενά για μια καινούρια αρχή στον κύκλο συσσώρευσης.

Η πτώση των αποικιοκρατικών καθεστώτων, στις δεκαετίες '60 και '70, που τα χαρακτήριζε η εξωτερικότητα ως προς τους ντόπιους πληθυσμούς, δεν οδήγησε σε επιστροφή σε μη-καπιταλιστικές κοινωνικές μορφές αλλά σε μια καινούρια σύμβαση ανάμεσα σε πληθυσμούς και σε κράτη-εκφραστές της ντόπιας κυρίαρχης τάξης. Έτσι τα εθνικοαπελευθερωτικά και αντιιμπεριαλιστικά προτάγματα, που έδρεψαν σε μεγάλο βαθμό τους αντιαποικιοκρατικούς αγώνες, οδήγησαν σε περάσματα από ωμές μορφές κυριαρχίας σε πιο εκλεπτυσμένες μορφές καθώς συμπεριλάμβαναν τη συναίνεση των πληθυσμών. Τελικά τα "απελευθερωμένα" κράτη τάχθηκαν με τη μια ή την άλλη μεριά του διπόλου ηπα-σοβιετική ένωση.

Ουσιαστικά, παρόλο που η καπιταλιστική οικονομία διείσδυσε σε όλα τα εδάφη του πλανήτη, κυρίως με την μορφή του εμπορίου, πριν το 1970 ένα πολύ μικρό μέρος της βιομηχανίας του "αναπτυγμένου" κόσμου μεταφέρθηκε αλλού. Η μεταφορά της παραγωγής έξω από τα παραδοσιακά κέντρα της δύσης, συντελέστηκε μόνο στο τελευταίο τρίτο του 20ου αιώνα. Στην εποχή του ιμπεριαλισμού, ο διεθνής καταμερισμός της εργασίας και η υλοποίηση της παγκόσμιας αγοράς, όχι μόνο δεν επιτεύχθηκαν αλλά συναντούσαν συνεχώς εμπόδια, εξαιτίας της φύσης του ιμπεριαλισμού που ενδυνάμωνε τα κυρίαρχα κράτη, έδινε αμετακίνητες οριοθετήσεις και περιορισμούς στις

9. Αυτό τουλάχιστον ήταν βασικό χαρακτηριστικό στον πρώιμο καπιταλισμό. Σήμερα το ζήτημα είναι η διάχυση νέων κοινωνικών νοηματοδοτήσεων στο φαντασιακό. Η αντιμετώπιση της εργασίας - αλλά και του συνόλου της ζωής - ως ατομικής ιδιοκτησίας, το πρότυπο του επιτυχημένου καριέριστα δεν είναι αποκλειστικά, πλέον, δυτικά πρότυπα..

10. Βλ. "Η ορθολογικότητα του καπιταλισμού" σ.36, "Χώροι του ανθρώπου" το πρώτο και το δεύτερο μέρος του κειμένου "Σκέψεις πάνω στην "ανάπτυξη" και την "ορθολογικότητα". Κ. Καστοριάδης

πολιτισμικές και οικονομικές ροές. Τα κράτη που προέκυψαν από τους αντιαποικιοκρατικούς αγώνες ονομάστηκαν "υποανάπτυκτα" και "καθυστερημένα", τόσο από την κυρίαρχη ιδεολογία όσο και από τους αντιπάλους της όπως ο Lenin ή οι θεωρητικοί της "εξάρτησης". Πράγμα που αναδεικνύει την εκατέρωθεν πίστη στην καπιταλιστική ιδέα της "ανάπτυξης", στο ότι δηλαδή αυτές οι χώρες του πλανήτη ήταν "ανώριμες" πολιτισμικά και οικονομικά και έπρεπε να μετατραπούν σε γρανάζια της μηχανής της μηχανής ανάπτυξης. Το κεντρικό πρόβλημα για τα διοικητικά κλίμακα πολιτικών και οικονομολόγων ήταν η αδυναμία "αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης".

Η θεωρία της θεμελιώδους αντίφασης ανάμεσα στην πραγματοποίηση και την κεφαλαιοποίηση δεν επέφερε ρήξη. Η καπιταλιστική σχέση αποδείχθηκε ευέλικτη περνώντας από την ελεύθερη αγορά στην κρατική διαχείριση, αλλά και στη χρήση του πολέμου ως μέσου επίλυσης των κρίσεων που παράγονται από την ίδια τη σχέση. Αυτή η ιστορική φάση θεωρούμε πως διέψευσε τη λενινιστική πίστη, πως οι αντιαποικιο-

κρατικοί και εθνικοαπελευθερωτικοί αγώνες θα μετατρέπονταν σε ταξικούς αγώνες, όπως και οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι θα χτυπιόταν από τον "εσωτερικό εχθρό" των κρατών που τους διεξήγαγαν, πως ο ιμπεριαλισμός θα διαρραγεί. Δυστυχώς αυτή η αντίληψη είναι ακόμα ευρέως διαδεδομένη, στον χώρο της αριστεράς.

II

Το τέλος του ψυχρού πολέμου σηματοδοτεί για μας ένα ιστορικό πέρασμα. Πέρασμα από την ύπαρξη δυο εναλλακτικών μοντέλων καπιταλιστικής διαχείρισης, στην "μοναδική σκέψη" της διεθνοποιούμενης οικονομίας της αγοράς. Κάθε κοινωνική μορφή τείνει να υπαχθεί στο καπιταλιστικό τρόπο ζωής. Ο καπιταλισμός ανάπλεσε τις ήδη υπάρχουσες κοινωνικές μορφές, τις εμβολίασε με το πάθος του για συνεχές κέρδος και ανάπτυξη, τις διαχώρισε και τις ανασύνθεσε σπάζοντας εκείνους τους κρίκους που εμφανίζονταν ως εμπόδιο στην επέλαση του. Τα διάφορα κομμάτια που στον πρώιμο καπιταλισμό βρίσκονταν έξω, αφομοιώνονται και τροποποιούνται όχι με βάση ένα μοναδικό μοντέλο ομοιότητας, αλλά ως διαφορετικά όργανα που από κοινού απαρτίζουν ένα ενιαίο σώμα. Όσο καπιταλιστικός είναι ένας πόλεμος για τον έλεγχο κάποιας πρώτης ύλης στα βάθη της Αφρικής, τόσο καπιταλιστικός είναι και ο πόλεμος για αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων σε ένα ευρωπαϊκό κράτος. Αποκλεισμός και ενσωμάτωση αποτελούν τις δυο πλευρές της ίδιας διαδικασίας ένταξης στον καπιταλιστικό τρόπο ζωής. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης και ενοποίησης του καπιταλιστικού προτάγματος, ήταν ουσιαστικά ένας συνδυασμός διαφορετικών συστημάτων παραγωγής και κοινωνικής ζωής γενικότερα.

Η επιδίωξη της "αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης", των "καθυστερημένων" περιοχών, θεωρούμε πως έχει πάψει να αποτελεί μέλημα της κυριαρχίας. Η ύπαρξη περιοχών του πλανήτη (π.χ. της αφρικανικής ηπείρου) όπου εξακολουθούν να υφίστανται άβυσσες συνθήκες ζωής, είναι μια δομική ανάγκη του συστήματος. Παραμένουν δεξαμενές άντλησης φτηνών πρώτων υλών, λόγω των φτηνών εργατικών χεριών που εισάγονται στην μισθωτή εργασία, χωρίς όμως να γίνονται παράλληλα ιδιαίτερες προσπάθειες για συνολική αλλαγή, για δη-

μιουργία δηλαδή μιας κατάστασης που θα οδηγεί σε "οικονομική ανάπτυξη". Η "κομμουνιστική" κίνα δεν αποτελεί κίνδυνο για το δυτικό τρόπο ζωής. Περιοχές όπως οι χώρες της Λατινικής Αμερικής, που για τους αντιιμπεριαλιστές αναλυτές είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα "εξάρτησης", δεν παύουν να αποτελούν κρατικές οντότητες που εκμεταλλεύονται τους πληθυσμούς τους αλλά και διατηρούν μια αμφίδρομη σχέση εξάρτησης με "ανεπτυγμένα κράτη" όπως αυτό των ηπια. Σήμερα παρατηρούμε στη νότιο Αμερική (βραζιλία, βενεζουέλα, αργεντινή) την πιθανή απαρχή μιας προσπάθειας περάσματος σε έναν πιο ρυθμιζόμενο καπιταλισμό ως αντίβαρο στη συνεχιζόμενη απορύθμιση που παράγει το σύστημα. Η φράξη του κεφαλαίου που στηρίζει αυτά τα καθεστώτα πειραματίζεται με μοντέλα κρατικού παρεμβατισμού στην τοπική οικονομία, προσπαθώντας να διασώσει δουλειά δεκαετιών, ενάντια στην επιλογή της επανάστασης που φαντάζει απειλητική απέναντι στο χάος του καπιταλισμού. Με τέτοιες προσπάθειες συντάσσεται και η ρεφορμιστική Διεθνής. Δεν υπάρχει μια "σταθερή αρχιτεκτονική του κέντρου" και μια "μεταβλητή γεωγραφία της περιφέρειας",¹¹ εφόσον είναι φανερό το πώς μια κρίση στην Ασία χτυπάει την πόρτα των χρηματιστηρίων στις μητροπόλεις του καπιταλισμού.¹² "Πρώτος" και "τρίτος" κόσμος βρίσκονται σε μια αέναη αλληλοεισβολή. Ο "πρώτος" εισβάλλει στον "τρίτο" με τη μορφή των τραπεζών, των χρηματιστηρίων, των εταιριών και ο "τρίτος" στον "πρώτο" με τη μορφή του γκέτο, της παραγκούπολης, της φυγούρας του μετανάστη. Η πίστη στην εξάρτηση κάποιων κρατών από κάποια ισχυρότερα, επαναφέρει την ιμπεριαλιστική θεωρία και μάλιστα με την χειρότερη μορφή της. Θεωρεί πως αυτή η έλλειψη εθνικής κυριαρχίας¹³ εμποδίζει την ανάπτυξη αυτών των περιοχών, στερεί την πολιτική αυτονομία (!) από τις διοικούντες τάξεις.

11. Ο ιμπεριαλισμός τον 21ο αιώνα, Claudio Katz

12. Δες και "παγκοσμιοποιημένη οικονομία και αντίσταση", Ανάρες τ.1

Θέτουμε τις αντιρρήσεις μας: Η οικονομία είναι αδύνατο να κλειστεί στα εθνικά όρια ενός κράτους, γιατί κάθε κράτος, ανάλογα με τη δύναμη του, κινείται επεκτατικά ή/και συνεργατικά¹⁴ ως προς άλλα κράτη και γιατί αυτές οι διοικούντες τάξεις δεν έχουν κανένα καμμό για την χειραφέτηση των πληθυσμών από τον καπιταλισμό, αλλά για την συνέχιση της δικής τους κυριαρχίας. Εδώ υπάρχει ένα ακόμα πρόβλημα. Με το να αποδίδονται όλα τα δεινά σε ένα ισχυρό κράτος¹⁵ όπως τις ηπα, απομακρύνεται ο άμεσος στόχος όσων διατίθενται να κινηθούν επιθετικά προς το υπάρχον. Και αυτός ο άμεσος στόχος δε μπορεί παρά να είναι το "δικό μας" κράτος, η εδώ κυρίαρχη τάξη. Η εμμονή διαφόρων αναλυτών στην ανισότητα "κέντρου" και "περιφέρειας" ή αλλιώς "πρώτου" και "τρίτου" κόσμου, δεν κάνει τίποτα άλλο από το αναπαράγει μια ανάλυση που δεν καταφέρνει να ερμηνεύσει ριζοσπαστικά την πραγματικότητα, καθώς εγκολπώνει σημασίες και προτάγματα που δεν εναντιώνονται στην υπάρχουσα θέσμιση αλλά γυρεύουν μια βελτίωση της.

Μακράν από το να βρισκόμαστε σε ένα μοντέλο ούλτρα-ιμπεριαλισμού,¹⁶ έτσι όπως το φαντάστηκε ο Kautsky, είμαστε σε μια φάση όπου η κυριαρχία έχει συγκροτήσει διάφορα υπερεθνικά-υπερκρατικά όργανα, που επιδιώκουν έναν συνολικότερο προγραμματισμό για την παγκόσμια ηγεμονία του καπιταλιστικού τρόπου ζωής. Αυτό δεν αναιρεί σε καμιά περίπτωση την ύπαρξη ανταγωνισμών, που όμως θεωρούμε πως δεν έχουν καμιά σχέση με ανταγωνισμούς κρατών όπως εμφανίστηκαν στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα. Οι ανταγωνισμοί αυτοί δεν εμφανίζονται ως αντιθετικοί αλλά ως διαφορετικές προσεγγίσεις πάνω στην ίδια κατεύθυνση. Μέσω αυτών των διαφορετικών προσεγγίσεων προκύπτει μια συνισταμένη της κίνησης της κυριαρχίας.

Αν στη φάση του ιμπεριαλισμού, αυτό που κατακτιόταν ήταν το έδαφος, ο χώρος και η προσπάθεια οριοθέτησης του, σήμερα στη φάση που ονομάζουμε διεθνοποίηση της κυριαρχίας επιδιώκεται η ταυτόχρονη επέλαση στον χώρο και τον χρόνο. Υπάρχει η τάση κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, από τη μηχανοποιημένη χειρωνακτική εργασία μέχρι τη παραγωγή συναισθημάτων, να αποτελούν πεδία αντίληψης κέρδους. Ο δημόσιος χώρος επανοριοθετείται, αναπλάθεται, εποπτεύεται. Απογυμνώνεται από την δυνατότητα συλλογικής του χρήσης, λειτουργεί μόνο ως τεμάχιο ενός καθορισμένου σχεδιασμού ένταξης του στην εύρυθμη κυκλοφορία του κεφαλαίου. Ο ιδιωτικός χώρος γίνεται ένας δάλαμος μο-

νότνης δυσφορίας. Ο χρόνος συμπιέζεται. Όλα κινούνται με μια ιλιγγιώδη επιτάχυνση που μας αφαιρεί τη δυνατότητα αυτοδιεύθυνσης, οργάνωσης του χρόνου από εμάς. Κάθε στιγμή επιδιώκεται να ενσωματωθεί σε έναν λαχανιασμένο αγώνα για κέρδος, για συσσώρευση εμπορευμάτων, υπηρεσιών, ισχύος. Το τώρα συστέλλεται όλο και περισσότερο ώστε να μετατρέπεται γρήγορα σε

μέλλον και το μέλλον με την σειρά του, συστέλλεται ξανά σε ένα καινούριο μέλλον... "Η επίταξη της ορμής για υπεραξία και κέρδος επιταχύνει το ρυθμό με τον οποίο τα προϊόντα του παρελθόντος καταστρέφονται για να δώσουν την θέση τους σε νέα προϊόντα" η προγραμματισμένη φθορά είναι πανταχού παρούσα, από τα καταναλωτικά αγαθά έως την σκέψη και την σεξουαλικότητα".¹⁷ Η απώλεια πραγματικού συλλογικού ελέγχου από τα υποκείμενα συνδυάζεται με την εσωτερικευση φόβων και προσταγών που οδηγούν όλο και περισσότερο στην κατασκευή μιας ανασφαλούς και εχθρικής προς τον "άλλο" ύπαρξης. Ο καπιταλιστικός τρόπος ζωής τείνει να κυριεύει κάθε γωνιά του ανθρώπινου ψυχισμού μη αφήνοντας περιθώρια για την ανάδυση απιστάσεων. Στη φάση της διεθνοποίησης της κυριαρχίας η καπιταλιστική θέσμιση γίνεται ασφυκτική και τα όρια μεταξύ έσω και έξω τείνουν να εξαφανιστούν.

Θεωρούμε πως έχει δημιουργηθεί ένα πολιτικό-οικονομικό-στρατιωτικό πλέγμα που προωθεί την διεθνοποίηση του κεφαλαίου, άροντας εμπόδια, όπου αυτό το πλέγμα κρίνει,¹⁸ στις χρηματοοικονομικές ροές ενώ παράλληλα ενισχύει την κρατική μηχανή ώστε να εγγυάται την άρση αυτών των εμποδίων μέσω μιας σειράς νομικών μεταρρυθμίσεων και διακρατικών συμφωνιών, την πειθάρχηση των πληθυσμών και τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών. Παράλληλα διεξάγει ένα σύνολο φανερών και αφανών πολέμων, που για μας σημαίνουν την εμπέδωση της καπιταλιστικής προσταγής στον παγκόσμιο πληθυσμό, την τόνωση της οικονομίας, την παγκόσμια επιβολή της "δημοκρατίας της αγοράς". Αυτό το δυναμικό πλέγμα δεν έχει κέντρα αλλά κόμβους απλωμένους σε όλο το σώμα των πλανήτη.

Καμιά θεωρία κρίσεων και καμιά μεταφυσική δεν μας εγγυάται τον επιθανάτιο ρόγχο της καπιταλιστικής θέσμισης. Μονάχα η αυτόνομη δραστηριότητα των υποκειμένων από τα κάτω, που συνειδητοποιούν τη δυνατότητα τους να δημιουργήσουν ιστορία, μπορεί να οδηγήσει σε μια απελευθέρωση από το σάβανο της ετερονομίας.

13. Είναι για μας φανερό πως ο πυρήνας της αντιιμπεριαλιστικής ιδεολογίας είναι πατριωτικός και στις ακραίες εκφράσεις του εθνικιστικός. Πάντα υπάρχει το καίμενο το "έθνος" που κάποιος εχθρός το επιβουλεύεται, όταν το κράτος βρίσκεται σε θέση άμυνας ή το "ηρωικό έθνος" που ανοίγει τα φτερά του για να υπερασπιστεί τα συμφέροντα του, όταν το κράτος βρίσκεται σε επιθετική θέση. Θεωρούμε πως το "έθνος" είναι μια ιστορική κατασκευή ταυτόχρονη με αυτήν του αστικού κράτους. Κατασκευή που ωφελεί την κυριαρχία μιας και η ταυτότητα που παράγει, ισοπεδώνει -στο φαντασιακό της- τις πραγματικές κοινωνικές σχέσεις μέσα στον καπιταλισμό, όπως την εκμετάλλευση, την ιεραρχική οργάνωση, την απουσία κοινωνικής αλληλεγγύης, την ιδιωτέυση. Κοινωνικές σχέσεις που δεν συνεχουν μια πραγματική κοινότητα, όπως προσπαθεί να μας πείσει η εθνοκρατική ιδεολογία. Δεν μπορεί το χειραφετικό πρόταγμα να περνά μέσα από την ιδέα του έθνους-κράτους. (Δες και σημείωση 51, σελ. 65, "Τα παιδιά της γαλαρίας, τ. 10")

14. Μπορεί δυο κράτη σε μια συμφωνία (π.χ. στρατιωτική) να είναι σύμμαχοι και σε μια άλλη συμφωνία (π.χ. εμπορική) να είναι ανταγωνιστές.

15. Εδώ να πούμε πως το ισχυρό πάει περισσότερο στην στρατιωτική ισχύ των ηπα. Όσον αφορά την οικονομία τους βρίσκεται εδώ και πολύ καιρό σε μεγάλη ύφεση.

16. Οι μεγιστάνες του κεφαλαίου να συνασπιστούν σε ένα και μόνο παγκόσμιο τράστ, αμβλύνοντας τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και επιβάλλοντας μια παγκόσμια κεφαλαιοκρατική ειρήνη. Οι διάφορες δυνάμεις της αγοράς και τα μονοπώλια να μπορούν να προσδιορίσουν την παγκόσμια εξίσωση των ποσοστών κέρδους.

17. "Κοινωνική αμνησία", σ. 33, R. Jacoby

18. Για παράδειγμα η καλυψουργία των ηπα είναι ένας εξαιρετικά προστατευμένος από το κράτος, τομέας παραγωγής. Αυτό δείχνει πως αυτή η άρση εμποδίων δεν είναι γενική και δεν πρόκειται για κάποια "αυτόνομη" οικονομική κίνηση.

Τίως να φάνηκε παράδοξο στα παραπάνω πως αποφύγαμε να ασχοληθούμε με την κατεξοχήν θεωρία του ιμπεριαλισμού από τον Lenin η οποία αναπτύσσεται στο έργο του "ιμπεριαλισμός το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού". Ήδη ο τίτλος του έργου αυτού φανερώνει για μας τον πυρήνα μιας ιδεολογικής πίστης η οποία έχει γίνει αντικείμενο σφοδρής κριτικής. Η φράση "ανώτατο στάδιο" δείχνει χωρίς καμιά περιστροφή τον αναπόφευκτο και αντικειμενικό -για τους λενινιστές- χαρακτήρα του καπιταλισμού. Όπως φάνηκε σε όλα τα προηγούμενα, για μας, τα υποκείμενα φτιάχνουν την ιστορία τους και κανένας "ιστορικός νόμος" δεν κινεί τα νήματα ανεξάρτητα από την δράση των υποκειμένων. Προφανώς η ιστορία περνά από διάφορες φάσεις τις οποίες προσπαθούμε να περιγράψουμε και να ερμηνεύσουμε, αλλά αυτές οι ιστορικές φάσεις δεν είναι το αναπόφευκτο προϊόν κάποιας εξωιστορικής δράσης, κάποιας φυσικής διαδικασίας, όπως η πέτρα που αν την αφήσεις από κάποιο ύψος αναπόφευκτα θα πέσει στο έδαφος.

Η λενινιστική θεωρία του ιμπεριαλισμού περιέχει εκ των προτέρων την ιδεολογική πίστη στην κίνηση της ιστορίας από κάποιους γενικούς νόμους και συγκεκριμένα από τους νόμους κίνησης της οικονομίας. Για αυτό και νομίζουμε πως κάθε προσπάθεια που έγκειται στην εξέταση του κατά πόσο ισχύουν ή όχι τα πέντε δεμελιώδη χαρακτηριστικά του ιμπεριαλισμού,¹⁹ όπως αυτά τέθηκαν από τον Lenin, δεν κάνει τίποτα άλλο από το να κινείται στο ίδιο πλαίσιο προσπαθώντας να σώσει τη θεωρία.²⁰

Το πρόβλημα αυτής της θεωρίας ανάγεται στο γενικότερο πρόβλημα της κριτικής της πολιτικής οικονομίας. Ο οικονομικός υποχώρος, όπως και κάθε κοινωνικός υποχώρος δεν είναι ούτε διακριτός ούτε συνεχής, όπως θέλουν να μας πείσουν τα εγχειρίδια της οικονομίας, πλάσσαντας μας έναν τεράστιο όγκο διαφορικών εξισώσεων, συναρτήσεων και γραφημάτων. "Οι οικονομικές δραστηριότητες ενός ατόμου ή μιας επιχείρησης είναι βέβαια δυνατόν να επισημανθούν, να κατονομαστούν ως ξεχωριστές οντότητες, αλλά η δραστηριότητα τους, θεωρούμενη στο σύνολο της, εμπλέκεται διαρκώς με την δραστηριότητα ενός ακαθόριστου αριθμού άλλων ατόμων και επιχειρήσεων, κατά πολλαπλούς τρόπους, οι οποίοι δεν είναι ανστηρά διαχωρίσιμοι."²¹

Η οικονομία ντύνεται τον μανδύα της επιστήμης, χρησιμοποιώντας τα μαθηματικά. Πραγματεύεται "ποσότητες" και καταστάσεις που βασίζονται στην κοινωνική δραστηριότητα, χρησιμοποιώντας μαθηματικά εργαλεία, όπως οι συναρτήσεις, που είναι άκαμπτα και περιγράφουν απλά ορισμένες στατιστικές κανονικότητες, που έχουν νόημα μέσα σε ένα πολύ στενό πλαίσιο. Για παράδειγμα μπορούμε σε γενικές γραμμές να πούμε, πως αν

η ζήτηση ενός προϊόντος αυξάνεται έναντι μιας προσφοράς λίγο πολύ σταθερής, η τιμή του προϊόντος θα αυξηθεί. Αλλά η προσπάθεια να εκφράσουμε αυτή τη διακύμανση μαθηματικά, καταντάει παράλογη. Το κέρδος μιας εταιρίας δεν εξαρτάται από το "οριακό κόστος" παραγωγής των προϊόντων της αλλά από την τιμή που μπορεί να επιτύχει, αποσπάσει ή επιβάλει για το προϊόν της, δεδομένης της καταστάσης ζήτησης αλλά και ενός πλέγματος διακανονισμών. Με άλλα λόγια, θέλουμε να πούμε πως η εξέλιξη του συστήματος εξαρτάται ουσιαστικά από τις πράξεις και τις αντιδράσεις, ατόμων, ομάδων και κοινωνικών τάξεων που δεν υπάγονται σε μαθηματικά σχήματα.

Ο Lenin πίστευε πως η κεφαλαιοκρατική επέκταση περιγράφει την αναπόφευκτη πορεία του κεφαλαίου προς την υλοποίηση της παγκόσμιας αγοράς. Αυτή η υλοποίηση θα έχει ως αποτέλεσμα την γενική εξίσωση των ποσοστών κέρδους και τον "αρμονικό" καταμερισμό της παγκόσμιας εργασίας. Πως ο ιμπεριαλισμός εμπόδιζε αυτή την εξίσωση των ποσοστών κέρδους μεταξύ των διαφόρων τομέων της παραγωγής. Η ιμπεριαλιστική φάση λοιπόν θα μαστιζόταν από μια σειρά κρίσεων εξαιτίας της αναγκαιότητας της εξίσωσης των ποσοστών κέρδους από την μια και της ανελαστικότητας των ιμπεριαλιστικών μονοπωλίων από την άλλη. Σε αυτές τις αντικειμενικές αντιφάσεις θα παρέμβαине το εργατικό κίνημα με μπροστάρη το κομμουνιστικό κόμμα για να καταργήσει τον καπιταλισμό. Βέβαια αυτό δε συνέβη.

Θεωρούμε πως μια τέτοια τάση για παγκόσμια εξίσωση των ποσοστών κέρδους είναι απλά μια ψευδαισθήση τόσο της λενινιστικής αντίληψης όσο και των κομματιών του κεφαλαίου που προσπαθούν να διαχειρι-

19.

- (1) Αντικατάσταση του ελεύθερου ανταγωνισμού της αγοράς με το μονοπώλιο
- (2) Συγκέντρωση τραπεζικού και βιομηχανικού κεφαλαίου και δημιουργία του χρηματιστικού κεφαλαίου
- (3) Εξαγωγή κεφαλαίου σημαντικότερη από την εξαγωγή εμπορευμάτων
- (4) Δημιουργία διεθνών μονοπωλιακών ενώσεων των καπιταλιστών που μοιράζονται τον κόσμο
- (5) Ολοκλήρωση της εδαφικής κατανομής του κόσμου ανάμεσα στις μεγάλες καπιταλιστικές χώρες

στούν την επιταχυνόμενη πολιτική και οικονομική απορύθμιση, της διεθνοποιημένης κυριαρχίας. Οι αγεφύρωτες διαφορές των συνθηκών παραγωγής σε πλανητική κλίμακα, καθιστούν κάθε αίτημα ομοιογένειας γελοίο. Σήμερα που η διεθνοποίηση διαχέει το καπιταλιστικό φανταστικό με πολύ λεπτές βελόνες σε κάθε κοινωνικό ιστό στον πλανήτη, το πρόβλημα της ροής εργατικού δυναμικού γίνεται ολοένα και πιο σύνθετο. Οι έννοιες ροή προς τα έσω και ροή προς τα έξω μπαγιατέψανε και φαίνονται γκροτέσκες. Τί νόημα θα είχε σήμερα ένας Γκάντι στην Ινδία τη στιγμή που ένα μεγάλο ποσοστό Ινδών δουλεύει σε τηλεφωνικά κέντρα που διαχειρίζονται τοπικές κλήσεις π.χ. της Νέας Υόρκης, ή είναι προγραμματιστές για εταιρίες που εδρεύουν π.χ. στο Λονδίνο; Που ανήκει αυτό το εργατικό δυναμικό; Στην Ινδία, στην αμερική ή στην αγγλία; Πουθενά και παντού. Ανήκει στον επιταχυνόμενο διεθνοποιούμενο καπιταλιστικό χωροχρόνο.

Τί θα συμβεί τώρα που διευρύνεται η ευρωπαϊκή ένωση; Σίγουρα δε θα υπάρχουν τα

στεγανά του ιμπεριαλισμού. Οικονομικός μετανάστης είναι και ο πολωνός που θα μετοικήσει στο βέλγιο αναζητώντας ποιος ξέρει τι, και ο έλληνας που θα τοποθετηθεί σε κάποιο ελληνικό τεχνικό γραφείο της Σόφιας. Το κυριότερο ερώτημα είναι ποια θα είναι η στάση των εθνικών κυβερνήσεων για τη ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών; Λογικά δεν θα υπάρξει ενιαία στάση. Η καπιταλιστική εξέλιξη αυτονομείται μέσω της κοινωνικής απορύθμισης από τα συμφέροντα του ενός, του ισχυρού, του ιμπεριαλιστή. Η εξέλιξη είναι δικτυακή, πολυεπίπεδη και διαμορφώνεται δυναμικά, ανάλογα με τα γεγονότα και κάτι αφηρημένες προβλέψεις που πουλάνε οι σύμβουλοι επιχειρήσεων, μονίμως αποτυχημένες μέσα στο πλήρες χάος. Ο εκμεταλλευόμενος βιώνει διαφορετικά την υποταγή του. Αν αυτό δε διαυγαστεί και εξακολουθήσει η επιμονή σε κεντρο-γενείς και μονολιθικές αναλύσεις όπως αυτή του ιμπεριαλισμού, οι ανταγωνιστικές προς το υπάρχον κινήσεις θα παραμένουν τυφλές.

Υλικό που χρησιμοποιήθηκε για την συγγραφή του παρόντος κειμένου:

- Empire, Hardt-Negri, εκδ. Harvard University Press
- Grundrisse, τ.Β, Karl Marx, εκδ. Στοχαστής
- Ο μεγάλος μετασχηματισμός, Karl Polanyi, εκδ. Νησίδες
- Η εποχή των άκρων, E. Hobsbaum, εκδ.Θεμέλιο
- Χώροι του ανθρώπου, Κ. Καστοριάδης, εκδ. Ύψιλον
- Η "ορθολογικότητα" του καπιταλισμού, Κ. Καστοριάδης, εκδ.Ύψιλον
- Ο ιμπεριαλισμός στον 21ο αιώνα, Claudio Katz, εκδ. Πρωτοποριακή βιβλιοθήκη
- Κοινωνική αμνησία, Russell Jacoby, εκδ. ύψιλον
- Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός, Γιάννης Μηλιός, εκδ.Κριτική

20.Δείτε για παράδειγμα τις θέσεις του ΚΚΕ που σώζει τον Lenin στο σύνολο του, ή το κείμενο του Katz που ενώ προσεγγίζει κριτικά την θεωρία, τελικά την ασπάζεται.

21.Η "ορθολογικότητα" του καπιταλισμού, σ.34, Κ. Καστοριάδης

να συζητήσουμε το
βήμα μας με το ρυθμό
της καταιγίδας

Ο αόρατος άνθρωπος

Κάποτε ο αέρας του πολέμου
Φτάνει ως εδώ με τις ράγες του τρένου
Η έρημος από το μυαλό ενός στρατιώτη
Τα γκρεμισμένα σπίτια στο τέλος της πόλης
Κι ο ήλιος που ανατέλλει μέσα από τη σκόνη
Η πλάτη ενός ανθρώπου μεγαλώνει στην οθόνη
Τώρα τα μάτια μου κοιτάζουν ευρυγώνια
Και όλες οι λέξεις στέκουν Σα διαλυμένα βαγόνια
Τα πρόσωπα σ' όλα τα τηλεοπτικά κανάλια
Τρώνε την αλήθεια με μια σιδερένια τανάλη
Κάνουν συγκρίσεις με το παγκόσμιο πρωτάθλημα
Αναλογίες που παίζουν θανάσιμα
Ανοίγοντας κάπου ένα νέο πόλεμο
Είναι Σα να ανοίγεις McDonald στην ύπαιθρο
Βρισκόμαστε εδώ για να υποστηρίξουμε την τρέλα
Μια νέα παρέλαση, την εθνική διασκέδαση, τη διεθνή διπλωματία
Που μοιάζει με διαφήμιση
Ένα προϊόν που προσφέρει στον πολίτη μια απόδραση
Έτσι όπως τότε που ο ουρανός σκοτείνιασε
Ήταν η πρώτη φορά που τα μάτια μου δακρύσανε
Αστραφτερή μέρα Σα θεός με τυφλώνεις
Κόβεις στη μέση τη ζωή και πληγώνεις
Όταν το δίκιο έρχεται δεύτερο μετά το πρωτάθλημα
Όταν δε ζεις τίποτε σκέφτεσαι το διάστημα
Σημειώνω μια προσπάθεια στο ημερολόγιο του χρόνου
Ασπρίζουν ένα θύμα στη μέση του δρόμου
Ένα χαμένο κορίτσι μας κοιτάζει στα μάτια
Γυρίζει στους δρόμους ψάχνοντας παλιάτια
Οι ερωτήσεις θα γίνονται κύκλοι γύρω απ' το στόχο
Πε θα μοιάζει με άνθρωπο
Πε θα είναι ούτε ζώο
Οι πληγές του θα τον κάνουν να μοιάζει με άλογο
Στα νομικά χαρτιά δε θα υπάρχει πουθενά
Όσοι τον ψάχνουν θα ψάχνουν τον αόρατο άνθρωπο
Όσοι δεν τον ξέρουν θα γυρεύουν τον αόρατο άνθρωπο
Είναι ο τελευταίος σχεδόν που πλησιάζει τα σύνορα
Ζητάει άσυλο γιατί κουράστηκε από το τίποτα
Τώρα οι βόμβες εκτοπίζουν τους πολίτες από τις πόλεις
Αγγίζεις τα λουλούδια και σχεδόν ματώνεις
Έτσι όπως τότε που ο ουρανός σκοτείνιασε
Ήταν η πρώτη φορά που τα μάτια μου δακρύσανε